

แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

พฤษภาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

60213518_692023129

แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านควนพะเยา

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

พฤษภาคม 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq : 37

DEVELOPED MANAGEMENT APPROACH OF THE LOCAL FISHERY NETWORK IN KWAN
PHAYAO

WARINLADA SUEBDEE

A Thesis Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Public Administration Degree in Public Policy
May 2020

Copyright 2019 by University of Phayao

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq : 37

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

ของ วรินทร์ลดา สืบดี

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัททยา วิเศษ)

ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

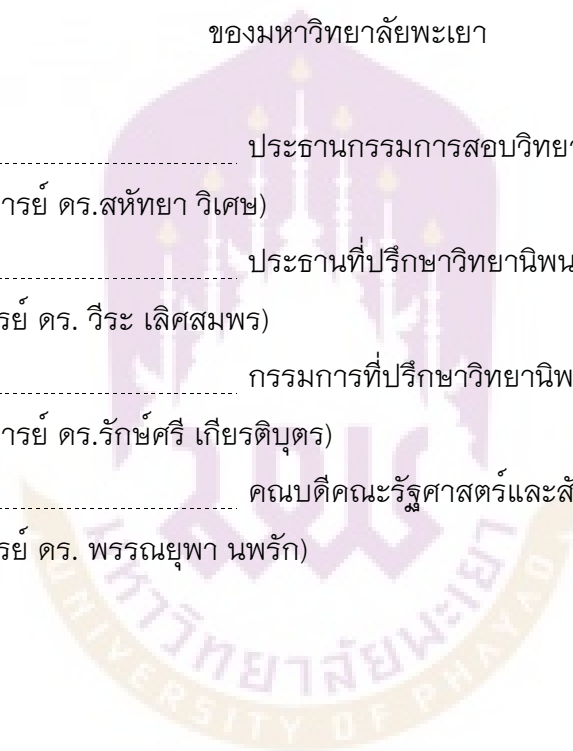
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร)

กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชนีศรี เกียรติบุตร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณนุภา นพรัตน์)

692023129

UP :Thesids 60213518 thesids / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

เรื่อง:	แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
ผู้วิจัย:	วรินทร์ลดา สืบดี, วิทยานิพนธ์: ร.ป.ม. (นโยบายสาธารณะ), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2562
อาจารย์ที่ปรึกษา:	รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ศรี เกียรติบุตร
คำสำคัญ	การพัฒนา, การจัดการ, เครือข่าย, ประมงพื้นบ้าน, กว๊านพะเยา

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาข้อบัญญัติธรรมนูญกว๊านพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา 2) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษามี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน จำนวน 10 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน และกลุ่มผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยาจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ เชิงพรรณนาด้วยวิธีบรรยาย และอภิปราย

ผลการวิจัย พบว่า ข้อบัญญัติธรรมนูญกว๊านพะเยา มี 5 หมวด 21 ข้อ ซึ่ง ข้อบัญญัติ ทั้ง 5 หมวด เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาโดยตรง มีเนื้อหาแตกต่างกัน ระบุอย่างชัดเจนแต่ยังมีได้บังคับใช้อย่างเป็นทางการโดยรวมได้แก่ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมในพื้นที่กว๊านพะเยา มีการบริหารจัดการร่วมกันหลายหน่วยงาน ด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายฯ พบว่า มี 7 หน่วยงานหลักของภาครัฐที่มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในด้านต่างๆ แต่ละหน่วยงานมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการขับเคลื่อนนโยบายและการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพื่อสนองต่อนโยบาย ส่วนของแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา พบว่า ด้านเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา และผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาไปในทิศทางเดียวกัน คือ การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้ยั่งยืนได้นั้น ควรตระหนักเรื่องความสามัคคี ความสมดุล การพึ่งพาอาศัยกัน การมีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การรับรู้มุมมองร่วมกัน การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน ความเห็นเพิ่มเติมจากการวิจัย ในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้ยั่งยืนได้นั้น ควรสร้างการรับรู้ที่ดี มีช่องทางการสื่อสาร และที่สำคัญควรตระหนักถึงความสมดุลของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เมื่อแนวทางพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านมีทิศทางที่ชัดเจน จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ทุกภาคส่วนควรมีการส่งเสริมและพัฒนาร่วมกันกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไป

Title: DEVELOPED MANAGEMENT APPROACH OF THE LOCAL FISHERY NETWORK IN KWAN PHAYAO

Author: Warinlada Suebdee, Thesis: M.P.A. (Public Policy), University of Phayao, 2019

Advisor: Associate Professor Dr Veera Lertsomporn Co–advisor Assistant Professor DrRaksi Kiattibutra

Keyword Guidelines, development, management, network, local fishery, Kwan Phayao

ABSTRACT

The research on Guidelines for the development of local fisheries network at kwan phayao. Is a qualitative research and Has the objectives to 1) study Phayao Lake constitutional provision and policies about development of management guidelines of the local fishery network at Phayao Lake and to 2) set Guidelines for the development of local fisheries network at Kwan Phayao. There Are 3 groups of key informants Used in the study, namely: 10 local fishery network members, 7 officials from the government agencies that secure Phayao lake area and 5 local administrative organization administrators. And the tools used in the study Were indepth semi–structural interview form. The study Was conducted in the descriptive analysis using method of lecture and discussion. The result of the study showed that the content of Phayao Lake Constitutional Provision consisting of 5 categories, 21 section which involves directly with Guidelines for the development of local fisheries network at kwan phayao. The overall content is about creating a learning process for people in Phayao Lake society and having joint management of many departments which identified clearly in the provision but not yet announced officially. About policy related to Guidelines for the development of local fisheries network at kwan phayao. it was found that there are 7 main agencies of the government which have policies to promote Guidelines for the development of local fisheries network at kwan phayao. Each department is directly and indirectly involved in the development of management guidelines of the local fishery network and there are driving policies and operations for efficiency and effectiveness. This is to respond to the policy of Guidelines for the development of local fisheries network at kwan phayao and it was found that local fishery network members, officials from the government agencies that secure Phayao lake area and local administrative organization administrators have all the same opinions. That is, the development of management of local fishery network to be firm should require harmony, balance, dependence, vision, participation, exchanging knowledge, sharing perspectives, strengthening one another, sharing interest and relationship among members. Additionally, the researchers suggest that the development of management of local fishery network to be firm should establish good awareness for all stakeholders to understand thoroughly.

The communication channels should be variously multiplied to contact each organization or the organizations should contact local fishery network. And more importantly, they should be aware of the balance of Guidelines for the development of local fisheries network at kwan phayao. Creating balance in each area is related to Guidelines for the development of local fisheries network at kwan phayao. It should be developed together in all areas and when the direction of development of fishery network has clear directions, it will bring benefits to economic, social, and environmental which all regions should continue to promote and develop together with local fishery network at Phayao.

692023129

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาอย่างดียิ่ง เนื่องจากผู้ศึกษาได้รับความเมตตาจากรองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชต์ศรี เกียรติบุตร ที่ปรึกษาที่เสียสละเวลาตรวจทาน ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เต็มเต็มความสมบูรณ์ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดี มาโดยตลอด ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความเมตตาของท่านไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ในการตรวจสอบเครื่องมือการศึกษาค้นคว้า ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางอันเปี่ยมด้วยคุณค่ายิ่ง ซึ่งผู้ศึกษาได้นำไปปรับปรุงเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้มีพระคุณยิ่งในการอบรมสั่งสอน ส่งเสริมและเป็นแรงผลักดันสำคัญให้การศึกษาวิตถยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จได้ในที่สุด ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษาทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลาให้ผู้ศึกษาเข้าสัมภาษณ์ สูดทำยนี้ขอขอบคุณคณาจารย์คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ทุกท่าน สำหรับ คุณค่า ประโยชน์ และคุณงามความดีอันพึงมีจากการศึกษาวิตถยานิพนธ์ในครั้งนี้ ขออุทิศแด่ ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน

วรินทร์ลดา สืบดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ซ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามของการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา “กวันพะเยา”	10
แนวคิดการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น	13
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	24
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประมงพื้นบ้าน	35
การประมงไทยและการประมงพื้นบ้าน	40
ข้อมูลเครือข่ายชมรมประมงพื้นบ้านกวันพะเยา	48
ความเป็นมาของธรรมนูญกวันพะเยา	52
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	53

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

กรอบแนวคิดการวิจัย.....	58
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	59
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล	62
การสังเคราะห์ข้อมูล	63
บทที่ 4 ผลการวิจัย	65
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1	65
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2	101
บทที่ 5 บทสรุป.....	118
สรุปผลการวิจัย	118
สรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1	118
สรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2	121
อภิปรายผลการวิจัย	122
ข้อเสนอแนะ	126
บรรณานุกรม.....	127
ภาคผนวก	134
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง.....	134
ภาคผนวก ข รายชื่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย.....	136
ภาคผนวก ค (ร่าง) ธรรมนูญกวี้นพะเยา.....	138
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมลงพื้นที่	149
ประวัติผู้วิจัย	151

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่ 17 ชุมชนรอบกว๊านพะเยา	6
ภาพที่ 2 แผนที่กว๊านพะเยา.....	7
ภาพที่ 3 แผนที่กว๊านพะเยา.....	12
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	58
ภาพที่ 5 แสดงความเชื่อมโยงธรรมนูญกว๊านพะเยามีความเกี่ยวข้องกับแนวทางการ พัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา	90
ภาพที่ 6 แสดงความเชื่อมโยงนโยบาย 7 หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการ จัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา	100
ภาพที่ 7 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา.....	105
ภาพที่ 8 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา.....	109
ภาพที่ 9 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา	112
ภาพที่ 10 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา	114
ภาพที่ 11 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา	115
ภาพที่ 12 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจากผู้วิจัย	116

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยในปัจจุบันได้เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดมากขึ้น โดยได้นำหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9–11 เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดความยั่งยืน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

จากแผนพัฒนาฯ ดังกล่าว มียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศทั้งสิ้น 10 ยุทธศาสตร์ ซึ่งยุทธศาสตร์ที่ 4 มีความสอดคล้องกับการค้นคว้างานวิจัย มีเนื้อหาดังต่อไปนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปัจจุบันสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาฐานการผลิตและให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีพที่ยั่งยืน ฐานทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาจำนวนมาก ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง พื้นที่ป่าไม้ลดลง ทรัพยากรดินเสื่อมโทรม ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ทรัพยากรน้ำยังมีส่วนที่ไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการ และมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนในอนาคต เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น จากการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและต้นทุนทางเศรษฐกิจ ดังนั้น ประเด็นท้าทายที่ต้องเร่งดำเนินการในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้แก่ การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน เร่งแก้ไขปัญหาวิกฤติสิ่งแวดล้อม พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นวงกว้างมากขึ้น รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลด

692023129

UP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

ความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สือออนไลน์ 2560)

กว๊านพะเยาเป็นส่วนหนึ่งของระบบลุ่มน้ำอิง เริ่มจากพื้นที่รับน้ำบริเวณอำเภอแม่ใจ ลงสู่หนองเล็งทรายเชื่อมต่อกับลำน้ำอิง และประกอบกับลำน้ำบริเวณโดยรอบไหลลงสู่กว๊านพะเยา ทางน้ำออกจากกว๊านพะเยาคือแม่น้ำอิง ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำโขงบริเวณอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย กว๊านพะเยาครอบคลุมพื้นที่ 12,831 ไร่ และเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน ทั้งด้านการประมง เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และยังเป็นแหล่ง น้ำดิบสำหรับการประปาอีกด้วย ซึ่งได้รับการประกาศเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับชาวพะเยามาช้านาน กว๊านพะเยาเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปาเพื่อการอุปโภคและบริโภค รองรับครัวเรือนในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองพะเยาและอีก 4 หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลดอกคำใต้ อำเภอ ดอกคำใต้ รวมทั้งสิ้นเกือบ 20,000 ครัวเรือน (การประปาสวนภูมิภาค, 2559) อีกทั้งยังเป็นแหล่งน้ำที่ใช้ในการเกษตรในพื้นที่ท้ายกว๊านกว่า 300,000 ไร่ ในฤดูฝนและ 13,000 ไร่ ในฤดูแล้ง (สำนักงานจังหวัดพะเยา, 2559) กว๊านพะเยาเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญอีกแหล่งของจังหวัดพะเยา โดยจากสถิติของปี 2556 จังหวัดพะเยามีปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้ประมาณ 3,000 ล้านบาท หรือคิดเป็นมูลค่าประมาณ 150 ล้านบาท (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา, 2559) และที่สำคัญกว๊านพะเยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวจังหวัดพะเยา ทำให้จังหวัดมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากถึง 900-1,000 ล้านบาทต่อปี (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559) ตลอดทั้งมีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ของกว๊านพะเยาและทรัพยากรในระบบนิเวศของกว๊านพะเยามีการใช้ประโยชน์ในวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น การใช้พื้นที่โดยรอบเป็นชุมชนที่อยู่อาศัย การใช้น้ำในกว๊านพะเยาและแม่น้ำอิงเพื่อการเกษตรและผลิตน้ำประปา การใช้ทรัพยากรประมงในการยังชีพ การใช้พื้นที่สำหรับงานหัตถกรรม เป็นต้น (สันธิวัฒน์ พิทักษ์พล และคณะ, 2556) กว๊านพะเยาถือเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงผู้คน ดังปรากฏในคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “กว๊านพะเยาแหล่งชีวิต” ซึ่งแสดงคุณค่าต่อวิถีชีวิตของชาวพะเยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับอาชีพประมงพื้นบ้านที่อยู่คู่กว๊านพะเยามาช้านาน การทำประมงพื้นบ้านในกว๊านพะเยา มีจำนวนประมาณ 500 ครัวเรือน จาก 17 ชุมชน รอบกว๊านพะเยา ในเขตพื้นที่ 5 ตำบล อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่ประกอบอาชีพนี้และมีความผูกพันกับกว๊านพะเยาอย่างยิ่ง (อรรถพงษ์ คักดี สงวนมณูญ, 2551) การทำประมงพื้นบ้านในกว๊านพะเยานั้นมีลักษณะที่โดดเด่น คือ การทำประมงน้ำจืดที่ไม่ใช้เรือยนต์ มีวิธีการหาปลา โดยเทคนิควิธีการ

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

ที่แตกต่างกันไป รวมทั้งมีการสั่งสมความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการทำประมง เช่น ความสามารถในการดูทิศทางลม พายุ และอากาศที่เหมาะสมต่อการหาปลา ความรู้ด้านวงจรชีวิตของพันธุ์ปลาแต่ละชนิด การสังเกตสภาพพระบดินที่ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีแห่งฝูงปลา ฯลฯ การสั่งสมความรู้ด้านประมงจนเป็นภูมิปัญญาในการหาปลาของคนทำประมงแต่ละคน ซึ่งสืบทอดกันมาแต่ช้านาน อยู่คู่กับความมั่งคั่งตามธรรมชาติของกว๊านพะเยาทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่อันดับห้าของประเทศไทย เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจให้ผู้คนนิยมมาเยือนและสัมผัสถึงความมั่งคั่งของทัศนียภาพที่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่โล่งกว้างสุดลูกหูลูกตา โดยมีฉากหลังเป็นภูเขาตระหง่านใหญ่ และที่สำคัญในทิวทัศน์ที่สวยงามนั้น ยังประกอบไปด้วยเรือแจวลำเล็กของชาวประมงพื้นบ้าน ล่องเรือหาปลาอยู่ในกว๊านพะเยา สะท้อนภาพความผูกพันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งเป็นภาพที่งดงามอยู่เคียงคู่กับบึงน้ำใหญ่แห่งนี้ จนเป็นเอกลักษณ์ให้ผู้คนได้สัมผัสและประทับใจ (กรรณิกา พิมลศรี, 2553)

เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เกิดขึ้นจากปัญหารุนแรงในกว๊านพะเยาในปี พ.ศ. 2518 คือมีการทำประมงโดยการระเบิดปลา ใช้ไฟฟ้าช็อตปลา มีการแบ่งเขตกันหาปลาตามชุมชน เกิดความขัดแย้งระหว่างชาวประมง กับหน่วยงานภาครัฐ ในความไม่เข้าใจในเรื่องการทำมาหากิน ชาวประมงถูกภาครัฐจับกุมยึดเรือ 8 ลำ บุคคลที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ คือ พ่อบุญ พ่อเอี่ยม พ่อมี พ่อเปลี่ยน เริ่มจากการหาปลาในเขตกว๊านจะประสบปัญหาเรื่องการจับกุม ซึ่งชาวบ้านได้มีการประท้วงเรื่องการหาปลาในกว๊าน ชาวบ้านถูกยึดเรือ และอุปกรณ์การจับปลา ซึ่งชาวบ้านได้เรียกร้องให้คืนเรือและอุปกรณ์คืนมา ซึ่งต่อมากมีการหาปลาโดยกลุ่มเรือหางยาวมาหาปลาในเขตกว๊านในปี 2523 แต่ทางกรมประมงเองได้มีการจับกุม ห้ามหาปลาในเขตกว๊าน ต่อมาปี พ.ศ. 2543 ประมงพื้นบ้านได้มีการรวมตัวกัน เริ่มมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันระหว่างชาวประมง สถานที่ปรึกษาหารือคือ คือสวนสุขภาพ ซึ่งชาวบ้าน ณ ขณะนั้น ได้มี นายประพันธ์ เทียนวิหาร เป็นแกนนำ ประธานคือ นายบุญชู ผักผัน รวมกลุ่มและการจัดตั้งประมงพื้นบ้าน ได้มีการทำโครงการเพื่อขอรับงบประมาณ 200,000 บาท หลังจากได้มีการจัดตั้งกลุ่มประมงพื้นบ้านแล้ว สมาชิกได้ใช้ไม้ไผ่เป็นแนวเขตในการหาปลา โดยได้รับความร่วมมือจากกรมประมง และมีจำนวนสมาชิกเริ่มแรกประมาณ 40 คน ประธานคนแรกคือนาย สมบูรณ์ หลังจากนั้น มีการประชุมสมาชิกโดยการรวบรวมเงินจากสมาชิกคนละ 50 บาท เพื่อเป็นกองกลาง ได้ยืมเงินจาก อบต. 50,000 บาท เพื่อมาบริหารจัดการในกลุ่ม ในปี พ.ศ. 2545 ได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้าน มีเครือข่ายการทำงาน และมีการตั้งข้อตกลงร่วมกัน มีการระดมทุนจากของกลุ่มสมาชิก ซึ่งมีกิจกรรมหลักๆที่กลุ่มทำคือท่องเที่ยวกว๊านพะเยา และมีค่าใช้จ่ายให้กับผู้ที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรม

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq : 37

ห้องเที่ยวกว๊านพะเยา และงบประมาณที่เหลือจากการบริหารจัดการแล้วเก็บไว้เป็นกองกลางของวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้าน ซึ่งในการจัดตั้งได้รับการสนับสนุนจาก ท้องถิ่น อำเภอ และองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา โดยมีสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเป็นชาวประมง ซึ่งประกอบไปด้วยตำบลที่อยู่ในพื้นที่ตำบลแม่ใส ตำบลสันปาม่วง ตำบลบ้านสาง ตำบลบ้านต๋อน ตำบลบ้านต๋อม ตำบลเวียง ตำบลแม่ต้า ซึ่งประธานประมงพื้นบ้านคนที่ 2 คือ นายสมศักดิ์ เทพต๋อน (สมศักดิ์ เทพต๋อน, 2552)

การจัดการทรัพยากรในกว๊านพะเยาส่วนใหญ่จะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา และศูนย์บริหารจัดการประมงน้ำจืด ภาคเหนือตอนบน ลำปาง แต่ปัจจุบันภาครัฐเหล่านี้ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประมงมากขึ้น โดยขณะนี้กว๊านพะเยามีเขตอนุรักษ์ของชุมชน 17 เขต โดยชุมชนมีข้อตกลงกำหนดห้ามจับสัตว์น้ำทุกชนิดในเขตอนุรักษ์หากฝ่าฝืนจะมีการปรับค่าเสียหายต่อสัตว์น้ำ แต่อย่างไรก็ดียังไม่มีความตราทางกฎหมายได้รับรองกฎเกณฑ์ของชุมชนอย่างชัดเจน ทั้งเนื้อหาและรูปแบบไม่ได้ประกาศใช้อย่างชัดเจน ทำให้บุคคลอื่นที่มาทำการประมงไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ของเขตอนุรักษ์ชุมชน (วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ, 2556)

ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา สภาพเศรษฐกิจของจังหวัดพะเยาเติบโตแบบก้าวกระโดดดังจะเห็นได้จาก การเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดต่อคนที่เพิ่มขึ้นจาก 20,000 บาท ในปี 2548 เป็น 80,000 บาท ในปี 2557 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) แต่ปัญหาของกว๊านพะเยากลับมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาปริมาณน้ำในกว๊านที่มีปริมาณลดลงอย่างมาก การตื่นเขินของกว๊าน การแพร่ขยายของพันธุ์วัชพืชน้ำและสาหร่ายพิษ การลดลงของปริมาณปลาในกว๊าน การบุกรุกพื้นที่ของกว๊านเนื่องจากการขยายตัวของชุมชนและธุรกิจในพื้นที่รอบ ๆ กว๊าน การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาของกว๊านและปัญหาคุณภาพน้ำ

หน่วยงานในจังหวัดพะเยาต่างตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้ จึงได้ดำเนินโครงการเพื่อฟื้นฟูกว๊านพะเยา เช่น โครงการของจังหวัดพะเยา ได้แก่ โครงการส่งเสริมอนุรักษ์นิเวศต้นน้ำกว๊านพะเยาและหนองเล็งทราย โครงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำ อิง ลาว ยม และกว๊านพะเยา โครงการส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ (สำนักงานจังหวัดพะเยา, 2557) โครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา ได้แก่ โครงการบริหารจัดการต้นน้ำกว๊านพะเยาภายใต้แผนงานด้านการจัดการคุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยา ต.บ้านใหม่ อ.เมือง จ.พะเยา โครงการพัฒนาและอนุรักษ์กว๊านพะเยาโดยการกระตุ้นจิตสำนึกแก่ประชาชน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา, 2557) ทิศทางการวิจัยกว๊านพะเยา (มหาวิทยาลัยพะเยา,

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

2556) และวิจัยกวางนพะเยาสู่ความยั่งยืน (มหาวิทยาลัยพะเยา, 2558) การดำเนินโครงการ เพื่อฟื้นฟูกวางนพะเยาดังกล่าว อาจยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ดังจะเห็นได้จากการ รายงานสถิติคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำผิวดินของกรมควบคุมมลพิษ (2559) ณ วันที่ 15 มีนาคม 2559 ปรากฏว่าคุณภาพน้ำในกวางนพะเยาทั้งหมด 6 จุดสำรวจ ได้แก่ สะพานหน้าสถานี ประมงน้ำจืด (รหัสสถานี KP01) อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง (KP05) จุดสูบน้ำการประปาพะเยา (KP06) สะพานขุนเดช (KP07) กลางกวางนพะเยา (KP09) และปากคลองแม่ใส (KP10) อยู่ใน ระดับเสื่อมโทรม

ปัจจุบันประมงพื้นบ้านไดเขามามีบทบาทในการดูแลกวางนพะเยามากขึ้น ซึ่ง เครือข่ายประมงพื้นบ้านมีศักยภาพและโอกาสในหลายด้าน เช่น มีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนาอาราม โบราณสถาน และวิถีชีวิตชาวประมง เป็นต้น จึงเป็นที่ยอมรับกับหน่วยงานภาครัฐ มากขึ้น แต่ยังมีประเด็นปัญหาของเครือข่ายประมงพื้นบ้านและภาครัฐ เช่น หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา สำนักงานจังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา โครงการชลประทานพะเยา และสำนักงานธนารักษ์พื้นที่พะเยา เข้ามาจัดการวางแผน มอบหมายงานของหน่วยงานตนเอง ให้เครือข่ายประมงพื้นบ้านทำตามนโยบายของแต่ละ หน่วยงาน ทำให้เครือข่ายประมงพื้นบ้านไม่มีจุดเชื่อมของการจัดการนโยบายของแต่ละ หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุน จากศักยภาพและขอจำกัดเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่ได้ดำเนินการ จัดการที่ผ่านมา จึงเกิดบทเรียนการจัดการที่หาจุดเชื่อมของนโยบายที่นำมาเพื่อการพัฒนา กวางนพะเยา ซึ่งเครือข่ายประมงพื้นบ้านยังขาดทิศทาง วิธีการเตรียมการรับมือกับนโยบายจาก ภาครัฐ ขาดการรับรู้ในเรื่องของธรรมนูญกวางนพะเยา ระเบียบ และนโยบายในการจัดการ กวางนพะเยาร่วมกัน

ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการ จัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางนพะเยา เพื่อพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กวางนพะเยา และเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีจุดยืนของตนเองเพื่อการ พัฒนาพื้นที่กวางนพะเยาอย่างยั่งยืน ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

คำถามของการวิจัย

1. ธรรมนูญกวนพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา มีรายละเอียดอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาธรรมนูญกวนพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ต่อนโยบายภาครัฐในการพัฒนาการจัดการกวนพะเยา โดยมีขอบเขต ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านพื้นที่** เครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ครอบคลุมพื้นที่ 17 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนสันตันผึ่ง ชุมชนสันหนองเหนียว ชุมชนสันป้าม่วง ชุมชนสันป้าค่าง ชุมชนสันเวียงใหม่ ชุมชนทุ่งกิว ชุมชนสันกว๊าน ชุมชนสันป้าถ่อน ชุมชนสันข้างหิน ชุมชนบ่อแฮ้ว ชุมชนแม่ใส ชุมชนร่องไฮ ชุมชนแม่ต้า ชุมชนประตูประสาธ ชุมชนสันแกลบดำ ชุมชนแทนดอกไม้ และชุมชนร่องห้า

ภาพที่ 1 แผนที่ 17 ชุมชนรอบกวนพะเยา

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีดังนี้

2.1.1 เครือข่ายประมงพื้นบ้าน 5 ตำบล ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา เทศบาลตำบลบ้านต๋อม

2.1.2 ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล หรือเทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา และเทศบาลตำบลบ้านต๋อม

2.1.3 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่ที่กว๊านพะเยา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะจงกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพะเยา สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา โครงการชลประทานพะเยา สำนักงานธนารักษ์พื้นที่พะเยา

2.1.4 กลุ่มภาคประชาสังคม ได้แก่ สถาบันปวงผญาพายาว และสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง

ภาพที่ 2 แผนที่กว๊านพะเยา

ที่มา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, 2558, สืบออนไลน์

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1. ธรรมเนียมภูมิกว๊านพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

3.2. แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

4. ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา มีระยะเวลาการศึกษา รวม 1 ปี คือ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2561 – เดือนพฤษภาคม 2563

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งมีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ดังนี้

กว๊านพะเยา หมายถึง ทะเลสาบน้ำจืดใหญ่เป็นอันดับ 1 ในภาคเหนือ และอันดับ 5 ของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 12,831 ไร่ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดชนิดต่าง และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงาม

แนวทาง หมายถึง วิธีการดำเนินงานโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มบุคคลในชุมชน ร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และเครือข่ายทุกรูปแบบในพื้นที่

เครือข่าย หมายถึง ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่าง ร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง

ประมงพื้นบ้าน หมายถึง กิจกรรมเชิงเศรษฐกิจในการจับ ตัก ล่อ ทำอันตราาย ฆ่าไล่ ต้อน การเรียก การล่อ หรือเก็บสัตว์น้ำที่ยังมีชีวิตอยู่ในที่จับสัตว์น้ำซึ่งเจริญเติบโตโดยธรรมชาติ ด้วยเครื่องมือทำการประมงในพื้นที่กว๊านพะเยา เพื่อใช้บริโภค ขาย หรือนำมา

แปรรูป ฯลฯ โดยผสมผสานภูมิปัญญาที่สั่งสมและตกทอดจากบรรพบุรุษ ใช้เครื่องมือ
ประมงที่ง่าย ๆ ไม่ทำลายระบบนิเวศ จากการทำมาหากิน

นโยบาย หมายถึง แนวทางกิจกรรม การกระทำ หรือการเลือกตัดสินใจของรัฐบาล
ซึ่งรัฐบาลได้ทำการตัดสินใจและกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อชี้ให้มีกิจกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ
เกิดขึ้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ด้วยวิธีปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้อง
กับสภาพความเป็นจริง และความต้องการของประชาชน

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เองและนำมาใช้ใน
การแก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้าน
คิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม
กับยุคสมัย

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
กวนพะเยา ซึ่งมีพื้นที่ศึกษาวิจัย คือ 5 ตำบลรอบกวนพะเยา อันก่อให้เกิดประโยชน์กับ
เครือข่ายประมงพื้นบ้าน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กวนพะเยา และ
ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ ดังนี้

1. ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่บริเวณกวนพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้แก่
เครือข่ายประมงพื้นบ้าน กลุ่มผู้นำชุมชนท้องถิ่น และกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องใน
พื้นที่ ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการ
เครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา
2. เครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา สามารถนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลในการ
กำหนดแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาต่อไป
3. นักวิชาการ และนักวิจัย สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นองค์ความรู้ในการศึกษา
เกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ในแต่ละแห่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ในการนำมา ใช้เป็นกรอบการวิจัย ดังนี้

1. บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา “กว๊านพะเยา”
2. แนวคิดการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน
5. การประมงไทยและการประมงพื้นบ้าน
6. ข้อมูลเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
7. ความเป็นมาของธรรมนูญกว๊านพะเยา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
9. กรอบแนวคิดการวิจัย

บริบททั่วไปของพื้นที่ศึกษา “กว๊านพะเยา”

กว๊านพะเยา อยู่ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เป็นทะเลสาบ น้ำจืดใหญ่เป็นอันดับ 1 ในภาคเหนือ และอันดับ 5 ของประเทศไทย (รองจากบึงบอระเพ็ด หนองหาน ทะเลบัวแดง และบึงละหาน) โดยเกิดจากการยุบตัวของเปลือกโลกเมื่อประมาณ 70 ล้านปีมาแล้ว เป็นแอ่งน้ำซึ่งเป็นที่รวบรวมของน้ำจากลำห้วยต่าง ๆ 18 สาย คำว่า “กว๊าน” ตามภาษาพื้นเมืองหมายถึง “บึง” เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่ใจกลางเมืองพะเยา มีทิวเขา เป็นฉากหลัง มีปริมาณน้ำเฉลี่ยปีละ 29.40 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ปลาน้ำจืดกว่า 48 ชนิด มีเนื้อที่ประมาณ 12,831 ไร่ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาชนิดต่าง ๆ (สันธิวัฒน์ พิทักษ์พล และคณะ, 2556) ทักษะภาพโดยรอบกว๊านพะเยามีส่วนทำให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตาม ธรรมชาติที่สวยงาม ประทับใจผู้พบเห็น จนอาจจะกล่าวได้ว่า หัวใจของเมืองพะเยาอยู่ที่ กว๊านพะเยานี้เอง ในปี พ.ศ. 2484 กรมประมงได้ตั้งสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยาขึ้น บริเวณต้นแม่น้ำอิง และสร้างฝายกั้นน้ำ ทำให้เกิดเป็นบึงขนาดใหญ่ มีความลึกเฉลี่ย 1.5 เมตร (วรากร จันทรเสนา, 2549) กรมประมงได้เขียนเกี่ยวกับประวัติกว๊านพะเยาไว้พอสรุป

692023129

WP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

ได้ดังนี้ คือ ก่อนปี พ.ศ.2484 ในช่วงฤดูแล้ง กว๊านพะเยาจะมีสภาพเป็นบึงย่อม ๆ และมีหนองอยู่รอบในฤดูฝนน้ำในกว๊านจึงจะมีมาก ทำให้หนองที่อยู่ติด ๆ กัน มีน้ำล้นไหลบรรจบกันเป็นผืนน้ำกว้างใหญ่สองผืน ผืนแรกเรียกว่า “กว๊านน้อย” อยู่ทางทิศตะวันตก เป็นร่องลำธารน้ำขึ้นไปหาแม่น้ำตุน และเฉียงไปหาชาวบ้านสันเวียงใหม่ ผืนที่สองเรียกว่า “กว๊านหลวง” อยู่ทางทิศตะวันออก ใกล้กับลำแม่น้ำอิงฝั่งขวา มีร่องผ่านกลางเชื่อมติดกันตลอดกับแม่น้ำอิง เรียกว่า “ร่องเหี้ย” ไหลเชื่อมกว๊านหลวงกับแม่น้ำอิง ร่องน้ำ หนอง บริเวณรอบกว๊าน และร่องน้ำที่เป็นแม่น้ำลำธารที่ไหลมาจากภูเขา เรียกลำห้วย เมื่อพ้นฤดูฝน ปริมาณน้ำจะลดลงเรื่อย ๆ เหลืออยู่แต่ลำคลองหรือแม่น้ำที่ไหลลงสู่กว๊านน้อย กว๊านหลวง และตาม หนอง ร่องน้ำต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนฝั่งกว๊านทางทิศใต้ และทิศเหนือ น้ำจะแห้งขอด ในพื้นที่รอบ ๆ กว๊านจะมีชุมชนและวัด ตั้งอยู่เป็นช่วง ๆ มีระยะห่างกันประมาณ 1-2 กิโลเมตร ผู้คนสามารถเดินทางจากชุมชนเหล่านี้ ลัดเลาะไปตามแนวสันดิน เพื่อติดต่อระหว่างชุมชนต่าง ๆ และเข้าสู่ตัวเมืองพะเยา ผู้คนได้อาศัยน้ำจากหนอง ลำห้วยต่าง ๆ ในการอุปโภคและบริโภค การหาปลาจากแหล่งน้ำต่าง ๆ จากลำห้วย และหนองในบริเวณกว๊าน ในการก่อสร้างทำนบ และประตูระบายน้ำกั้นลำน้ำอิงนั้น กรมประมงได้สังเกตเห็นว่า หนองกว๊านในช่วงฤดูแล้งจะแห้งขอด ชาวบ้านจึงได้พากันมาจับสัตว์น้ำโดยไม่มีการควบคุม นอกจากนี้ หนองยังมีความตื้นเขินทุก ๆ ปี เนื่องจากโคลนตมที่ถูกชะล้างมาจากการทำนบบริเวณรอบ ๆ กว๊าน ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในปี พ.ศ.2482 กรมประมงจึงได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างประตูระบายน้ำ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมือง แล้วเสร็จในปีพ.ศ.2484 ทำให้น้ำท่วมไร่นา บ้านเรือน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ เสียหายเป็นจำนวนหลายพันไร่ หนองน้ำธรรมชาติเปลี่ยนไปเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีพื้นที่เฉลี่ย 17-18 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 12,000 ไร่ หลวงพ่อพระธรรมวิมลโมลี (ปวง วงศ์เวียงน) เจ้าอาวาสวัดศรีโคมคำ และรองเจ้าคณะภาค 6 จังหวัดพะเยา มีความเห็นว่า “กว๊าน” คือ “กว๊าน” เพราะกว๊านเอามาจากห้วย หนอง คลอง บึง และแม่น้ำลำธารต่าง ๆ มาไว้ในที่แห่งเดียวกัน ในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คำว่า “กว๊าน” ความหมายหนึ่งหมายถึง ศาลากลางบ้าน หอประชุม สถานที่เหล่านี้เป็นที่สาธารณะประโยชน์ร่วมกัน

สภาพทางกายภาพของกว๊านพะเยา เป็นระบบนิเวศน้ำจืดแบบกึ่งปิด ค่อนข้างตื้น เป็นบึงที่มีการไหลเวียนของน้ำแบบไม่ต่อเนื่อง พบนกอย่างน้อย 14 ชนิด เช่น นกเป็ดผีเล็ก นกยางกรอกพันธุ์จีน นกยางไฟธรรมดา นกกวัก และนกอีล้ำ เป็นนกประจำถิ่น 8 ชนิด นกอพยพ 2 ชนิด เป็นทั้งนกประจำถิ่น และนกอพยพ 3 ชนิด นกเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความชุกชุม น้อย ที่ชุกชุมมากคือ นกนางแอ่นบ้าน และพบปลาอย่างน้อย 47 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมี

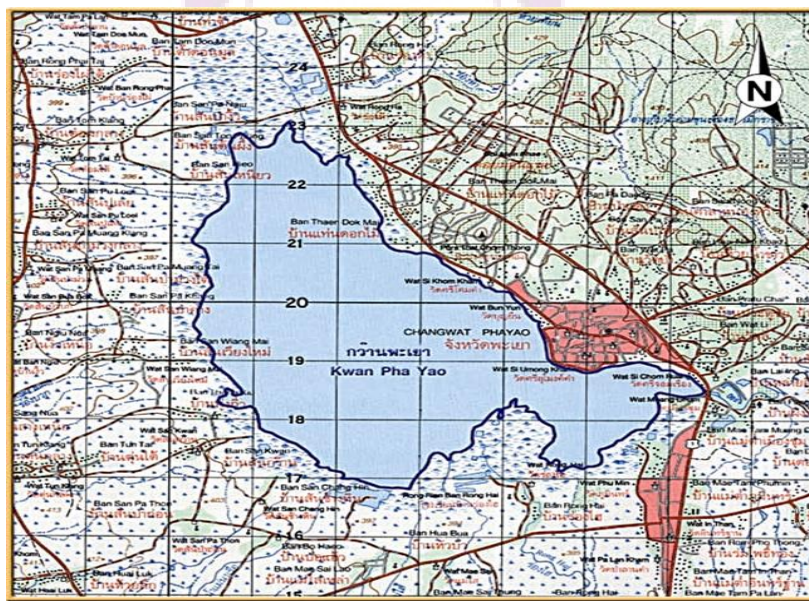

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

แนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ปลาตุ๊กต๋าน ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาหมอไทย ปลากดเหลือง ปลาช่อน ปลาดุกอุย ปลาตะเพียนขาว และปลากray อีกทั้งยังพบพืชน้ำอย่างน้อย 14 ชนิด มีสาหร่ายกระจายอยู่ใต้น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ตื้น พบพืชลอยน้ำหนาแน่นมากที่สุด ตามขอบกว๊าน ได้แก่ ผักตบชวา ผักบู่ ผ่างพวยน้ำ จอกหูหนู และแหน พืชชายน้ำพบตามริมกว๊าน ได้แก่ หญ้าปล้อง และโมยราบยักษ์ (วรากร จันทรเสนา, 2549)

ด้านคุณค่าและการใช้ประโยชน์ของกว๊านพะเยา เป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดของภาคเหนือตอนบน รอบกว๊านพะเยาส่วนใหญ่เป็นนาข้าว มีแนวถนนรอบกว๊าน และชุมชนโดยรอบ มีการสร้างสะพานข้ามลำห้วย ลำธารสายต่าง ๆ ที่ถนนตัดผ่าน ประชาชนใช้น้ำเพื่อการบริโภคและการเกษตร โดยการสูบน้ำมาทำนา ปลูกพืชผักสวนครัว มีการทำการประมงในกว๊าน โดยใช้เรือพาย ประชาชนที่มีอาชีพการประมงมีจำนวนประมาณ 1,000 ราย สามารถสร้างรายได้ ประมาณ 300-2,000 บาทต่อวัน กว๊านพะเยาช่วยบรรเทาอุทกภัยบริเวณพื้นที่ด้านล่างของแหล่งน้ำ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานของชุมชน พื้นที่โดยรอบเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญ และเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจืดอยู่ในสถานีวิจัยพัฒนาประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา

ภาพที่ 3 แผนที่กว๊านพะเยา

ที่มา: สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554, สืบออนไลน์

กว๊านพะเยา เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด ผูกพันกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ทั้งการอุปโภคบริโภค เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดของภาคเหนือ โดยเฉพาะปลาบึก ก็สามารถเพาะพันธุ์ได้ครั้งแรกของโลก ที่กว๊านพะเยาแห่งนี้ โดยสำนักงานประมงจังหวัดพะเยา รอบ ๆ และที่สำคัญทิวทัศน์ที่สวยงามนั้น ยังประกอบด้วยภูเขาและเรือแจวลำเล็กของ ชาวประมงพื้นบ้าน ล่องเรือหาปลาอยู่ในกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นภาพที่มีชีวิตชีวา สวยงามจับตา เป็นเสน่ห์ที่อยู่เคียงคู่กับบึงน้ำใหญ่แห่งนี้มาช้านาน จนเป็นเอกลักษณ์ให้ผู้มาเยือนได้สัมผัสและ ประทับใจ เป็นที่ตรึงตราตรึงใจแก่ผู้ที่ได้ มาพบเห็น และน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่องค์การ อนามัยโลกได้กำหนดให้ พะเยาเป็นเมืองที่น่าอยู่เมืองหนึ่งของโลก (กรรณิกา พิมลศรี, 2549)

แนวคิดการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

แนวคิดการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นสามารถอธิบายความหมาย ได้ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของเครือข่าย

1) ความหมายของคำว่า “เครือข่าย” และ “กลุ่ม” นั้นมีความสัมพันธ์และ ความหมาย แตกต่างกันใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก สมาชิกของเครือข่ายคือ กลุ่ม ในขณะที่ สมาชิกของกลุ่ม คือปัจเจกบุคคล ลักษณะที่สอง คณะผู้บริหารเครือข่ายเกิดจากตัวแทนที่ ได้รับการคัดเลือกจากแต่ละกลุ่ม ในขณะที่คณะผู้บริหารกลุ่มเกิดจากตัวแทนที่ได้รับการ คัดเลือกจากสมาชิก

2) เครือข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงอย่างมีเป้าหมาย การเชื่อมโยงนี้ อาจ เป็นการเชื่อมโยงระหว่าง ระบบที่ปฏิบัติการอยู่เข้าด้วยกัน เช่น การเชื่อมโยงคอมพิวเตอร์ เข้าเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เป็นต้น หรืออาจเป็นการเชื่อมโยงระหว่าง บทบาทของบุคคล/ องค์กรต่าง ๆ ภายใต้ วัตถุประสงค์ร่วมใด ๆ ของภาคีสมาชิก (ธนา ประมุขกุล, 2549)

3) เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดย มีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของ วิสาหกิจชุมชน ในเครือข่าย ในขณะที่ชาวบ้านทั่วไปและองค์กรพัฒนาเอกชน ใช้คำนี้เพื่อ หมายถึงองค์กรชุมชนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันเป็นเครือข่าย (วิสาหกิจชุมชน. 2559)

4) เครือข่าย (Network) เป็นแนวคิดแนวปฏิบัติที่มีมานานในความหมาย ที่กว้าง เครือข่าย คือหัวใจของวิสาหกิจชุมชนในอดีต ซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกันแบบหนึ่งพาท้ายกันทั้งใน ชุมชนและกับชุมชนอื่น มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำกัน

สม่าเสมอหรือเป็นครั้งคราวทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของชุมชน เพราะอำนาจรัฐอยู่ แต่ก็ไม่ได้ครอบงำไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน

เมื่ออำนาจรัฐแผ่ลงไปจนกระทั่งถึงวิถีชุมชนก็มีการจัดเครือข่ายส่วนหนึ่ง เพื่อจัดการชีวิตของชุมชนเอง อีกส่วนหนึ่งเพื่อหาทางออก ถ้าหากถูกบีบคั้นจนเกินไป เครือข่ายยุคใหม่มาพร้อมกับแนวคิดทางการเมือง ในรัสเซียและบางประเทศในยุโรปในนามของอนาธิปไตย (Anarchism) โดยเครือข่ายเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเชื่อมประสานชุมชน กลุ่ม องค์การต่าง ๆ เข้าด้วยกันให้เป็น "ขบวนการ" โดยไม่จำเป็นต้องเป็น "สถาบัน" ที่มีอำนาจในตัวเอง และแข่งตัวด้วย กฎระเบียบต่าง ๆ ดังที่ปรากฏชัดเจนในระบบของอำนาจรัฐ (เสรี พงศ์พิศ, 2548)

ในด้านการพัฒนาเอกชนก็ค่อย ๆ เกิด "ขบวนการ" ดังกล่าวมาตั้งแต่ 2525 เมื่อมีการเปลี่ยนกระบวนทัศน์พัฒนา เปลี่ยนจากการทำโครงการการจ้ดองค์กรชุมชน ไปสู่การเชื่อมประสาน ให้เกิดกระบวนการเรียนการเปลี่ยนแปลงที่มาจาก "ข้างใน" ชุมชนเพราะมีการวัดศักยภาพของชุมชนเองโดยการใช้ทรัพยากร"ทุนชุมชน" ที่ถืออยู่ (เสรี พงศ์พิศ, 2548)

การเชื่อมโยงลักษณะของเครือข่ายไม่ใช่เพียงการมารวมตัวกัน แต่มีเป้าหมายร่วมกัน ในการทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่อง จึงเป็นการเชื่อมโยงโดยการที่มีคนมารวมกัน มีความสนใจร่วมกัน พบปะสังสรรค์ และมีการพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน ซึ่งในความหมายนี้เครือข่ายไม่ใช่เพียงแต่มีรายชื่อบุคคลที่สามารถติดต่อได้เท่านั้น แต่เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือ องค์การที่เป็นสมาชิกเครือข่ายสามารถดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่สมาชิกแต่ละคนในเครือข่ายเห็นพ้องต้องกัน (เสรี พงศ์พิศ, 2548)

2. รูปแบบการเกิดเครือข่าย

เครือข่ายแต่ละเครือข่ายต่างก็มีจุดเริ่มต้น หรือถูกสร้างมาได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กันซึ่งสามารถเป็นหลักๆ ได้ 3 ลักษณะ ดังนี้ (ธนา ประมุขกุล, 2549)

1) **เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ** เครือข่ายนี้มักเกิดจาก การที่ผู้คนมีความคิดตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกัน หรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อนมารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ ไปจนถึงร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ในการดำรงอยู่ ของกลุ่มสมาชิก อันเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเอง เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดในพื้นที่ชุมชนที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มารวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรมก่อน ต่อเมื่อมีการเพิ่มขึ้นของสมาชิก มีการขยายพื้นที่ ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย (วัตถุประสงค์) ของกลุ่มมากขึ้น กลุ่มก็มักจะพัฒนาขึ้นมาเป็นเครือข่าย เพื่อให้เกิดความ

ครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิก เครือข่ายเช่นนี้มักมีเวลาการก่อร่างสร้างเครือข่ายนาน แต่เมื่อเกิดแล้ว ก็จะมีคามเข้มแข็งยั่งยืน และมีแนวโน้มที่เครือข่ายจะขยายตัวเพิ่ม เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อเริ่มก่อตั้ง ซึ่งตัวอย่างเครือข่ายที่ได้ไปพบเห็นเรียนรู้ ได้แก่ เครือข่ายอินแปง ที่จังหวัดสกลนคร เป็นเครือข่ายที่เริ่มต้นจากครอบครัวเพียงไม่กี่ครอบครัว ในการมุ่งปลดภาระหนี้สิน จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ได้เกิดการขยายเครือข่ายออกไปสู่ หลายอำเภอ ในจังหวัดข้างเคียง และยังขยายวัตถุประสงค์ของเครือข่ายออกไปได้อีกหลายประการ

2) **เครือข่ายจัดตั้ง** มักจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบาย หรือการ ดำเนินงานของภาครัฐอยู่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ก็เป็นไปตามแนวคิดเดิมที่อาศัยกลไกของรัฐผลักดันให้เกิดรูปธรรมของงานโดยเร็ว และโดยมากเข้าใจก่อนที่ภาคีสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่าย มิได้มีพื้นฐานความต้องการ ความคิด ความเข้าใจที่ตรงกันมาก่อน การรวมตัวกัน จึงเป็นลักษณะชั่วคราว ชั่วคราว เป็นการเฉพาะกิจ ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไปที่สุดในที่สุด ยกเว้นว่าเครือข่ายจะได้รับการชี้แนะที่ดีอย่าง ที่ควร จนสามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายที่แท้จริงได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มจะยังคงรักษาสถานภาพเครือข่ายไว้ได้ แต่แนวโน้มเครือข่ายก็มักจะลดขนาดลง เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อเริ่มก่อตั้ง

3) **เครือข่ายวิวัฒนาการ** เป็นอีกรูปแบบการกำเนิด เครือข่าย ที่มีได้เป็นไปโดยธรรมชาติ แต่แรกเริ่ม และก็มีได้ถูกจัดตั้งโดยตรง แต่จะเป็นไปใน ลักษณะของกระบวนการพัฒนา ผสมผสานอยู่ โดยเริ่มที่กลุ่มเครือข่าย / องค์การมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการที่จะสนับสนุนกัน และเรียนรู้ไปด้วยกันก่อน โดยอาจจะยังมีได้มีเป้าหมาย/ วัตถุประสงค์ร่วมเฉพาะใด ๆ อย่างชัดเจนนัก เรือในอีกลักษณะหนึ่ง ถูกดูดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือการได้ไปเห็นเครือข่ายอื่น ๆ แล้วเกิดความคิด ที่จะรวมตัวกัน สร้างพันธะสัญญา เป็นเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือพัฒนาตนเองบ้าง เครือข่ายที่ว่านี้ แม้ว่าจะมีได้เกิดจาก แรงกระตุ้นภายในโดยตรงแต่แรก แต่ถ้าหากสมาชิกมีความตั้งใจจริง ที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดีได้รับการกระตุ้นนี้ สามารถร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนได้ โดยสอดคล้องกับ ความต้องการของสมาชิกแล้ว เครือข่ายนี้ก็จะสามารถพัฒนาตนเองต่อไป จนสร้างเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง เหมือนเครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติได้เช่นเดียวกัน เครือข่ายวิวัฒนาการที่กำลังพัฒนา ตนเองอยู่ในขณะนี้ มีตัวอย่างมากมาย เช่น เครือข่ายประชาคมหมู่บ้าน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นต้น

นอกจากนี้การพัฒนาเครือข่ายยังสามารถที่จะพัฒนาไปได้โดยมีการนำเอาแนวคิดกรรมมาประยุกต์เข้ากับเครือข่ายต่าง ๆ ได้โดยการนำเอาหลักการจัดการ แนวความคิดสมัยใหม่ รูปแบบ วิธีการทำงานแบบใหม่ ๆ มาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ภายในเครือข่าย ซึ่งเมื่อ

เป็นเช่นนั้นแล้วก็จะกลายเป็น “เครือข่ายเชิงนวัตกรรม (Innovative Network) (นฤมล นราทร, 2543)

1) **นฤมล นราทร** (2543 หน้า 11-14) มีความเห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเครือข่าย การเรียนรู้ของชุมชนมี ดังนี้

(1) การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกัน ซึ่งทฤษฎีการแลกเปลี่ยนอธิบายการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันไว้ว่า เหตุผลหลักที่จะทำให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้โดยสมัครใจ คือ แต่ละฝ่ายมองเห็นประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากการเข้าร่วมเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่ความเต็มใจที่จะประสานกันหรือเข้าร่วมเป็นเครือข่าย

(2) การรวมพลังของสมาชิก ซึ่งอธิบายได้ด้วยสมการ $1+1=3$ หรือ $2+2=5$ หมายความว่า การรวมพลังกันทำงานนำไปสู่ผลได้ที่มีคุณค่าทวีคูณ หรือเข้มแข็งมากกว่าการที่แต่ละองค์กรจะ ทำงานโดยโดดเดี่ยว โดยมีความเชื่อว่าการรวมพลังกันจะก่อให้เกิดคุณค่าที่ทวีคูณ

(3) สมาชิกต้องการมีเงื่อนไขการทำงาน ต้องการมีหมู่ มีพวก ไม่ต้องการทำงานเพียงลำพังคนเดียว

(4) สมาชิกต้องการทรัพยากรในการทำงาน จึงรวมกับบุคคลอื่น ๆ เป็นเครือข่าย

(5) สมาชิกต้องการรับภาระความเสี่ยงในกิจกรรมร่วมกัน ไม่ต้องการเสี่ยงในกิจกรรมเพียงคนเดียว

(6) สมาชิกต้องการความชำนาญเฉพาะด้านในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาในปัจจุบันมีหลายมิติ ความชำนาญเฉพาะด้านแต่ละบุคคล หรือองค์กรจะช่วยให้การมองปัญหา ชัดเจนยิ่งขึ้น

(7) สมาชิกต้องการประหยัด เนื่องจากเกิดการแบ่งงานกันทำ ทำให้ความซ้ำซ้อนในการทำงานลดลง

(8) สมาชิกต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันจึงรวมกันเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน

2) **สัมพันธ์ เตชะอธิก** (2549) ได้เสนอไว้ว่าเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชนในฐานะที่เป็นองค์กรชาวบ้าน องค์กรหนึ่งนั้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ 7 ประการ คือ

(1) การมีอุดมการณ์ร่วมกัน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะยึดเหนี่ยวทิศทางของการรวมกลุ่ม เอาไว้ยิ่งถ้าสามารถกำหนดเป้าหมายระยะยาวหรือวิสัยทัศน์ได้ก็จะยิ่งทำให้เครือข่ายมีอุดมการณ์ ในการรวมตัวกันมากขึ้น

(2) การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การมีเป้าหมายเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจนจะมีวัตถุประสงค์เพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

(3) การมีผลประโยชน์ร่วมกันและกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

(4) คนเป็นองค์ประกอบสำคัญของเครือข่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเครือข่าย คือ เป็นผู้นำเครือข่าย ความอยู่รอดของเครือข่าย อยู่ที่ผู้นำว่าได้รับการยอมรับมากน้อยเพียงใด เป็นสมาชิก เข้าร่วมกิจกรรม ร่วมคิดร่วมทำงานกันเครือข่าย โดยอาจจะเข้าร่วมบ้าง ไม่เข้าร่วมบ้าง เป็นประชาชนทั่วไป เป็นผู้ที่ไม่อยู่กับกลุ่มเครือข่าย แต่ก็พร้อมที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็ได้

(5) การบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพ มีลักษณะดังนี้

(5.1) การตัดสินใจร่วมของสมาชิก

(5.2) โครงสร้างและบทบาทหน้าที่

(5.3) สถานที่และวัสดุอุปกรณ์

(5.4) กฎ กติการ่วมกัน

(5.5) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เครือข่ายประสบผลสำเร็จในกิจกรรมต่าง ๆ

(5.6) การควบคุมตรวจสอบ การควบคุมตรวจสอบกันและกันอยู่เสมอจะช่วยให้เครือข่ายหรือสมาชิกไม่มีปัญหาหรือป้องกันปัญหาได้หรือแก้ไขปัญหาได้ทันที

(6) กิจกรรมการเรียนรู้ การฝึกฝนและปฏิบัติจริงอยู่ที่กิจกรรมพัฒนาโดยทั่วไป กิจกรรมในชุมชนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมเป็นหลัก กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่นิยมกันมากในชนบท คือ กลุ่มออมทรัพย์ ศูนย์สาธิตการตลาดกลุ่มปุ๋ย ธนาคารข้าว กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง สหกรณ์ป้อน้ำมัน ฯลฯ กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกันสมาชิกชาวบ้าน ให้ทำงานร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ต้องการความต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาหรือช่วยเสริมสร้างชีวิต ช่างบ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

(7) งบประมาณ เพื่อที่จะสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี จำเป็นที่จะต้องมีการระดมทุน ทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ทำกิจกรรมได้ความคุ้มค่าในการถูกพัฒนาจากคนภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน

3) กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (2551) กล่าวถึง เครือข่ายคือ การเชื่อมต่อระหว่าง มนุษย์ กับมนุษย์แล้วขยายผลออกไปเป็นวงกว้าง เพื่อให้สังคมเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น และการเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์นั้น จากความสัมพันธ์อันกลับเชิงบวก

692023129

จะส่งผลให้เกิดพลังทวีคูณ (Reinforcing) เกิดการขยายผลแบบก้าวกระโดด (Quantum leap) เป็นพลังสร้างสรรค์ที่เปลี่ยนคุณภาพอย่างฉับพลัน (Emergency) เป้าหมายที่ปรารถนาของการสร้างเครือข่าย คือ การนำเอาจิต วิญญาณสร้างสรรค์ของมนุษย์ปัจเจกชนมาทักทอเชื่อมโยงรวมกันได้การสร้างเครือข่าย สามารถพิจารณาได้จากระบบสิ่งมีชีวิต ซึ่งมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ดังนั้น ต้องสร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่ายต่อไปเรื่อย ๆ มีการเรียนอยู่ตลอดเวลา (ลองผิด-ลองถูก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารจะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่าย นั่นคือการส่งข้อมูลหรือข่าวสารที่ส่งต้องชัดเจนให้ผู้รับเข้าใจง่าย ในขณะที่การรับสารต้องพร้อมที่จะเปิดใจรับข้อมูลหรือข่าวสารอื่นที่อยู่นอกเหนือจากความคิดที่ตนมีอยู่เดิม การส่งสารและการรับสารที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้เกิดการขยายเครือข่ายออกไปในวงกว้างได้ นอกจากนี้เครือข่ายต้องมีจุดยืน มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และพร้อมที่จะเชื่อมโยงกับองค์กรอื่นอยู่เสมอ รวมทั้งต้องมีความยืดหยุ่น ไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวนัก แต่เน้นให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของเครือข่ายเป็นสำคัญ

3) แนวคิดเครือข่ายเรียนรู้เพื่อชุมชน (น.เมืองสรวง, 2551, ออนไลน์) จากการศึกษา ระเบียบข้อบังคับ การพัฒนาศักยภาพของ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.) ความน่าจะเป็น สามารถเกิดขึ้นได้ภายในชุมชน เพียงแต่เริ่มและร่วมกันคิด วิธีปฏิบัติภายในองค์กรหรือชุมชนนั้น ๆ สามารถนำเสนอทางออกสู่เป้าหมายของชุมชนได้ด้วยการร่วมมือกันเพื่อพัฒนา "แผนชุมชน" นี้คือทางออกของชุมชน ไม่ใช่ให้ทางหน่วยงานราชการ เป็นผู้ออกคำสั่งเพียงอย่างเดียว ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านนั้น ๆ ของชุมชนเอง เพราะต้องมีความเป็นเจ้าของชุมชนรวมตัวกันอยู่ ภาคราชการไม่ใช่เจ้าของ ชุมชน ภาคราชการเป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ที่ปรึกษา อำนวยความสะดวก และเป็นผู้ประสานงานที่ดี ไม่ใช่เป็น "เจ้านาย" เจ้านายที่แท้จริง คือ ชุมชนเอง เขียนแผนเพื่อสำรวจชุมชน จุดเริ่มต้น คือ การจัดทำวิธีการวิจัยสำรวจเก็บไว้ที่ อบต. หรือโรงเรียน ให้ชุมชนได้ศึกษาและเพื่อเป็นแนวปฏิบัติแก่ชุมชนเอง ได้เรียนรู้ชุมชน เรียนรู้ถึงปัญหาและความต้องการของชุมชนว่า "เขาต้องการอะไร" สิ่งที่มีมุ่งหวังของชุมชน คือ ความอยู่ดีกินดี นั่นคือความพอเพียงนั่นเอง

แนวปฏิบัติสู่กระบวนการของชุมชน การทำงานในชุมชน ย่อมมีความเหลื่อมล้ำทางความคิด หรือ ทุก ๆ ด้าน เพราะผู้ที่อยู่ในชุมชนส่วนใหญ่คือเด็กวัยรุ่นและผู้สูงอายุ ส่วนวัยทำงานจะเข้าสู่เมืองใหญ่เพราะจบการศึกษาสูงไม่ค่อยสนใจชุมชนเพราะคิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ ได้ค่าตอบแทนน้อยไม่คุ้มกับเงินที่เสียไปจากการเรียน ไม่มีความมั่นคงในอาชีพ ถ้าไม่ได้เป็นราชการ ส่วนใหญ่จึงหันเหไปสู่เมืองใหญ่ ดังนั้นจึงควรให้ความสำคัญต่อโครงสร้างพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับ ครุฑเวียน รายได้เกณฑ์มาตรฐาน

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

ตัวชี้วัดของบุคคลในครัวเรือน การพัฒนารายได้บวกกับความเชื่อมั่น ของบุคคลและตัวผู้นำภายในชุมชนเอง ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- (1) มีชุดปฏิบัติการโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ ศูนย์การเรียนรู้ทุก ๆ ชุมชน
- (2) ส่วนราชการ ไม่ควรตั้งเงื่อนไข ต่าง ๆ อันทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นภายในชุมชน ให้ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจเอง โดยชุมชนเพื่อชุมชนที่แท้จริง
- (3) ส่งเสริมการประกอบอุตสาหกรรมครัวเรือน
- (4) แต่งตั้งหน่วยงานเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานและมีการประเมินผลทุก ๆ 3 เดือน
- (5) ประกาศผลรับรอง มาตรฐาน เพื่อเป็นตัวชี้วัดค่ามาตรฐาน อาทิ ค่าจ้างรางวัล เงิน ต่าง ๆ หรือ ตรารับรองสินค้ามาตรฐาน เช่น GMP ฯลฯ

ตั้งข้อสรุปว่า ผลการดำเนินการต่าง ๆ จึงไม่ได้อยู่ที่ค่ามาตรฐานตัวชี้วัดตัวชี้วัดเป็นเพียงข้อกำหนดให้ปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ เท่านั้น ความเข้าใจ ความพอใจ ความที่ตั้งใจ ที่จะให้ชุมชน หรือกลุ่มอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือน หรือความเป็นอยู่ของพี่น้องต่าง ๆ หากที่จะเป็นเครื่องยืนยันว่า พี่น้องชุมชนต้องอยู่ให้ได้และอยู่ต่อไป โดยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของคนในชุมชน โดยความเป็นพี่น้อง ความรักและสามัคคี ความมีน้ำใจงามในสังคมที่ดีและเป็นสังคมที่แบ่งปัน

3. องค์ประกอบของเครือข่าย

กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (2551) กล่าวถึงเครือข่ายว่ามีองค์ประกอบสำคัญๆ อยู่อย่างน้อย 7 องค์ประกอบด้วยกัน ได้แก่

1) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (Common perception)

สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาร่วมกัน มีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ประชาชนในชุมชนมีความเข้าใจร่วมกันในปัญหา การพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพราะเป็นสิ่งที่เขาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมสัมผัสได้ อีกทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น ก็อยู่ในชุมชนที่เขารับรู้ร่วมกัน สถานการณ์เช่นนี้ช่วยให้สมาชิก ของชุมชนเกิดการรับรู้ร่วมกันถึงสภาพปัญหาความต้องการ และข้อจำกัดในการแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้

692023129

การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจเป็นเครือข่ายจะมีผลทำให้การประสานงานและการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่างยากลำบาก เพราะต่างคนต่างก็ใช้กรอบการมองโลกคนละกรอบเหมือนใส่แว่นตากันคนละสี ย่อมมองปัญหาหรือความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง แต่ทั้งนี้มิได้ หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายไม่สามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่าง ย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนี้ต้องอยู่ภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายที่สมาชิกยอมรับกัน หากไม่แล้วความแตกต่างที่มีอยู่จะนำไปสู่ความแตกแยก และแตกหักในที่สุด

2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Common vision)

วิสัยทัศน์ร่วม เป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง เกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันไปได้ ในทางตรงข้ามเมื่อใดที่วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายส่วนตัวขัดแย้งกัน วิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่ายพฤติกรรมกาปฏิบัติของสมาชิกก็จะเริ่มแตกต่างจากสิ่งที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน

ดังนั้น แม้ว่าวิสัยทัศน์ร่วมกันเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการสร้างให้เกิดขึ้น แต่ก็จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้และสมาชิกของเครือข่ายก็ควรมีวิสัยทัศน์ย่อยส่วนตัวที่สอดคล้องไปด้วยกันกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แม้อาจไม่ได้ซ้อนทับอย่างแนบสนิทกับวิสัยทัศน์ของเครือข่าย แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3) การเกิดผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (Mutual interests/benefits)

เครือข่ายเกิดจากที่สมาชิกแต่ละคนก็มีความต้องการของตนเอง แต่ความต้องการเหล่านั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ความจำกัดนี้ทำให้เกิดการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมที่มากเพียงพอจะดึงดูดใจให้รวมเป็นเครือข่าย ดังนั้นการรวมเป็นเครือข่ายจึงต้องตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่มีร่วมกัน ซึ่งผลประโยชน์ในที่นี้ ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย อาทิ เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปก็คือ การที่จะดึงใครเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการเครือข่าย จำเป็นที่ จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วมและในหลายกรณีอาจเป็นการพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่เขาจะร้องขอด้วยซ้ำแม้ผลประโยชน์ที่แต่ละคนได้รับอาจมาน้อย

แตกต่างกันแต่ทุก คนได้รับผลประโยชน์ เมื่อใดสมาชิกได้รับประโยชน์ร่วม หรือเมื่อเขาคิดคำนวณแล้วเขาเสียมากกว่าได้เขาก็จะเริ่มถอยตัวเองออกจากเครือข่ายไปหรือเมื่อเขาได้รับการตอบสนองความต้องการที่มีอย่างสมบูรณ์แล้ว เขาก็จะออกไปจากเครือข่ายในที่สุด ประเด็นสำคัญอีกประการก็คือ ผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับต้องมากเพียงพอสำหรับเขาในการที่จะจูงใจให้เขามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติจริง โดยไม่ได้มีส่วนร่วมเป็นเพียงไม้ประดับที่มีเพียงตำแหน่งหรือรายชื่อในเครือข่ายแต่ไม่มีการเข้าร่วมปฏิบัติจริงในเครือข่าย

4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (All stakeholders participation)

การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย นับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย (All stakeholders in network) ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่าย จึงควรเป็นไปในลักษณะของความเท่าเทียมกัน (Equal status) ในฐานะของ ‘หุ้นส่วน (Partner)’ ของเครือข่าย ซึ่งเป็น ความสัมพันธ์ในแนวราบ (horizontal relationship) ที่เท่าเทียมกันแทนความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) หมายความว่า หากการรวมตัวเป็นเครือข่ายเกิดขึ้นระหว่างรัฐกับชุมชน ท้องถิ่นในหน่วยงานภาครัฐก็ต้องวางสถานะของตนเองเทียบเท่ากับประชาชนในฐานะของสมาชิกเครือข่าย มิใช่การวางตัวเป็นเจ้านายเหนือประชาชน อย่างไรก็ตามแม้สิ่งนี้จะยากในทางปฏิบัติในหลาย ๆ กรณี เพราะต้องอาศัยการเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่าย และการสร้างบริบทแวดล้อมอื่น ๆ เข้ามาประกอบล้วนแต่ก็ยังเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำหากต้องการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง

5) การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (Complementary relationship)

องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่องก็คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่า การไม่สร้างเครือข่ายแต่ต่างคนต่างอยู่ ตัวอย่างเช่น นักวิชาการที่เข้าใจสภาพท้องถิ่นเข้าไปทำการวิจัยวิจัยร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นก็จะช่วยให้เกิดการระดมองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ในขณะที่ประชาชนในท้องถิ่น ก็ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการศึกษาวิจัยหรือการที่มูลนิธิขององค์กรธุรกิจช่วยสนับสนุนด้านเงินแก่องค์กรประชาชน ขณะเดียวกัน ความสำเร็จขององค์กรประชาชนก็สร้างชื่อเสียงแก่องค์กรธุรกิจนั้นด้วย

6) การพึ่งพิงอิงรวมกัน (Interdependence)

เนื่องจากธรรมชาติความจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายร่วมสำเร็จได้นั้น สมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน ระหว่างสมาชิกในเครือข่าย เพื่อให้เกิดการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การจะทำให้สมาชิกหรือ หน่วยงานของเครือข่ายยึดโยงกันให้แน่นหนา จำเป็นต้องทำให้หน่วยงานแต่ละคนรู้สึก ว่าหากเขาใน ส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล่มลงไปได้ การดำรงอยู่ของหน่วยงานแต่ละคนจึง จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของเครือข่ายซึ่งการพึ่งพิงอิงรวมกันนี้จะส่งผลทำให้สมาชิกต้องมีการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (Interaction)

หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรเครือข่าย ความร่วมมืออย่างแท้จริง ดังนั้น สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมรวมกันเพื่อให้เกิดการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียนหรือการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งผล ของการปฏิสัมพันธ์นี้ ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย ปฏิสัมพันธ์ ดังกล่าว จะเป็นลักษณะความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน มิใช่ปฏิสัมพันธ์ฝ่ายเดียว ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็จะทำให้เกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้น เท่านั้น ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การปฏิสัมพันธ์ยังช่วย ให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นอันจะช่วยให้เครือข่ายเข้มแข็งยิ่งขึ้น องค์ประกอบข้างต้น ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ในการนำไปช่วยจำแนกระหว่างเครือข่ายแท้กับเครือข่ายเทียม เท่านั้นหากยังช่วยแสดงให้เห็นถึงปัจจัย ที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่าย ด้วย

4. กระบวนการสร้างเครือข่าย (ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์, 2534)

กระบวนการสร้างเครือข่าย มี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) ศึกษาสถานการณ์ ประเด็นแรกเริ่มเครือข่ายต้องทำความเข้าใจในตัวเองก่อน ว่าท่านมีทรัพยากรอะไรบ้าง เรามีดีอะไร เราเป็นอย่างไร

2) ค้นหากลุ่มเป้าหมายและผู้นำ การค้นหากลุ่มเป้าหมายและผู้นำเป็นเสมือนการ ค้นหาความต้องการที่แท้จริงของเครือข่าย ว่าความจริงแล้วเราสร้างเครือข่ายนี้ขึ้นมาเพื่ออะไร และความเป็นไปในทิศทางใด ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงให้กับ

เครือข่ายได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การมีผู้นำที่เข้มแข็ง สมานฉันท์เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลการดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายมีความเข้มแข็ง และสามารถเป็นองค์กรที่มั่นคงยั่งยืนได้

3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ วิธีการสร้างเครือข่าย สามารถกระทำได้หลายวิธี ซึ่งอาจได้แก่ การจัดเวทีแลกเปลี่ยน การพาไปศึกษาดูงาน การฝึกอบรมให้ความรู้ การสาธิต และทดลองดำเนินการ

4) ก่อเกิดเครือข่ายกิจกรรม ควรมีการกำหนดโครงสร้างขององค์กรเครือข่าย เพื่อการจัดการบริหารของเครือข่าย การกำหนดเป้าหมาย กฎระเบียบ รวมถึงการวางแผนการดำเนิน กิจกรรม การจัดการทรัพยากร เพื่อการดำเนินงานของเครือข่ายกิจกรรม มุ่งเน้นการช่วยเหลือ ร่วมมือกันทำกิจกรรม ส่วนมากมักเป็นเครือข่ายภายในชุมชนที่สมาชิกเครือข่าย กิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดการช่วยเหลือ เกื้อกูลกันระหว่างกลุ่มในต่างพื้นที่

5) ขยายเครือข่ายเมื่อเครือข่ายมีการดำเนินงานร่วมกันและการดำเนินงาน ประสบผลสำเร็จ เครือข่ายจะมีการขยายผลโดยขยายทุนสมาชิกเครือข่าย ขยายกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความกว้างขวางมากขึ้นกว่าในระยะแรก จากนั้นจะมีการขยายเครือข่ายไปยังส่วนอื่น ๆ จากภายนอก

6) ได้รับการยอมรับจากส่วนต่าง ๆ เมื่อได้รับการยอมรับจากส่วนต่าง ๆ มากขึ้น เครือข่ายอาจพัฒนาต่อเนืองเป็นองค์กรที่มีลักษณะเป็นทางการมากขึ้น จนได้รับการยอมรับอย่าง เป็นทางการจากส่วนต่าง ๆ รวมถึงเป็นเครือข่ายที่เป็นองค์ความรู้แก่เครือข่ายอื่น ๆ ต่อไป

7) การพึ่งตนเองของเครือข่าย เป็นระยะที่เครือข่ายสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ในขั้นตอนต่าง ๆ อาจเกิดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และมีกระบวนการติดตาม ประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่องในทุกขั้นตอน

5. เครือข่ายทำให้เกิดอะไร ซึ่งสามารถที่จะสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน
- 2) เพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา
- 3) เกิดการพึ่งพาตนเอง
- 4) เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
- 5) กระบวนการผลักดันในการแก้ปัญหา
- 6) เกิดพลังอำนาจในการต่อรอง
- 7) เกิดพลังใจความสามัคคี

(ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์, 2534)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กรเพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ค่อยเกิดการต่อต้านเกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงาน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร ซึ่งบุคลากรจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้นและเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร ผลลัพธ์สุดท้ายคือองค์กรมีคุณภาพ (ประทีป จันทรสิงห์, 2549) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมความสำคัญของการมีส่วนร่วม ลักษณะการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และกระบวนการหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้มากมายดังนี้ **ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540)** ให้ความหมายไว้ 3 ประเด็น ได้แก่

(1.1) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

(1.2) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามีแสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ แสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

(1.3) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สุริย์ จันทรมาลี (2541) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มบุคคลทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ร่วม ความคิด ร่วมแรงร่วมใจ ร่วมทุนทรัพย์ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมแสดงความคิดสร้างสรรค์และร่วมพัฒนา

จุฬารัตน์ โสตะ (2543) กล่าวถึงการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วม

ร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้นบุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการหรือปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์กรในที่สุด

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมค้นปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่นการบริหารจัดการ การติดตามผลรวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

อรัญญ์ กักผล (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การรับรู้ การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกันซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนแบ่งในอำนาจการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ของการดำเนินงานในหน่วยงาน เป็นผลให้เกิดสิ่งที่ตกลงใจร่วมกัน

ถวิลลวดี บุรีกุล (2548) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างเข้มข้น ซึ่งหมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมได้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนจนความเป็นตัวของตัวเอง ที่จะดำเนินการตามที่ริเริ่มนั้น และการมีส่วนร่วมคือการที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายาม ที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

คณินิจ อนุโรจน์ (2548) ให้แนวคิดว่าการสร้างความตระหนักในการพัฒนาในเรื่องใดก็ตามนั้น ยิ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด โอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย แต่เป็นไปได้ที่องค์กรขนาดใหญ่จะนำบุคลากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์กร แต่การนำผู้บริหารระดับกลางเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่เรื่องยาก (คนกลุ่มนี้จะเป็นตัวแทนไปสร้างการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการต่อไป) การสร้างความตระหนักจะต้อง

เริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงขององค์กร (นำเข้มาพร้อม SWOT องค์กร) ทุกคนต้องร่วมรับรู้ ปัญหาขององค์กรทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ร่วมสร้างแผนยุทธศาสตร์ (Strategic partner) ร่วมกันหาว่าตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Key Performance Indicator-KPI) จะทำอย่างไร และติดตามประเมินอย่างไร การมีส่วนร่วมเป็นกรนำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือต้องรวมใจคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่ง

วันชัย วัฒนศักดิ์ (2549) การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้น ไม่ว่าจะในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้น มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจและสบายใจ

นิรันดร จงวุฒิเวศน์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด จิตใจ อารมณ์และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense and belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ (Quantitative and qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และโอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The actor) ผู้ถูกกระทำหรือผู้รับผล (The recipient) และสาธารณชน (The public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ

มธุรดา ศรีรัตน์ (2554) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ ความรับผิดชอบ การวางแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดจากการบริหารงานในองค์กร

Richardson Ann (1983) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การที่ผู้นำอนุญาตให้ผู้ตามจำนวนมากที่สุดที่จะทำได้ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด เป็นต้นว่า การยอมให้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และแม้กระทั่งเลือกตั้งผู้นำหรือผู้บังคับบัญชาด้วย

692023129

Koontz and other (1986) กล่าวว่า การให้มีส่วนร่วมเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการให้ได้รับการสนับสนุนที่เข้มแข็ง อันมีผลมาจากการวิจัยและทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจที่ตระหนักถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม และการสร้างการยอมรับนับถือ

Putti J.M. (1987) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมทุกกิจกรรม กระบวนการตัดสินใจของกลุ่มจะเกิดการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ซึ่งปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมมี 4 ประการ คือ

- (1) เป็นความพยายามที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและความรู้สึก
- (2) เป็นการกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ
- (3) เป็นการให้บุคคลรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน
- (4) เป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วม ซึ่งคำนึงถึงความสมดุล การมีส่วนร่วม

ที่แท้จริงกับการมีส่วนร่วมมากเกินไป

Davis and Newstrom (1989) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคน ที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility)

ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่กลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่เริ่มต้น ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ไม่ว่าจะปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคน ร่วมคิด ร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแรง ร่วมใจ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลง เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารต้องการ เพราะเมื่อบุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่ค่อยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะไม่ต้องคอยเกิดการต่อต้าน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งและความเครียดจากการทำงาน ทำให้บุคคลได้ร่วมกันพิจารณาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน บุคคลจะรู้สึกพึงพอใจในผลงานที่เกิดขึ้น และเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เกิดความมุ่งมั่นในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์กร เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและผูกพันกับองค์กร เพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร และสามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

อดิศร วงศ์คงเดช (2539) กล่าวว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ชุมชนได้ประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาสุขภาพดังนี้

- 1) ชุมชนตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของตนเอง
- 2) ชุมชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ในรูปของความคิดการตัดสินใจและการกระทำได้อย่างเต็มที่
- 3) เป็นการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดชุมชน
- 4) ชุมชนจะมีความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนาที่มีความมั่งคั่งถาวรและประหยัด
- 5) เป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถ และพลังชุมชนในการพึ่งตนเอง
- 6) เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย
- 7) ชุมชนรับผิดชอบและมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนาชุมชนตนเอง
- 8) เป็นการแสดงออกถึงความเคารพ นับถือ เชื่อใจไว้วางใจ รักและศรัทธาในชุมชนว่ามีความรู้ความสามารถ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิพื้นฐานอันชอบธรรมของคนทุกคนที่ต้องเคารพให้การยอมรับ และยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงวิถีชีวิตของเขา
- 2) งานพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงออก
- 3) กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนผู้ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น
- 4) ประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรูปแบบของการรวมกลุ่ม และจัดตั้งองค์กร

ประชาชน ในขณะเดียวกัน มีตัวอย่างของโครงการการที่ล้มเหลวจำนวนมาก อันเนื่องจาก ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

5) การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่มหรือของกลุ่ม (Group action) อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขา และในขณะเดียวกันก็ได้ประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วย การมีส่วนร่วมจึง เป็นสิ่งจำเป็น

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าไร ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

7) ประชาชนย่อมรู้ดีว่าตนเองนั้นต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะทำ ปัญหาอย่างไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาช่วยทำให้ โครงการต่าง ๆ สอดคล้องความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

8) การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้การปฏิบัติการทางสังคม (Social action) เป็นไปอย่างสงบสันติ ก่อให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงที่มีระเบียบ เป็นระบบ และเป็น ที่ยอมรับทุกฝ่าย

9) เป็นนโยบายของรัฐ ที่ให้ทุกโครงการที่ลงสู่ชนบท ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นตามปรัชญาของการพัฒนา

ณรงค์ ณ เชียงใหม่ (2545) กล่าวว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการดำเนินงานมีความสำคัญคือ

1) ประชาชนยอมรับในโครงการนั้น และเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและ ความต้องการของประชาชน

2) ประชาชนมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น

3) ลดความขัดแย้ง การดำเนินการโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือ จากประชาชนมากขึ้น

4) โครงการจะให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากขึ้น และระดมทรัพยากรในการพัฒนา

5) ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชน

สนธยา พลศรี (2550) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้หลายประการดังนี้

4.1) เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นสิทธิ มนุษยชนที่ประชาชนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทุกระดับ

4.2) สอดคล้องกับปรัชญา แนวความคิด และหลักการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

4.3) เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จนโยบายของรัฐบาลในเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนและท้องถิ่น

4.4) นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน

4.5) ทำให้ดำเนินการพัฒนาชุมชนได้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและชุมชน

4.6) เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคล กลุ่มและองค์กรในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

4.7) เป็นการสร้างความพึงพอใจร่วมกัน มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม ไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นในชุมชน

4.8) ทำให้เกิดความรัก ห่วงเห่น รับผิดชอบ และเป็นเจ้าของชุมชน

4.9) เป็นกระบวนการสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

4.10) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เพราะเป็นการพัฒนาคนในชุมชน โดยคนในชุมชนและเพื่อคนในชุมชนอย่างแท้จริง รัฐบาลเป็นเพียงผู้สนับสนุนในบางส่วนนั้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพองค์กร การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจ ความสมัครใจ สามารถตัดสินใจได้เอง การมีส่วนร่วมจะช่วยลดความขัดแย้ง เกิดความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าของมากขึ้น จึงจะทำให้การพัฒนาเกิดความยั่งยืน

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) **พรทิพย์ คำพอ และคณะ (2544)** ได้สรุปสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า อยู่ที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนการร่วมประเมินผล มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการคือ

(1.1) การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นว่า มีปัญหา สาเหตุการแก้ไขปัญหา ด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่

(1.2) การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการ ด้วยการพัฒนาความรู้ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อแก้ไขปัญหา เดือดร้อน สนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่

(1.3) การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

สำหรับปัจจัยที่ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ปัจจัยคือ

- (1) ปัจจัยภายในตัวบุคคล เป็นแรงผลักดันหรือจุดจูงใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล
- (2) ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
- (3) ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น
- (4) รางวัลตอบแทน คือ ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา โดยหวังประโยชน์ตอบแทน

2) Cohen Uphoff, and Goldsmith (1979) (อ้างถึงในประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา, 2544) กล่าวถึงสิ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมว่า คุณสมบัติหรือภูมิหลังของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นตัวแปรสำคัญต่อการให้ความร่วมมือร่วมใจ หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในงานพัฒนา ได้แก่

- (1) อายุและเพศ
- (2) สถานภาพของครอบครัว
- (3) ระดับการศึกษา
- (4) ชั้นทางสังคม
- (5) อาชีพ
- (6) ระดับของรายได้ และที่มาของรายได้
- (7) ระยะเวลาของการอยู่อาศัยในชุมชนนั้น
- (8) ชนิดของโครงการและกิจกรรม
- (9) การเป็นผู้เช่าที่ดินหรือมีสถานภาพเป็นลูกจ้าง

3) William W.Reeder (1998 อ้างอิงถึงใน สิริวรรณ เดชวิถิ, 2544) ได้สรุปปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคคลไว้ 11 ประการ ดังนี้

(3.1) การปฏิบัติตนให้สอดคล้องตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคลและกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะเลือกวิถีปฏิบัติซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตัวเอง

(3.2) มาตรฐานคุณค่าบุคคล และกลุ่มบุคคลดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตัวเอง

(3.3) เป้าหมายบุคคล และกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะส่งเสริม ป้องกันและรักษาเป้าหมายของตัวเอง

(3.4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลบางครั้งมาจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา

(3.5) บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหวังว่าจะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่นด้วย

(3.6) การบีบบังคับ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนเองต้องกระทำเช่นนั้น

(3.7) การมองแต่ตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งคิดว่าตนเองต้องกระทำเช่นนั้น

(3.8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะทำในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีนิสัยชอบกระทำ เมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ

(3.9) โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคลจะมีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติงานของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้องกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้น

(3.10) ความสามารถ บุคคลและกลุ่มบุคคลมักจะเข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่าง ที่คนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เขาทำสถานการณ์เช่นนั้น

(3.11) การสนับสนุน บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าได้รับการสนับสนุนที่ดี

5. กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วม

กระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการได้กล่าวถึงกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1) **ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา (2544)** ได้นำแนวคิดของ **ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527)** มาสรุปถึงการมีส่วนร่วมว่า บุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครต่าง ๆ ควรมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาในเรื่องต่อไปนี้

(1.1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

(1.2) ร่วมคิด และสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

(1.3) ร่วมวางนโยบาย หรือแผนงาน หรือโครงการ หรือกิจกรรม เพื่อขจัดปัญหาและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน

(1.4) ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

(1.5) ร่วมจัด หรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(1.6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

(1.7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(1.8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจการที่ได้ทำไว้ทั้งเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

2) **อคิน รพีพัฒน์ (2547)** ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมพัฒนา

3) **นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550)** กล่าวว่าการมีส่วนร่วมประมวลได้เป็น 3 ส่วนคือ

(1) ส่วนของการวางแผนพัฒนา จะเริ่มต้นตั้งแต่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหา และพัฒนาการศึกษาชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน จัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ ตลอดจนการกำหนดพิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปสนับสนุนการจัดและพัฒนา กิจกรรมต่าง ๆ

(2) ส่วนของการจัดและดำเนินการตามแผนงานโครงการ เป็นส่วนที่ประชาชนเข้าทำประโยชน์ในโครงการ โดยการร่วมมือช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือโดยการบริหาร และประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

(3) ส่วนของการประเมินผลโครงการ เป็นส่วนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้น บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การติดตามประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินความก้าวหน้าหรือผลสรุปรวมทั้งโครงการ

4) Fornaroff (1980) กล่าวว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนั้นประกอบด้วย

(1) การวางแผน ซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมาย กลวิธี ทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนการติดตามประเมินผล

(2) การดำเนินงาน

(3) การใช้บริการจากโครงการ

(4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

5) Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1986) ได้จำแนกชนิดของการมีส่วนร่วมเอาไว้ 4 ประเภท ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ (Decision making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่ต้องดำเนินไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

(2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจำทำประโยชน์ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน และงบประมาณ และการขอความช่วยเหลือ

(3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ อันเกิดจากโครงการนั้นๆ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาการกระจายผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

(4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความคิดเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

จากการศึกษาหัวข้อความหมายของการมีส่วนร่วม ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และกระบวนการหรือขั้นตอนการมีส่วนร่วมข้างต้นนี้ ผู้วิจัย

ได้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงนำหัวข้อดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบการวิจัยของแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวานพะเยา

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประมงพื้นบ้าน

ประมงพื้นบ้านเป็นเรื่องที่ สัมพันธ์กันมาแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อมคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือเพื่อให้เกิดความสงบสุข ทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนหมู่บ้านและในส่วนที่เป็นตัวปัจเจกชนของชาวบ้านเอง การฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนนั้นมิได้จำกัดขอบเขตไว้เฉพาะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หากแต่ครอบคลุมถึงมิติแห่งการพึ่งตนเองทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสติปัญญาหรือภูมิปัญญาของชุมชน การจัดการกิจกรรมต้องควบคู่กันไป เพื่อให้มีศูนย์กลาง การเสริมสร้างภูมิปัญญาของชุมชนให้เป็นภูมิตำหนานต่อกระแสแห่งการครอบงำที่เข้ามาทำลายล้างระบบการพึ่งตนเองของชุมชนจากสังคมภายนอก

1. ความหมายของประมงพื้นบ้าน

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2547) ได้ให้ความหมายว่า ประมงพื้นบ้าน (Artisanal Fishing) คือ การประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก โดยทั่วไปใช้เรือขนาดเล็ก เช่น เรือพื้นบ้าน ปัจจุบันส่วนใหญ่จะติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วย เครื่องมือจับปลาที่ใช้แหหรือเบ็ดแบบง่าย ๆ

วิฑูรย์ ปัญญากุล (2547) ได้ให้ความหมายว่า การประมงพื้นบ้าน หมายถึง ประเภทการประมงแบบคงเดิมที่ยังไม่มีการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ มากนัก ทั้งทางด้านปัจจัยการผลิต การขนส่ง การเก็บรักษา การใช้ประโยชน์ และการตลาด การประมงพื้นบ้านอาจมีความหมายแตกต่างกันไปตามปัจจัยมาตรฐานที่จะนำมาพิจารณา เช่น เป็นแบบพื้นบ้าน (Artisanal) แบบขนาดเล็ก (Small scale) แบบดั้งเดิม (Traditional) หรือแบบยังชีพ (Subsistence) เป็นต้น

วุฒิชัย อุทัยมกุล และคณะ (2544) ได้กล่าวว่า กรมประมงได้กำหนดคำจำกัดความของการประมงพื้นบ้านไว้ในขั้นต้น เพื่อใช้ในการวางนโยบายและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้ หมายถึง ชายฝั่ง โดยอาศัยแรงงานส่วนใหญ่ในครอบครัว รวมทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่มีเนื้อที่ขนาดเล็ก

กล่าวโดยสรุปจะเห็นว่าได้ว่า ประมงพื้นบ้าน หมายถึง ประเภทการประมงแบบดั้งเดิมการทำประมงโดยใช้เครื่องมือขนาดเล็กไม่ทันสมัย ทำกาประมงในบริเวณไม่เกิน 3

กิโลเมตร จากที่ยังไม่มีการพัฒนา ซึ่งเป็นการประมงเพื่อยังชีพหรือประมงขนาดเล็ก ใช้เรือขนาดยาวไม่เกิน 14 เมตร ขนาดเครื่องยนต์ไม่เกิน 30 แรงม้า ทำการประมงไม่ไกลจากฝั่งมากนัก เฉลี่ยห่างจากฝั่งประมาณ 5 กิโลเมตร

2. ความหมายเครื่องมือประมงพื้นบ้าน

วุฒิชัย อุทยมกุล และคณะ (2544) ได้ให้ความหมายว่า เครื่องมือประมงพื้นบ้าน หมายถึงเครื่องมือประมงที่ไม่ใช้เรือ หรือให้ประกอบกับเรือขนาดไม่เกิน 5 ตันกรอส

3. ประเภทของเครื่องมือประมงพื้นบ้าน

วุฒิชัย อุทยมกุล และคณะ (2544) กล่าวว่า กรมประมงจำแนกประเภทของเครื่องมือประมงพื้นบ้านที่ใช้ในหมู่บ้านประมงเป็น 4 ประเภท ดังนี้

(1) ประเภทอวนลอย ประกอบด้วย อวนลอยปลาจะละเม็ด อวนลอยกุ้ง อวนลอยปูอวนลอยปลากระบอก อวนลอยปลาทุ อวนลอยปลากระพง อวนลอยปลากูเรา อวนลอยปลาออกแร อวนลอยปลาตาบลาว อวนลอยปลาทราย อวนลอยปลากด อวนลอยหมึก และอวนลอยปลาอื่น ๆ

(2) ประเภทเบ็ด ประกอบด้วย เบ็ดราว เบ็ดตก จะนะ เป็นต้น

(3) ประเภทเครื่องมือเคลื่อนที่ประกอบด้วย แหหมึกที่ใช้ไฟล่อแหอื่น ๆ ระวังรุนช้อนต่าง ๆ เรือผีหลอก อวนอื่น ๆ และเครื่องมือเคลื่อนที่อื่น ๆ

(4) ประเภทเครื่องมือประจำที่ ประกอบด้วย ลอบหมึก ลอบปู ลอบปลา และเครื่องมือประจำที่ต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป ประมงพื้นบ้านเป็นประเภทการประมงขนาดเล็ก ที่ใช้เรือขนาดยาวไม่เกิน 14 เมตร ขนาดเครื่องยนต์ไม่เกิน 30 แรงม้า ทำการประมงไม่ไกลจากฝั่งมากนัก เฉลี่ยห่างจากฝั่งประมาณ 5 กิโลเมตร ซึ่งกรมประมงแบ่งเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย (1)เครื่องมือประมงพื้นบ้านประเภทอวนลอย (2)ประเภทเบ็ด (3)ประเภทเครื่องมือเคลื่อนที่ (4)ประเภทเครื่องมือประจำที่ต่าง ๆ

4. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีความสำคัญ และมีคุณค่ายิ่งต่อการดำเนินชีวิต นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้านไว้ดังนี้

4.1) ความหมายของภูมิปัญญาพื้นบ้าน

คำว่าภูมิปัญญา ตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ความสามารถความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ ส่วนคำว่า พื้นบ้าน (Local) หมายถึง ท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่สามารถกำหนดได้ว่ามีขนาดของพื้นที่หรือจำนวนประชากรหรือสิ่งต่าง ๆ ได้ว่าเป็นเท่าใด ดังนั้น ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Folk Wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

เสรี พงศ์พิศ (2548) กล่าวว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชุมชนคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นสติปัญญาหรือองค์ความรู้ ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างสมสมัย

ธวัช ปุณโณธก (2531) กล่าวว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึง ความรอบรู้ของชุมชนที่เรียนรู้จากประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม คือ ประสบด้วยตนเอง หรือเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมต่อกันมา ภูมิปัญญาไม่ได้หมายถึงแต่ในอดีต แต่หมายถึงศักยภาพในการสานความรู้ใหม่ ๆ นั่นคือ ภูมิปัญญายุคหนึ่งสมัยหนึ่งย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาความรู้ของสังคม

ประเวศ วะสี (2534) กล่าวถึง ภูมิปัญญาพื้นบ้านไว้ว่า ภูมิปัญญาไทยหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น คือวัฒนธรรมพื้นฐานของเรา การพัฒนาควรจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่มั่นคงของเราเอง และหาสิ่งอื่นมาตกแต่งประดับประดาที่เหมาะสมหาใช้การพัฒนาที่ขาดลอยจากฐานเดิมของตนเอง ซึ่งจะทำให้โยกคลอน ได้ง่าย รัฐบาล และสาธารณะควรทำความเข้าใจความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้าน และส่งเสริมสนับสนุนให้นำภูมิปัญญาพื้นบ้านเข้าสู่ระบบการศึกษาของชาติเพื่อความสมบูรณ์ของการศึกษา อันจักเป็นการฟื้นฟูบูรณะพลังของชาติเพื่อความสมานฉันท์ของคนในชาติ การพัฒนาอย่างได้สมดุลและยั่งยืน และสานตีสู่ของสังคมไทย

จากนันททัศนะทั้งหมดดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้าน หมายถึงความรู้ ความสามารถ หรือระบบของความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมจากประสบการณ์ที่มีคุณค่าของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของบริบทของสังคม เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

4.2) ความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ภูมิปัญญาพื้นบ้านมีความสำคัญ และมีคุณค่ายิ่งต่อการดำเนินชีวิตเพื่อความอยู่รอดของบุคคลในท้องถิ่น และความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ นักวิชาการหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

วิชัย ตันศิริ (2536) กล่าวว่า มนุษย์จัดระบบการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมด้วยสติปัญญาอันล้ำเลิศของมนุษย์ สังคมในยุคต่าง ๆ ได้สร้างขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวประพฤติปฏิบัติ วิถีชีวิต และทักษะของการหาเลี้ยงชีพตลอดจนความเชื่อถือทางศาสนา เพื่อสนองเยาวยชนเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมของแต่ละสังคม กระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมสมัยก่อนจึงแทรกซึมอยู่กับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกในพิธีการต่าง ๆ เช่น พิธีการโกนจุก พิธีการสมรส พิธีการบรรพชา พิธีสงกรานต์ พิธีกรรมทางศาสนาและพิธีงานศพ เป็นแนวประพฤติปฏิบัติที่ผู้ใหญ่สนใจสั่งสอนผู้น้อยและเป็นพลังจิตที่หลอมรวมผู้คนในสังคมให้อยู่รวมกันได้อย่างสงบสุข

อเนก นาคะบุตร (2536) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น ที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ประกอบมีลักษณะ ดังนี้

(1.1) มีความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยชี้นำ และเป็นทางเลือกที่เหมาะสมต่อสภาวะท้องถิ่นและเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกที่เข้ามากระทบ

(1.2) ความรู้ ภูมิปัญญา และระบบคุณค่าต่าง ๆ ได้รับการประยุกต์ และสืบสานอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกของชุมชน ด้วยกระบวนการเรียนรู้หลายรูปลักษณะ ผ่านประเพณี พิธีกรรมตัวบุคคล และการปฏิบัติซ้ำ มีการเลือกสรรและผสมผสานกับความรู้ที่เข้ามาจากภายนอก

(1.3) ผู้นำ ปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน เครือข่ายของกลุ่มบุคคลและองค์กรชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีบทบาทในการพัฒนาการพิทักษ์ปกป้องชุมชนและขยายแนวร่วมในการพัฒนาชุมชน

ความหมายของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน จึงมีความหมายว่า

ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ที่นำมาไปสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาของมนุษย์ หรือ ภูมิปัญญา คือ พื้นความรู้ และคนในสังคมยอมรับรู้ เชื่อถือ เข้าใจ ร่วมกัน

ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ปรับแต่ง พัฒนา

และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านไทยนี้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญา อาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านไทยมีความเด่นชัดในหลายด้าน

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Folk Wisdom) ได้มีผู้ให้ความหมายดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 2) ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน หมายถึง ความรู้ที่เกิด

จากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกตคิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาเป็นศาสตร์ เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชาวประมง และชุมชนชาวประมง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษา และนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้

ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์ (2542 : 2) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน คือ องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนชาวประมงที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนชาวประมง เป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตัว เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างผาสุก เป็นแก่นของชุมชนที่จรรโลงความเป็นชาติให้อยู่รอดจากทุกภัยพิบัติทั้งปวง

จารุวรรณ ธรรมวัตติ (2543 : 1) ได้ให้ความหมาย ของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน คือ แบบแผน การดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าของชาวประมงแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมชาวประมง ซึ่งได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

จากการศึกษาความหมายและแนวคิดของภูมิปัญญาของชาวประมงพื้นบ้าน พอสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน หมายถึง ความรู้ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในพื้นที่นั้น ๆ โดยใช้สติปัญญาสั่งสมความรู้อย่างแพร่หลาย ผสมผสานความกลมกลืนระหว่าง ศาสนา สภาพภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมการประกอบอาชีพ และกระบวนการเหล่านี้มาจนหลายชั่วคน ซึ่งจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของชาวประมงนั้น เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์เป็นระยะเวลายาวนาน โดยอาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่มาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน การ

ประกอบอาชีพการปรับตัวและแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต จนเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของ
ธรรมชาติและสังคม

จากการศึกษาหัวข้อความหมายของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน ความหมายของ
ประมงพื้นบ้าน ความหมายของประมงพื้นบ้าน ประเภทของเครื่องมือประมงพื้นบ้าน
ความหมายของภูมิปัญญาพื้นบ้าน ความสำคัญของภูมิปัญญาพื้นบ้าน และความหมายของภูมิ
ปัญญาประมงพื้นบ้านข้างต้นนี้ ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาประมงพื้นบ้าน
ผู้วิจัยจึงนำหัวข้อดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบการวิจัยของแนวทางการพัฒนาการจัดการ
เครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา

การประมงไทยและการประมงพื้นบ้าน

สภาพภูมิศาสตร์ของประเทศไทยเอื้ออำนวยให้แกการประกอบอาชีพประมงเป็น
อย่างดี สภาพทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม และอุดม
สมบูรณ์ไปด้วยแม่น้ำ หนองบึง ตลอดจนทะเลสาบจึงทำให้มีการประกอบอาชีพประมง จึง
กล่าวได้ว่า อาชีพประมงเป็นอาชีพที่เก่าแก่ที่สุดอาชีพหนึ่งของคนไทย แต่ไม่ได้เป็นอาชีพที่สร้าง
ความร่ำรวยให้แก่ผู้ประกอบการแต่อย่างใด (บรรจง นะแส, 2545: 20)

1. ประมงไทย

การประมงไทยมีมาช้านาน สามารถแบ่งช่วงการพัฒนาออกเป็น 4 ระยะ คือยุค
ก่อนปี พ.ศ.2503 เป็นช่วงการเริ่มต้นพัฒนาการประมง เป็นการประมงพื้นบ้าน และใช้
เรือประมงขนาดเล็กไม่มีเครื่องยนต์ ผลผลิตสัตว์น้ำในช่วงนี้มีปริมาณมาก สำหรับใช้บริโภค
ภายในประเทศเกือบทั้งหมด (กรมประมง 2549)

1) ต่อมายุคในระหว่างปี 2503-2523 รัฐบาลไทยเริ่มมีการจัดทำแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) การประมงไทยก็ได้เริ่มพัฒนาขึ้นและ
ขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีการนำเอาเครื่องมืออวนลากหน้าดินแบบแผ่นตะเข้เข้ามาทดลองใช้
และได้ประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยมีปัจจัยสำคัญจากการพัฒนาเทคโนโลยีและเครื่องมือ
ประมงที่มีประสิทธิภาพในการจับปลาผิวน้ำให้ดียิ่งขึ้น รัฐบาลจึงให้การสนับสนุนการทำประมง
อวนลากแก่เอกชน รวมทั้งการลงทุน รวมทั้งการสนับสนุนด้านการเงินจากประเทศ
อุตสาหกรรม เพื่อใช้ในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสำรวจแหล่งประมงใหม่โดยภาครัฐ
เช่น แหล่งทำประมง และนโยบายของรัฐบาลที่สนับสนุนการพัฒนาประมง ทำให้การประมง
ไทยสามารถเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำจนติดอันดับ หนึ่งในสิบของประเทศที่มีปริมาณการจับสัตว์น้ำ
สูงของโลก (กรมประมง, 2549) จากสถิติการประมงในปี พ.ศ.2504 เรืออวนลากสามารถจับ

สัตว์น้ำได้ในอัตราเฉลี่ย 297.6 กก.ต่อการลาก 1 ชม. ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจับของเครื่องมืออวนลาก และความสมบูรณ์ของทรัพยากร ประมงไทยในอดีต (องค์การความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน, 2542)

2) ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2523-2548 ผลผลิตโดยรวมจากการประมงยังคงเพิ่มขึ้น ผลผลิตส่วนใหญ่ ยังคงมาจากการประมงไทย แต่เปอร์เซ็นต์ของผลผลิตนี้ลดลงอย่างต่อเนื่องสืบเนื่องจากการพัฒนาการประมงของไทยตลอด 3 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ขาดยุทธศาสตร์การควบคุมที่มีประสิทธิภาพ ทำให้มีการทำการประมงเกินกว่าสภาพสมดุลทางชีววิทยา (กรมประมง, 2549) เห็นได้จากสถิติการประมงในปี พ.ศ. 2528 เรืออวนลากสามารถจับสัตว์น้ำได้ปริมาณเฉลี่ยลดลงเหลือ 54 กก./ชม. และในปี พ.ศ. 2541 ลดลงเหลือ 7 กก./ ชม. เท่านั้น และปลาที่จับได้เป็นปลาเล็กปลาน้อยที่ไม่มีราคา (องค์การความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน, 2542)

3) ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา ทรัพยากรทางน้ำเกิดความเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้ประโยชน์จำนวนมากจากช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรสัตว์น้ำ ระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับชาวประมงพาณิชย์ที่ใช้เครื่องมือทำลายล้าง รวมทั้งการรุกรานของนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาโครงสร้างจำนวนมาก (เดารัตน์ สุขกำเนิด และเกื้อเมธา ฤกษ์พรพิพัฒน์ 2552 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2554) โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลผลิตการประมงระหว่างปี พ.ศ. 2548-2553 ลดลงเฉลี่ยร้อยละ 8.82 ต่อปี โดยพบว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2550-2551 มีอัตราการลดลงของผลผลิตมากที่สุดถึงร้อยละ 20.9 (ชวนพิศ ลิทธิมิ่งค์, 2555)

ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของภาคประมงในปี พ.ศ. 2553 มีมูลค่า 109,136 ล้านบาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.08 ของผลผลิตมวลรวมของประเทศ หรือร้อยละ 8.72 ของผลผลิตมวลรวมของภาคการเกษตร สำหรับปี พ.ศ. 2554 ผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) 3 ไตรมาสแรกของภาคประมงมีมูลค่า 76,290 ล้านบาท ซึ่งผลผลิตสัตว์น้ำที่ผลิตได้ส่วนหนึ่งใช้บริโภคภายในประเทศและส่งออก การบริโภคสัตว์น้ำของคนไทยต่อหัวต่อปีในช่วงปี 2551 เฉลี่ย 33.5 กิโลกรัม (ชวนพิศ ลิทธิมิ่งค์, 2555)

สำหรับการค้าสินค้าประมงระหว่างประเทศมีการขยายตัวอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาระหว่างปี พ.ศ.2544-2553 มูลค่าการส่งออกมีทั้งเพิ่มขึ้น และลดลงเป็นไปตามสภาวะและเงื่อนไข ระเบียบของการค้าระหว่างประเทศของประเทศคู่ค้า แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมของการค้า อัตราการเปลี่ยนแปลงเฉลี่ยยังคงเพิ่มขึ้นในรอบ 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.69 ต่อปี จากข้อมูลมูลค่าการส่งออกได้เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปี พ.ศ.2554 ไทยเกินดุลด้าน

การค้าสัตว์น้ำประมาณ 187,487 ล้านบาท มีการส่งออกภาคการประมง (กุ้ง ปลา หมึก ทั้งสด และแปรรูปแช่เย็นแช่แข็ง) ทั้งปี พ.ศ. 2554 มีปริมาณ 1,974,555 เมตริกตัน ลดลงจากปี พ.ศ. 2553 ร้อยละ 4.07% มูลค่า 272,401 ล้านบาท กลับเพิ่มขึ้นร้อยละ 14.98 ส่วนการนำเข้าสินค้าประมงในปี 2554 ไทยนำเข้าสินค้าประมงคิดเป็นมูลค่า 84,914 ล้านบาทเพิ่มขึ้นจากปี 2553 (69,241 ล้านบาท) คิดเป็นร้อยละ 22.64 ทำให้ไทยเกินดุลการค้าสินค้าประมงประมาณ 187,487 ล้านบาท (ชวนพิศ สิทธิบังค์, 2555)

2. สภาพปัญหาประมงไทย

1) การทำประมงแบบเกินศักยภาพคือสาเหตุการเสื่อมโทรมลงของทรัพยากรสัตว์น้ำ และเกิดการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างกลุ่มการทำประมง ตลอดจนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มีราคาสูงขึ้น เช่น น้ำมันและแม่พิมพ์ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2551 น้ำมันจะเริ่มมีราคาตกลงก็ตาม แต่การขาดแคลนทรัพยากรทำให้ชาวประมงประสบกับภาวะการณ์ขาดทุน รวมทั้งการที่เศรษฐกิจโลกชะลอตัวทำให้มีการชะลอปริมาณการสั่งซื้อลง ส่งผลให้ราคาสัตว์น้ำที่จับได้ลดลงซึ่งเป็นการซ้ำชาวประมงเพิ่มขึ้น

2) ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน/แรงงานทาส ในภาคประมงก็ยังคงมีอยู่ในระดับหนึ่ง เช่น การประมงพาณิชย์และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และส่วนหนึ่งเป็นแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ขึ้นทะเบียน และรอการประกาศรับขึ้นทะเบียนจากภาครัฐ

3) การประมงนอกน่านน้ำ นอกจากปัญหาปัจจัยการผลิตมีราคาสูง และขาดแคลนแรงงานแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับสัญญาการทำประมงร่วมที่อาจเป็นสัญญาที่ปฏิบัติไม่ได้ เพราะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ที่ไม่มีความรู้ความชำนาญด้านประมง และปรากฏว่าเรือไทยยังถูกทางการต่างประเทศจับกุม เนื่องจากลักลอบทำประมงในเขตน่านน้ำประเทศเพื่อนบ้าน อาจโดยจงใจหรือความเข้าใจผิดเกี่ยวกับเขตพื้นที่ทับซ้อน

4) อุตสาหกรรมแปรรูปและการส่งออกและการสินค้าประมงระหว่างประเทศ การขาดแคลนวัตถุดิบทำให้โรงงานมีกำลังผลิตส่วนเกิน และการขาดประสิทธิภาพในการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบเป็นปัญหาในอุตสาหกรรมแปรรูป สำหรับโรงงานขนาดเล็ก การพัฒนาสัตว์น้ำและผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ยังอยู่ในวงจำกัด เนื่องจากการขาดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมตลอดจนการขาดแหล่งสินเชื่อ นอกจากนี้ การกีดกันทางการค้าที่มีใช้ภาษี เป็นปัญหาหลักที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าสินค้าประมงระหว่างประเทศ

5) กฎหมายประมงที่มีความล้าหลัง อาทิ พระราชบัญญัติฉบับจากปี 2490 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลากว่า 65 ปีแล้วที่กฎหมายประมงเกิดขึ้นในประเทศไทย หลายๆ อย่างได้

692023129

เปลี่ยนไป ทั้งด้านมิติการทรัพยากร มิติของเครื่องมือ รวมทั้งมิติของคน ในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรแต่กฎหมายประมงยังเหมือนเดิม อาจจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมบ้าง แต่นั่นก็ไม่อาจทำให้มันครอบคลุมบริบทในปัจจุบันได้ เพราะในอดีตการที่จะเปลี่ยนกฎหมายต่าง ๆ นั้นต้องขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เสนอให้แก้รัฐบาลในการพิจารณา

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นสถานการณ์การประมงที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งเรื่องของทรัพยากรที่ลดน้อยลง การใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย และกฎประมง แต่อย่างไรก็ตามประมงมีความสำคัญอย่างมากสำหรับประเทศไทย เพราะถือเป็นรายได้สำคัญของประเทศ และเป็นแหล่งอาหารของประชากรโลก

3. ประมงพื้นบ้าน

การทำประมงพื้นบ้านอาจมีความหมายและขอบเขตแตกต่างกัน ตามสภาพท้องถิ่น หรือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น แบบพื้นบ้าน (Artisanal) แบบขนาดเล็ก (Small-scale) แบบดั้งเดิม (Traditional) หรือแบบยังชีพ (subsistence) เป็นต้น (บุญเลิศ ผาสุก, 2530)

ส่วนคำว่า "ชาวประมงพื้นบ้าน" กังวาลย์ จันทรโชติ (2541) ได้ให้คำจำกัดความไว้คือ กลุ่มที่ใช้แรงงานเป็นชาวบ้าน สมรรถภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำต่ำ ทำให้ได้ผลผลิตน้อย และจะออกทำการประมงในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งชาวประมงไม่สามารถกำหนดรายได้ของตนเองได้ต้องขึ้นอยู่กับผู้รับซื้อผลผลิตของตน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อค้าคนกลาง ถ้าแก่ รวมทั้ง กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2542) ได้ให้ความหมายของประมงพื้นบ้านว่า เป็นการทำการประมงโดยใช้เครื่องมือขนาดเล็กไม่ทันสมัย ทำประมงพื้นที่ไม่เกิน 3 กิโลเมตร จากชายฝั่ง โดยอาศัยแรงงานในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับข้อสรุปของกองเลขาธิการสหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ (2550) ซึ่งกล่าวว่า ชาวประมงพื้นบ้านเป็นกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตและทำมาหากินด้วยการทำการประมง และแม่น้ำลำคลองต่าง ๆ โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนและเลือกจับสัตว์อย่าง เช่น แห เบ็ด ลอบ ไซ อวนลอยปลา อวนลอยกุ้ง และอวนจมปู เป็นต้น ชาวประมงพื้นบ้านประเทศไทยมีพัฒนาการมานับร้อยปี จึงมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมง แม่น้ำ ลำคลอง

ในปัจจุบันอาจจำแนกชาวประมงพื้นบ้านได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1) ชาวประมงพื้นบ้านไม่มีเรือและเครื่องยนต์ จะใช้ความสามารถของตัวเองและเครื่องมือจับสัตว์น้ำแบบง่าย ๆ ทำการประมงจับสัตว์น้ำอยู่ริมฝั่ง ริมคลอง แนวป่าชายเลน เช่น สุม แห หรือการใช้มือมุ้ง ฆมหอย เป็นต้น

2) ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือแต่ไม่มีเครื่องยนต์จับสัตว์น้ำอยู่ตามแนวป่าชายเลน ในคลอง แม่น้ำ ใช้เครื่องมือแบบง่าย ๆ เช่น ใช้แร้วจับปู

3) ชาวประมงพื้นบ้านที่มีเรือและเครื่องยนต์ขนาดความยาวเรือไม่เกิน 10 เมตร เครื่องยนต์ที่ใช้มีกำลังไม่เกิน 30 แรงม้า ออกจับสัตว์น้ำห่างจากฝั่งไม่เกิน 7 กิโลเมตร ในประเทศไทยเรือที่ใช้มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของภูมินิเวศ

การทำประมงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครอบครัวและเป็นการทำประมงเพียงยังชีพเป็นหลัก ซึ่งแตกต่างจากการทำประมงพาณิชย์ที่ทำการประมงเพื่อแสวงหากำไร การทำประมงการผลิตเป็นเศรษฐกิจแบบครอบครัวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประกันการบริโภคไม่ใช้กำไรเป็นการดำรงอยู่ให้สอดคล้องกับธรรมชาติและระบบนิเวศน์มากที่สุด อีกทั้ง ชุมชนประมงพื้นบ้าน ส่วนใหญ่มีการสร้างที่พักชั่วคราวซึ่งชาวประมงพื้นบ้าน เรียกว่า ทับ หรือ หน้า เพื่อหาสัตว์น้ำชั่วคราวตามฤดูกาล ประมาณ 2-3 เดือน แล้วพากันมาตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากการหาสัตว์น้ำทำได้ง่ายโดยไม่ต้องใช้เครื่องมืออะไรที่ซับซ้อน เป็นการหาสัตว์น้ำตามชายฝั่งน้ำตื้น ซึ่งในอดีตสัตว์น้ำมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำเพื่อยังชีพ (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ และคณะ, 2542:58)

กรมประมงได้แบ่งประเภทเครื่องมือประมงพื้นบ้านออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ (กรมประมง, 2542)

1) ประเภทอวนลอย ประกอบด้วยอวนลอยจะละเม็ด อวนลอยกุ้ง อวนลอยปู อวนลอยปลากะบอก อวนลอยปลาหู อวนลอยปลากะพง อวนลอยปลากูเรอ อวนลอยปลาตาบ และอวนลอยหมึก และปลาอื่น ๆ ซึ่งเครื่องมือประมงประเภทอวนลอย หมายถึงเครื่องมือที่มีลักษณะเป็นผืนอวนคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า วิธีการใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำ ขวางหรือปิดล้อมสัตว์น้ำให้เข้ามาชนแล้วติดหรือพันตาอวน เครื่องมือประมงประเภทนี้มีการวางอวน 2 แบบคือ แบบที่หนึ่งวางอวนเป็นแนวตรงหรือโค้งเล็กน้อย ปล่อยผืนอวนทิ้ง แบบที่สองวางอวนเป็นวงกลมปิดล้อมฝูงสัตว์ การทำประมงด้วยเครื่องมือประมงประเภทนี้ชาวประมงพื้นบ้านนิยมใช้มากที่สุด เนื่องจากลงทุนไม่สูงมากนัก สัตว์น้ำที่จับได้มีราคาค่อนข้างสูง

2) ประเภทเครื่องมือเคลื่อนที่ ประกอบด้วย แหหมึกที่ใช้ไฟล่อล่อนแหอื่น ๆ

3) ประเภทเบ็ด ประกอบด้วย เบ็ดราว เบ็ดตก สำหรับเบ็ดราวนั้นใช้ตัวเบ็ดเป็นจำนวนมาก ต่อเชื่อมกับสายคร่าวเบ็ด ห่างเท่ากันมีทั้งแบบใช้เหยื่อล่อ และแบบไม่ใช้เหยื่อล่อ การใช้เบ็ดตกส่วนใหญ่จะทอดสมออยู่กับที่ หรือปล่อยเรือลอยลำตามน้ำ หรือตามลม สายเบ็ดหนึ่งอาจมีตัวเบ็ดตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไป ชนิดของเบ็ดตกถ้าจำแนกตามชนิดของสัตว์น้ำจะเป็นเบ็ดตกปลากับเบ็ดตกหมึก

692023129

4) ประเภทเครื่องมือประจำที่ คือ เครื่องมือที่ติดตั้งอยู่กับที่อย่างชั่วคราวหรือถาวรในแหล่งประมงเพื่อจับสัตว์น้ำ เช่น ลอบปู ลอบปลา และไซ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ประมงพื้นบ้านเป็นประเภทการประมงขนาดเล็ก ที่ใช้เรือขนาดความยาวไม่เกิน 10 เมตร ขนาดเครื่องยนต์ไม่เกิน 30 แรงม้า ทำการประมงไม่ไกลจากฝั่งมากนัก ระยะไม่เกิน 3 กิโลเมตร ซึ่งกรมประมงได้จำแนกประเภทเครื่องมือพื้นบ้าน เป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย เครื่องมือประมงพื้นบ้านประเภททวนลอย ประเภทเบ็ด ประเภทเครื่องมือเคลื่อนที่ ประเภทเครื่องมือประจำที่ต่าง ๆ

พัฒนาการของสมาคมสหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย

การรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรของชาวประมงพื้นบ้านมีพัฒนาการที่ยาวนาน ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและระบบนิเวศ รวมทั้งทรัพยากรชายฝั่งของชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ตลอดจนผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของสังคมไทย ซึ่งแบ่งได้เป็นช่วงต่าง ๆ ดังนี้ (สหพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้, 2550)

ช่วงที่ 1 พ.ศ.2520-2525

การลุกขึ้นมาต่อสู้ของชาวประมงพื้นบ้านในช่วงแรกๆ เป็นการต่อสู้เพื่อปกป้องปากท้องของตนเองจากการรุกรานของประมงอวนรุน อวนลาก ที่ทำลายเครื่องมือประมงและทำการประมง ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงเมื่ออับจนทางออก เมื่ออำนาจรัฐกฎหมายไม่สามารถจัดการได้ เช่น ใช้วิธีการตั้งแต่การพูดคุย ขอร้อง ทำกติการ่วมกัน ไปจนถึงการปล้น ฆ่า เผาเรือ ทำร้ายร่างกาย ดังเช่น การต่อสู้ทำร้ายระหว่งเรือประมงพื้นบ้านกับเรืออวนรุนอวนลาก หรือเรือปั่นไฟจับปลากะตักที่ละเมิดกฎหมายเข้ามาหากินในเขตชายฝั่ง 3,000 เมตร กฎหมายประมงของประเทศไทยที่ออกในปี 2515 กำหนดให้แนวเขต 3,000 เมตร ห้ามประกอบการประมงด้วยเครื่องมือดังกล่าว แต่ความอ่อนแอและความล้มเหลวของการบังคับใช้กฎหมาย และการสนับสนุนจากนายทุนภายในและภายนอกท้องถิ่น นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล เป็นต้น ซึ่งการใช้วิธีต่อสู้กันด้วยวิธีการรุนแรงได้ทำให้เกิดการบาดเจ็บสูญเสียกันทั้งสองฝ่าย

ชุมชนชาวประมงพื้นบ้านที่ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการนอกจากปกป้องแหล่งทำมาหากินจากการทำลายอย่างเดียวแล้ว ยังได้ดูแลรักษา พื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนและบริเวณใกล้เคียงด้วย

ช่วงที่ 2 การรวมตัวก่อนการก่อตั้ง พ.ศ. 2525-2536

ชุมชนประมาพื้นบ้านหลายชุมชนเริ่มตื่นตัวเห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันนั้นองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ซึ่งให้ความสนใจปัญหาดังกล่าวได้เริ่มเข้ามาทำงานในหมู่บ้าน ประมงพื้นบ้าน โดยมีเป้าหมายหลักๆ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตชุมชนชาวประมงพื้นบ้านให้ดีขึ้นเป็นระยะของการริเริ่มกิจกรรมในพื้นที่ เช่น การเพาะเลี้ยง การศึกษาชุมชน การระดมทุนในชุมชนการแก้ไขปัญหาเฉพาะที่ เช่น การทำลายป่าชายเลน การใช้ระเบิดปลา การทำประมงที่ใช้เครื่องมือทำลายล้าง การอนุรักษ์พื้นน้ำที่มีประโยชน์ เป็นต้น

ชาวประมงพื้นบ้านที่มีกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนลงไปทำงานฝังตัวนั้น ได้สั่งสมประสบการณ์ และรวมกลุ่มรวมตัวกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ต่อมาเริ่มก่อตัวกันเป็นรูปองค์กรของชาวประมงพื้นบ้านในบางพื้นที่

เมื่อเกิดกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ระยะหนึ่ง ด้วยความคิดที่จะขยายแนวคิดในการทำงานไปสู่หมู่บ้านอื่น ๆ ใกล้เคียง ก่อนการก่อตั้งสมาพันธ์แกนนำในเครือข่ายบางส่วน เช่น จังหวัดตรัง สงขลา พัทลุง จึงมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่กันอยู่เสมอ ใช้เวลานับเป็นสิบปี เริ่มตั้งแต่ช่วงเริ่มการเรียนรู้ และขยาย พื้นที่ทางความคิดไปอย่างต่อเนื่องของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านจากหลายพื้นที่ จึงค่อยๆรวมตัวและรู้จักกัน

มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดเรื่องการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายองค์กร แกนนำชาวประมงในพื้นที่ภาคใต้ได้มีการจัดสัมมนาของกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านหลายครั้ง นักพัฒนาเอกชนทำงานกับชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่จึงได้สนับสนุนและผลักดันแนวคิดนี้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยนักพัฒนาเอกชนเข้ามาทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มชาวประมงในพื้นที่ต่าง ๆ จนในที่สุดองค์กรเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2536 ณ ห้องประชุมคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ภายใต้ชื่อสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้" ประกอบด้วย ตรัง สงขลา พัทลุง กระบี่ ภูเก็ต ปัตตานี และสุราษฎร์ธานี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันในแต่ละพื้นที่ร่วมแก้ไขปัญหาของชาวประมงพื้นบ้าน

วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เพื่อกำหนดทิศทางการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากร และตัวตนของชาวประมงพื้นบ้าน การเติบโตของชาวประมงพื้นบ้านในเครือข่ายของสมาพันธ์ประมงพื้นบ้าน แสดงให้เห็นศักยภาพของผู้นำ การจัดการองค์กรและเครือข่าย เช่น การลุกขึ้นต่อสู้ขับไล่กลุ่มนายทุนที่บุกรุกชายเลนในชุมชนเพื่อทำนาุ้งของชมรมชาวประมงพื้นบ้าน จนได้รับชัยชนะ การกดดันหน่วยงานราชการ เพื่อให้หน่วยงานราชการปฏิบัติตามกฎหมายในการปราบปรามเรืออวนรุนที่เข้ามาสร้างความ

เดือนร้อนให้กับชาวประมงพื้นบ้าน รวมทั้งการร่วมมือกับหน่วยงานราชการในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากร เช่น การร่วมกันทำเขตอนุรักษ์ในพื้นที่รอบชายฝั่ง กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การปลูกป่า และการทำบ้านปลา ฯลฯ

สมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทยยังคงขับเคลื่อนงานด้านการคัดค้านประมงอวนลาก และการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง โดยใช้วิธีการที่มีความหลากหลาย ไม่เพียงแต่การประท้วงเรียกร้อง การจอดเรือปิดอ่าว และการยื่นหนังสือเรียกร้องต่อรัฐบาลเท่านั้น สมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย ได้เข้าถึงประชาชนคนรุ่นใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยีในการสื่อสาร เพื่อให้ประชาชนสนใจประเด็นอนุรักษ์ทรัพยากรประมงและร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนสังคมต่อไป โดยการรณรงค์ให้ประชาชนทั่วไปร่วมลงชื่อ ในประเด็นร่วมแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 โดยมีประมงพื้นบ้านที่มีมากกว่า 20 จังหวัดในประเทศไทย ซึ่งรวมตัวกันเป็นสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย โดยรวบรวมรายชื่อ 10,000 รายชื่อ เพื่อยื่นเสนอกฎหมายประมงฉบับประชาชน ด้วยเหตุผลหลัก 5 ประการ ดังนี้ (ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้, 2555)

ประการที่หนึ่ง กฎหมายประมงเสนอว่า แทนที่จะให้อำนาจแก่รัฐมนตรีแต่เพียงผู้เดียว ให้เปลี่ยนเป็น ให้มี คณะกรรมการนโยบายประมงแห่งชาติ " ที่จะต้องมีบทบาทกำหนดทิศทางนโยบายบริหารจัดการทรัพยากรประมงระดับชาติ และต้องมืองค์ประกอบที่มาของกรรมการที่โปร่งใส มีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ที่สำคัญต้องมีตัวแทนจากฐานอาชีพประมงขนาดเล็กพื้นบ้านด้วย (ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้ 2555)

ประการที่สอง เสนอว่า แทนที่จะให้มีแต่ท่านประมงจังหวัด หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัดคนเดียว ก็ให้มี "คณะกรรมการประมงจังหวัด ที่จัดตั้งขึ้นในจังหวัด บางท้องที่อาจเป็น คณะอนุกรรมการประมงเขตพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะข้ามจังหวัดเพื่อให้สามารถจัดการทรัพยากรประมงที่เชื่อมโยงกัน โดยให้อำนาจกำหนดการประมงในพื้นที่ของตนได้ ยกเว้นกรณีที่ คณะกรรมการระดับชาติกำหนดไว้เป็นการทั่วไปแล้ว (ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้, 2555)

ประการที่สาม เสนอว่า ต่อไปนี้ ชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ให้อำนาจในการจัดการทรัพยากรประมงในเขตชุมชนของตนได้ ไม่ใช่มีสิทธิแค่เสนอขออย่างเดียว ต้องมีส่วนในการตัดสินใจ และเปิดโอกาสให้ชุมชนที่มีความพร้อม จัดตั้งเป็น "องค์กรประมงชุมชน" แล้วบริหารในรูปคณะกรรมการให้อำนาจหน้าที่ กำหนดระเบียบ กติกา เงื่อนไขการทำประมงอนุรักษ์ฟื้นฟู ร่วมจับกุม ฟ้องคดี ทำแผนการพัฒนาและร่วมปฏิบัติหน้าที่กับจังหวัดหรือระหว่างจังหวัดได้ (ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้, 2555)

692023129

UP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

ประการที่สี่ ร่างกฎหมายประมงฉบับชาวบ้าน เสนอว่าให้ "กำหนดเขตการประมง" ให้ชัดเจน แยกระหว่าง เขตประมงชายฝั่ง กับ เขตประมงนอกชายฝั่ง (ประมงพาณิชย์) ออกจากกัน โดยเสนอ ให้เขตประมงชายฝั่ง มีระยะตั้งแต่ขอบน้ำชายฝั่ง ถึง 5 ไมล์ทะเล (หรือประมาณ 9 กิโลเมตร) เป็นอย่างน้อย และให้เขตนอกชายฝั่ง มีระยะ ตั้งแต่ 5 ไมล์ทะเล เลยไปจนถึงเขตเศรษฐกิจจำเพาะ 200 ไมล์ทะเล เมื่อกำหนดเขตได้แล้ว และกฎหมายมีผลบังคับออกมาแล้ว ก็ให้คณะกรรมการจังหวัดนั้น ๆ กำหนดกันเอาเองว่า เครื่องมือประมงอะไรบ้าง จัดเป็นเครื่องมือประมงในชายฝั่ง และเครื่องมือประมงอะไรบ้างเป็นเครื่องมือประมงพาณิชย์นอกชายฝั่ง กำหนดกันเอง จับกันเอง (ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้, 2555)

ประการที่ห้า เรื่อง "บทลงโทษ" เสนอให้ยึดหลักว่า ชาวประมงที่ดีต้องเคารพกฎหมาย เคารพข้อหวงห้ามใครละเมิดข้อห้าม ถือเป็นชาวประมงไม่ดี และต้องลงโทษให้เด็ดขาด เพื่อไม่ให้กลับมาก่อทำผิดซ้ำอีก ในบทกำหนดโทษตามกฎหมายเดิมนั้น ไม่สามารถทำให้ผู้ทำผิดเกรงกลัวหรือ เข็ดหลาบได้ เนื่องจาก โทษปรับอัตราต่ำ "คุ้ม" ต่อการทำผิดซ้ำ ร่างกฎหมายประมงฉบับชาวบ้าน จึงเสนอให้ เพิ่มบทลงโทษปรับในอัตราสูงกว่าเดิม และกำหนดให้มีโทษริบเรือ/เครื่องมือที่ใช้ประกอบความผิดด้วย (ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้, 2555)

ทั้งนี้เพื่อการกระจายอำนาจให้ชาวประมงพื้นบ้าน และหยุดกรมประมงที่จะนิรโทษกรรมให้กับประมงอวนลาก ฯลฯ นอกจากนั้นสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทยยังคงดำเนินการด้านเครือข่ายกับชาวประมงพื้นบ้านในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งครอบคลุม กลุ่ม ชุมรม จนถึงเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านระดับภาค ให้เป็นองค์กรประชาชนเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต (ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้, 2555)

ข้อมูลเครือข่ายชมรมประมงพื้นบ้านกวางพะเยา

- 1.ชื่อ : วิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีรักษ์กวางพะเยา
- 2.รหัสทะเบียน : 6-56-01-01/1-0010
- 3.ที่อยู่ : เลขที่ 674/4 ถนนพหลโยธิน ตำบลเวียง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
- 4.โทรศัพท์ : 0823975179
- 5.ผู้มีอำนาจทำการแทน : 1) นายสมศักดิ์ เทพตุน
2) นายอดิเรก วงศ์ภูริวัฒน์
- 6.ความเป็นมาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา

“กวางพะเยา” เดิมมีชื่อเรียกว่า “หนองนกเอี้ยง” กวางพะเยาตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดพะเยา ทางปลายด้านทิศใต้ของภูเขาตอยห้วยน้ำขาวและตอยภูเขาตอย

สันกลางด้านตะวันออกเป็นที่ตั้งของชุมชนด้านตัววันตกเป็นที่ราบกว้างลาดจากแนวภูเขาสูงสู่กว๊านพะเยาตอนบนของกว๊านพะเยามีลักษณะเป็นแอ่งก้นกระทะเกิดจากการทรุดตัวตามแนวเลื่อน โดยมีลำน้ำสาขาที่ไหลมารวมกันที่กว๊านพะเยา จำนวน 13 ลำน้ำ ประกอบด้วย น้ำแม่ใจ น้ำแม่สุก ห้วยแม่ปืม ห้วยแม่เหยียน ห้วยแม่ต้า ห้วยลี้ก ห้วยแม่ตอม ห้วยแม่จุ่น ห้วยแม่เนาเรือ ห้วยแม่ใส ห้วยไซ่ ห้วยทัพช้างและห้วยแม่ต้า โดยมีลำน้ำอิง เป็นลำน้ำหลักไหลลงสู่กว๊านพะเยา ปัจจุบันมีพื้นที่ 12,831.25 ไร่ มีความลึกเฉลี่ย 1.93 เมตร สามารถเก็บน้ำได้เฉลี่ย 33.84 ล้านลูกบาศก์เมตร กว๊านพะเยาได้รับความเห็นชอบให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ที่ได้รับการกำหนดให้มีความสำคัญระดับนานาชาติ (Ramsare Site) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2543 ซึ่งมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สมควรได้รับความคุ้มครองและฟื้นฟูโดยเร่งด่วน รวมทั้งต้องมีมาตรการอนุรักษ์ และ พัฒนาให้สมดุลและยั่งยืน ซึ่งมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2532 เห็นชอบให้ “กว๊านพะเยา” เป็นแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ที่ถูกจัดเป็น 1 ใน 263 แห่ง ทั่วประเทศ (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

จากหนังสือเรื่อง “เมืองพะเยา” ซึ่งมีสุจิตต์ วงษ์เทศ เป็นบรรณาธิการ ได้เขียนเกี่ยวกับประวัติกว๊านพะเยาไว้พอสรุปได้ดังนี้ คือ ก่อนปี พ.ศ. 2484 ในช่วงฤดูแล้ง กว๊านพะเยาจะมีสภาพเป็นบึงย่ำๆ และมี บวก หนอง อยู่รอบ ในฤดูฝนน้ำในกว๊านจึงจะมีมาก ลึกประมาณ 1 ศอก ตอนกลางน้ำลึก 1 วา 3 ศอก ตามบริเวณรอบเป็นป่าไผ่ และไม้กระยาเลย (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ก่อนปี พ.ศ. 2484 จะมีน้ำมากเฉพาะในฤดูฝน คือ ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงพฤศจิกายนของทุก ๆ ปี ปริมาณน้ำจะมีมากที่สุด ทำให้บวกและหนองที่อยู่ติดๆ กัน มีน้ำล้นไหลบรรจบกันเป็นผืนน้ำ กว้างใหญ่สองผืน ผืนแรกเรียกว่า “กว๊านน้อย” อยู่ทางทิศตะวันตก เป็นร่องลำรางน้ำขึ้นไปขาน้ำแม่ตุน และเฉียงไปหาชายบ้านสันเวียงใหม่ ตอนที่สองเรียกว่า “กว๊านหลวง” อยู่ทางทิศตะวันออก ใกล้กับลำน้ำแม่อิงฝั่งขวา มีร่องผ่านกลางเชื่อมติดกัน ชาวบ้านเรียกลำรางนี้ว่า “แม่ร่องน้อยห่าง” บริเวณรอบกว๊านจะมี บวก หนอง อยู่รอบ ๆ กว๊าน และมีลำรางน้ำเชื่อมติดต่อกันตลอดกับแม่น้ำอิง เรียกว่า “ร่องเหยีย” ไหลเชื่อมกว๊านหลวงกับแม่น้ำอิง ร่องน้ำ หนอง บวก บริเวณรอบกว๊าน และร่องน้ำที่เป็นแม่น้ำลำธารที่ไหลมาจากภูเขาเรียกลำห้วย เมื่อฝนฤดูฝนปริมาณน้ำจะลดลงเรื่อย ๆ เหลืออยู่แต่ลำคลองหรือแม่น้ำที่ไหลลงสู่กว๊านน้อย กว๊านหลวง และตาม บวก หนอง ร่องน้ำต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนฝั่งกว๊านทางทิศใต้และทิศเหนือจะแห้งขาด ในพื้นที่รอบ ๆ กว๊านจะมีชุมชนและวัด ตั้งอยู่เป็นจุด ๆ มีระยะห่างห่างกันประมาณ 1-2 กิโลเมตร ชาวบ้านสามารถเดินจากชุมชนเหล่านี้เลาะลัดไปตามแนวสันดินเพื่อติดต่อระหว่างชุมชนต่าง ๆ และเข้าสู่ตัวเมืองพะเยา ชาวบ้านได้อาศัยน้ำจากหนอง ลำห้วย

692023129

ต่าง ๆ ในการอุปโภคและบริโภค การหาปลาจากแหล่งน้ำต่าง ๆ จากลำห้วย หนอง และบึงในบริเวณกว๊าน ในการก่อสร้างทำนบ และประตูระบายน้ำกั้นลำน้ำอิงนั้น กรมประมงได้สังเกตเห็นว่า หนองกว๊านในช่วงฤดูแล้งจะแห้งขอด ชาวบ้านจึงได้พากันมาจับสัตว์น้ำโดยไม่มีการควบคุม นอกจากนี้หนองยังมีความตื้นเขินทุก ๆ ปี เนื่องจากโคลนตมที่ถูกชะล้างมาจากการทำนาในบริเวณรอบ ๆ กว๊าน ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในปี 2482 กรมประมงจึงได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างประตูระบายน้ำ บริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอเมือง แล้วเสร็จในปี 2484 ทำให้น้ำท่วมไร่นา บ้านเรือน วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุต่าง ๆ เสียหายเป็นจำนวนหลายอันไร หนองน้ำธรรมชาติเปลี่ยนไปเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ มีพื้นที่เฉลี่ย 17-18 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณกว่า 12,000 ไร่ (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

คำว่า “กว๊าน” ในชื่อ “กว๊านพะเยา ” หมายถึงหนองน้ำหรือ บึงน้ำขนาดใหญ่ คำนี้มีใช้ในท้องถิ่นล้านนา เฉพาะที่จังหวัดพะเยาแห่งเดียวเท่านั้น (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

สรุปว่า “กว๊าน” มีความหมายกว้างๆ ว่าเป็นที่รวมศูนย์ของสิ่งสำคัญของชุมชน และบ้านเมืองอย่างเดียวกับคำว่า “กว๊าน” อันเป็นที่รวบรวมน้ำที่ไหลจากแหล่งน้ำต่าง ๆ และที่เรียกว่า “กว๊าน” คือถือตามสำเนียงเสียงพูดของชาวพะเยา (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

สถานภาพกว๊านพะเยาในปัจจุบันกว๊านพะเยา อยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สุดของภาคเหนือตอนบน โดยกว๊านพะเยามีพื้นที่ตามกฎหมายที่ดิน 12,831 ไร่ 1 งาน 26.6 ตารางวาหรือประมาณ 20.53 ตารางกิโลเมตร กว๊านพะเยาตั้งอยู่ในเขตลุ่มน้ำอิง มีลักษณะคล้ายแอ่งกระทะ โดยมีกว๊านพะเยาเป็นก้นกระทะ และมีลำน้ำสายต่าง ๆ จากเทือกเขาฝิปันน้ำที่อยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดพะเยา รวมกับลำน้ำสายต่าง ๆ ในเขตอำเภอแม่ใจไหลลงสู่กว๊านพะเยา (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ปี พ.ศ. 2518 เกิดปัญหารุนแรงในกว๊านพะเยา คือมีการทำประมงโดยการระเบิดปลา ใช้ไฟฟ้าช็อตปลา มีการแบ่งเขตกันหาปลาตามชุมชน เกิดความแย่งระหว่างชาวประมง กับหน่วยงายภาครัฐ ในความไม่เข้าใจในเรื่องการทำมาหากิน ชาวประมงถูกภาครัฐจับกุมยึดเรือ 8 ลำ บุคคลที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ คือ พ่อบุญ พ่อเอี่ยม พ่อมี พ่อเปลี่ยน เริ่มจากการหาปลาในเขตกว๊านจะประสบปัญหาเรื่องการจับกุม ซึ่งชาวบ้านได้มีการประท้วงเรื่องการหาปลาในกว๊าน ชาวบ้านถูกยึดเรือ และอุปกรณ์การจับปลา ซึ่งชาวบ้านได้เรียกร้องให้คืนเรือ และอุปกรณ์คืนมา ซึ่งต่อมามีการหาปลาโดยกลุ่มเรือหางยาวมาหาปลาในเขตกว๊านในปี 2523 แต่ทางกรมประมงเองได้มีการจับกุมห้ามหาปลาในเขตกว๊าน (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

692023129

ปี พ.ศ. 2543 ประมงพื้นบ้านได้มีการรวมตัวกัน เริ่มมีการพูดคุยปรึกษาหารือกัน ระหว่างชาวประมง สถานที่ปรึกษาหารือคือ คือสวนสุขภาพ ซึ่งชาวบ้าน ณ ขณะนั้น ได้มี นาย ประพันธ์ เทียนวิหาร เป็นแกนนำ ประธานคือ นายบุญชู ผีภน รวมกลุ่มและการจัดตั้งประมง พื้นบ้าน ได้มีการทำโครงการเพื่อขอรับงบประมาณ 200,000 บาท หลังจากได้มีการจัดตั้งกลุ่ม ประมงพื้นบ้านแล้ว สมาชิกได้ใช้ไม้ไผ่เป็นแนวเขตในการหาปลา โดยได้รับความร่วมมือจากกรม ประมง และมีจำนวนสมาชิกเริ่มแรกประมาณ 40 คน ประธานคนแรกคือนาย สมบูรณ์ หลังจาก นั้น มีการประชุมสมาชิกโดยการรวบรวมเงินจากสมาชิกคนละ 50 บาท เพื่อเป็นกองกลาง ได้ยืม เงินจาก อบต. 50,000 บาท เพื่อมาบริหารจัดการในกลุ่ม (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ปี พ.ศ. 2547 – 2548 ใช้งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย จำนวน 100,000 บาท ซึ่งมีทีมวิจัยมาวิจัยในพื้นที่ชุมชน ทำให้เกิดการยอมรับจากหน่วยงานมากขึ้น (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ปี พ.ศ. 2545 ได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้าน มีเครือข่ายการทำงาน และมีการตั้งข้อตกลงร่วมกัน มีการระดมทุนจากของกลุ่มสมาชิก ซึ่งมีกิจกรรมหลักๆที่ กลุ่มทำคือท่องเที่ยวกว๊านพะเยา และมีค่าใช้จ่ายให้กับผู้ที่ไปปฏิบัติหน้าที่ในกิจกรรมท่องเที่ยว กว๊านพะเยา และงบประมาณที่เหลือจากการบริหารจัดการแล้วเก็บไว้เป็นกองกลางของ วิสาหกิจชุมชนประมงพื้นบ้าน ซึ่งในการจัดตั้งได้รับการสนับสนุนจาก ท้องถิ่น อำเภอ และ องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา โดยมีสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเป็นชาวประมงซึ่งประกอบ ไปด้วยตำบลที่อยู่ในพื้นที่ตำบลแม่ใส ตำบลสันป่าม่วง ตำบลบ้านปาง ตำบลบ้านต๋อน ตำบลบ้าน ต่อม ตำบลเวียง ตำบลแม่ต๋า ซึ่งประธานประมงพื้นบ้านคนที่ 2 คือ นายสมศักดิ์ เทพตุน (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ปี พ.ศ. 2546 มหาวิทยาลัยพะเยา ได้เริ่มมาศึกษากว๊านพะเยาได้มีการค้นพบ วัตกลางน้ำ (วัตติโลกอาราม) ซึ่งมีการบุกเบิกของกลุ่มประมงพื้นบ้านในสมัยนาย ธนเชก อัครวานุ วัตร เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ปี พ.ศ. 2547 ได้รับงบประมาณ CEO โดยผ่านประมงจังหวัด ได้รับงบประมาณ 1,400,000 บาท ซึ่งทำในเรื่องการอนุรักษ์ปลา และอนุบาลปลา ในกระชัง ซึ่งเป็นความ ต้องการของชาวประมงพื้นบ้าน เมื่อมีพันธุ์ปลามากขึ้น ชาวประมงสามารถหาปลาได้มากขึ้น (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ปี พ.ศ. 2548 เริ่มมีการทดลองทำประมงพื้นบ้านกับการท่องเที่ยว และทำวิจัย ต้นข้าว ในพื้นที่ 4 ชุมชน มีการประชาสัมพันธ์วิถีชีวิตของประมงพื้นบ้านในพื้นที่ หมู่บ้านร่องไฮ พื้นที่ตำบลแม่ใส (สมศักดิ์ เทพตุน, 2548)

ความเป็นมาของธรรมนูญกวางพะเยา

อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปี พ.ศ. 2550 ในมาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และในมาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

ในธรรมนูญกวางพะเยา ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 หมวด 21 ข้อ ดังนี้

หมวดที่ 1 ปรัชญาแนวคิดของธรรมนูญกวางพะเยา

ข้อที่ 1 ธรรมนูญกวางพะเยา

ข้อที่ 2 ธรรมนูญกวางพะเยา

หมวดที่ 2 การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา

ข้อที่ 3 ด้านการอนุรักษ์

ข้อที่ 4 ด้านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ข้อที่ 5 ด้านการฟื้นฟู

ข้อที่ 6 ด้านการพัฒนา

หมวดที่ 3 ขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้

ข้อที่ 7 พื้นที่กวางพะเยา

ข้อที่ 8 พื้นที่โดยรอบกวางพะเยา

ข้อที่ 9 พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงกวางพะเยา

ข้อที่ 10 พื้นที่ท้ายน้ำของกวางพะเยา

หมวดที่ 4 กลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ

ข้อที่ 11 จัดให้มีคณะกรรมการท้องถิ่น และสภากวางพะเยา

ข้อที่ 12 การสรรหาคณะกรรมการท้องถิ่น และสภากวางพะเยา

ข้อที่ 13 ให้คณะกรรมการสรรหา

- ข้อที่ 14 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทอวณพะเยา
 ข้อที่ 15 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทอวณพะเยา
 ข้อที่ 16 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทอวณพะเยา พันจากตำแหน่ง
 ข้อที่ 17 คณะกรรมการท้องถิ่น เป็นฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่
 ข้อที่ 18 สภาทอวณพะเยา เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ มีอำนาจหน้าที่
 ข้อที่ 19 คณะกรรมการท้องถิ่น
 ข้อที่ 20 สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วม

หมวดที่ 5 งบประมาณและกองทุน

- ข้อ 21 การจัดการงบประมาณบนฐานการมีส่วนร่วม
 และบทเฉพาะกาล (สหวิทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา, 2557)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ทอวณพะเยา ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากมายหลากหลายแขนงในการพัฒนาการจัดการ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเครือข่ายและทอวณพะเยา ดังนี้

ไพรัตน์ จีระเสถียร (2540) ได้ศึกษาการจัดการประมงโดยชุมชน : กรณีศึกษาอ่าวปัตตานี จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้าน บริเวณอ่าวปัตตานี และเพื่อศึกษาแนวทาง ทศนคติที่มีต่อการจัดการประมงด้วยตนเอง ตามระบบการให้สิทธิการทำการประมงชายฝั่ง พบว่า ปัจจุบันทรัพยากรต่าง ๆ และสิ่งที่ตามมาคือ ปัญหาการทำการประมงของชาวประมงพื้นบ้าน อีกทั้งยังประสบกับปัญหาความขัดแย้งกับเรือ อวนรุนขนาดใหญ่และกลุ่มผู้เลี้ยงหอยแครง และมีทัศนคติในระดับปานกลางต่อการจัดการ ประมงโดยชุมชนลดลงมาก โดยเฉพาะทรัพยากรประมงไทย

สุนีย์ บุญกาเนิด (2541) ได้ศึกษาการจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนประมง ขนาดเล็ก : กรณีศึกษาชุมชนแหลมโพธิ์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยศึกษาเกี่ยวกับปัจจัย ทางกายภาพ สังคม ลักษณะกิจกรรมของชุมชน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่มีผลต่อการ จัดการทรัพยากรประมงรวมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ พบว่า การให้ความสนในและการมีส่วนร่วม ของชาวประมงโดย เฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ

ภาคภูมิ เนติโพธิ์ (2542) ได้ศึกษาสภาพการทำประมงและการจัดการทรัพยากร ประมงของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนบ้านทุ่งริน ตำบลสาคร อำเภอท่าแพ จังหวัดสตูล โดย ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งศึกษาสภาพการทำประมงและการ

จัดการทรัพยากรของชาวประมง รวมถึงปัญหาและอุปสรรคและแนวทางแก้ปัญหาจากการจัดการทรัพยากรประมงของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนบ้านทุ่งริน พบว่า การทำประมงและการจัดการทรัพยากรประมงที่ผ่านมามีปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้ลดลง ตลอดทั้งความหลากหลายของสัตว์น้ำก็ลดลง ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับเรืออวนรุน อวนปิดอ่าว อวนลากเล็ก และปัญหาที่เกี่ยวข้องระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ

ณรงค์ชัย เจริญรุจิทรัพย์ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมงโดยชุมชน กรณีศึกษาอ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ และ สังคม และการประกอบอาชีพประมงของชาวประมงทะเลพื้นบ้านในบริเวณอ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง ผลการศึกษาพบว่าการรับรู้ข่าวสารด้านการประมงและการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงทะเลพื้นบ้านในการจัดการประมงชุมชน

เชิดชัย อ่องสกุล (2548) ได้ศึกษาการจัดการป่าชายเลนของชุมชนหัวเขา อำเภอลี้สิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยศึกษาพัฒนาการของชุมชนและวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน และ ศึกษาการบริหารจัดการ ป่าชายเลนขององค์กรชุมชน และประโยชน์ที่ได้รับจากผลการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลน พบว่าการฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าชายเลนทำให้เกิดผลทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ คือไม่ใช้เพียงแค่จะเกิดฟื้นป่าเท่านั้น หากแต่ยังได้เกิดผลในด้านมิติทางสังคม ที่สามารถทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ชวาลี เตือนดาว (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการกว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของประชาชนในการจัดการ และการใช้ประโยชน์ของกว๊านพะเยา และพื้นที่โดยรอบ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เก็บรวบรวมได้โดยการใช้แบบสอบถาม จากประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณเขตกว๊านพะเยา และพื้นที่โดยรอบ ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา และองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 6 แห่ง โดยแต่ละองค์การบริหารส่วนตำบลเก็บข้อมูลในสัดส่วนที่เท่ากัน รวมทั้งสิ้น 397 คน แล้วประมวลผลข้อมูลโดยใช้สถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ จากการศึกษา พบว่า ในปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากกว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ รองลงมา คือ การใช้ น้ำจากกว๊านเพื่อการอุปโภค โดยได้รับหรือมีการใช้ประโยชน์จากกว๊านในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น และความต้องการได้รับประโยชน์จากกว๊านพะเยา และพื้นที่โดยรอบกับการพักผ่อนหย่อนใจ รองลงมา คือ การประมงและการเกษตร

692023129

UP :Thesisis 60213518 thesisis / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

เทอดศักดิ์ กำลังหาญ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของกิจกรรม มนุษย์ต่อชุมชนที่มีอาชีพประมงพื้นบ้านรอบกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากกิจกรรมมนุษย์ที่มีผลต่อชุมชนที่มีอาชีพประมงพื้นบ้าน รอบกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา และศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และผลกระทบจาก กิจกรรมมนุษย์ที่มีต่อชุมชนที่มีอาชีพประมงพื้นบ้านรอบกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา การศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นประชาชน ซึ่งประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านรอบกว๊านพะเยา จำนวน 519 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จาก การศึกษา พบว่า ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลมีรายได้ลดน้อยลง รองลงมา ก่อให้เกิด การชบเซาของตลาดปลา การสูญเสียรายได้จากกิจกรรมประมง ผลกระทบจากรายได้ที่ น้อยลง พบว่าต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือในด้าน การสร้างงาน การส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ และ การจัดตั้งกลุ่มองค์กรช่วยเหลือในเรื่องงบประมาณของชาวชุมชน ผลกระทบด้านสังคม พบว่า ก่อให้เกิดการแก่งแย่งทรัพยากรประมงจนเกิดการขัดแย้งขึ้น การทำอาชีพประมง น้อยลง เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำประมงเป็นอาชีพอื่น

อานนท์ ธุระ (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการกว๊าน พะเยาในพื้นที่ของเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกว๊านพะเยา ด้านความสะอาด ด้านความสะดวก ด้านการ ปรับปรุงภูมิทัศน์ ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานของ เทศบาลเมืองพะเยาในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการร้านอาหารริมกว๊าน พะเยาและศึกษาแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการกว๊านพะเยา ด้านความ สะอาดด้านความสะดวก ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการ ร้านอาหารริมกว๊าน จากการศึกษา พบว่า การบริหารจัดการกว๊านพะเยาของเทศบาลเมือง พะเยา ด้านประสิทธิภาพในการจัดการ อยู่ในระดับกลาง ประกอบด้วย ด้านความสะอาด ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการปรับปรุงภูมิทัศน์ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ส่วนด้าน ความสะดวกนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการร้านอาหารเห็นว่า การบริหารจัดการกว๊านพะเยา ของเทศบาลเมืองพะเยา อยู่ในระดับดี

วิษณุ สกกุลเจียมใจ (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนากว๊านพะเยาให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวกว๊าน พะเยาในปัจจุบัน ปัญหาและผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่กว๊านพะเยา และแนวทางในการ

พัฒนากว๊านพะเยาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้ประกอบการในเขตเทศบาลเมืองพะเยา ผู้นำ ผู้รู้ แกนนำชุมชน นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล เจ้าหน้าที่ฝ่ายท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแนวการสัมภาษณ์ จากการศึกษา พบว่า ในด้านพื้นที่ควรมีการจัดโซนให้นักท่องเที่ยวที่นำอาหารมารับประทานเอง ด้านการจัดการ ควรมีการจัดการของหน่วยงานต่าง ๆ มีการบริหารจัดการที่ดี และสร้างความร่วมมือให้ทุกหน่วยงานได้ตระหนักถึงคุณค่าของกว๊านพะเยา และด้านกิจกรรมและกระบวนการ ควรสร้างกิจกรรมที่หลากหลายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม ควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานราชการ ร้านค้า เอกชน

ณัฐพล พัฒนชู (2554) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลกระทบของนโยบายการพัฒนาคว๊านพะเยา ที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนริมคว๊านพะเยา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม อันเนื่องมาจากการพัฒนาคว๊านพะเยา ที่มีต่อชุมชนที่อาศัยอยู่ริมคว๊าน การศึกษาใช้วิธีการเก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นประชากรของชุมชนริมคว๊านพะเยา จำนวน 364 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผลการศึกษาผลกระทบของนโยบายการพัฒนาคว๊านพะเยาที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจด้านบวกโดยรวมอยู่ในระดับมาก พบว่า การพัฒนารอบคว๊านพะเยาทำให้มีร้านค้าต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราในชุมชนมากขึ้น และการพัฒนาคว๊านพะเยามีผลต่อการกระตุ้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีถนนหนทางที่ดีขึ้น มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง รวมทั้งก่อให้เกิดการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ผลกระทบทางด้านลบโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การพัฒนารอบคว๊านพะเยา ก่อให้เกิดค่านิยมในการออกไปหางานทำในเมืองต่างชุมชนมากขึ้น เนื่องจากการเดินทางสะดวกขึ้น รวมถึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบท คนในท้องถิ่นเปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์แบบคนเมือง

ศิริชัย กุมารจันทร์ (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมง ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงชายฝั่ง โดยศึกษากระบวนการและรูปแบบที่เหมาะสมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนบ่อบาปชุมชนท่าเสา และชุมชนหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ผล

การศึกษาพบอุปสรรคของการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประมง เนื่องจากชุมชนบ่อบาปและชุมชนท่าเสาทั้งสองชุมชนมีข้อตกลง หรือกติกาของชุมชนในการจัดการประมงชายฝั่งของชุมชนซึ่งเป็นที่รับรู้ในชุมชน แต่ข้อตกลงหรือกติกาของชุมชน เหล่านี้ ยังไม่เป็นกฎหมายจึงไม่มีสถานะสามารถบังคับได้ จึงควรปรับปรุงกฎหมายให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดเป็นข้อบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับในแบบของการส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรประมงให้ชัดเจนอันส่งผลต่อชุมชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการประมงโดยชุมชนที่แท้จริงต่อไป

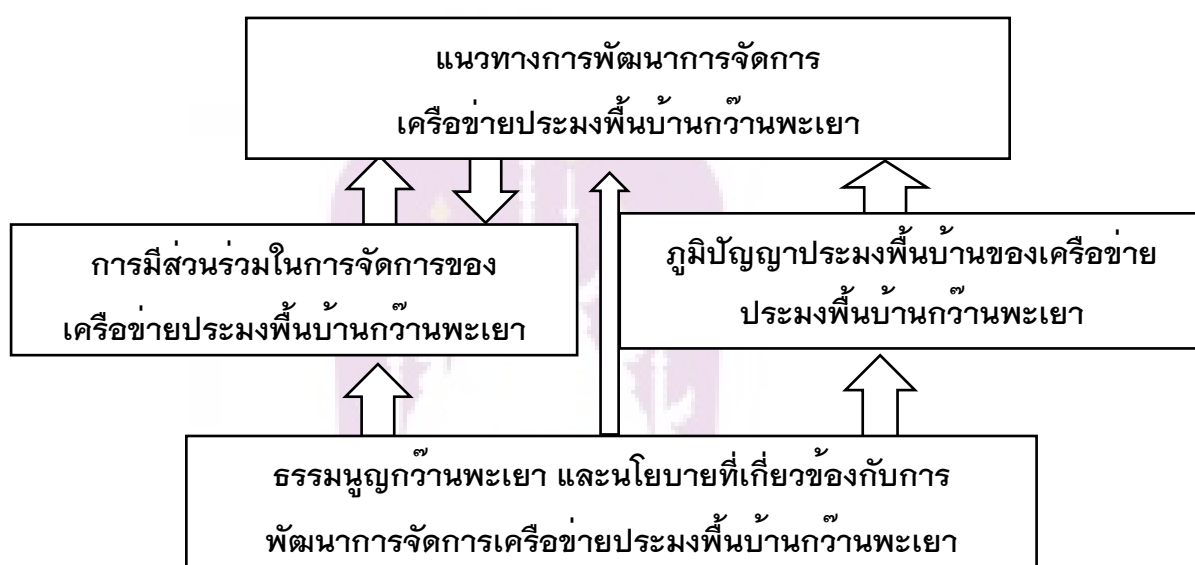
ยุทธนา ชมวงศ์ (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความขัดแย้งแบบสันติวิธี เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำ จังหวัดนครสวรรค์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในปัจจุบันของการจัดการความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรน้ำ จังหวัดนครสวรรค์ และเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการจัดการทรัพยากรน้ำ จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้มีส่วนได้เสียของจังหวัดนครสวรรค์ (กลุ่มงานภาครัฐและส่วนราชการ, กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, กลุ่มผู้นำชุมชน) จำนวน 18 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคเดลฟาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ค่าความแตกต่างระหว่างฐานนิยมกับมัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาในปัจจุบันของการจัดการความขัดแย้งการใช้ทรัพยากรน้ำ จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนมากมีรูปแบบความขัดแย้ง คือความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับภาครัฐโดยมีสาเหตุจากการใช้น้ำในการทำการเกษตร (ทำนา) ซึ่งการจัดการความขัดแย้งที่ผ่านมาเป็นการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลางและมีการจัดการทรัพยากรน้ำที่โดยหน่วยงานภาครัฐและราษฎรเป็นผู้บริหารจัดการร่วมกัน โดยรูปแบบนวัตกรรมจัดการความขัดแย้งในอนาคตได้แก่ การวางแผนงานอย่างชัดเจนการให้ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์ในทุกระดับการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การจัดสรรน้ำอย่างเป็นธรรม และการวางแผนทางการระงับข้อพิพาท และอีกประเด็นหนึ่งคือความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบความขัดแย้งที่พบอยู่เสมอ คือระหว่างภาครัฐกับชาวประมง โดยมีสาเหตุจากการใช้น้ำในการทำการเกษตร (ทำนา) และการใช้น้ำเพื่อการรักษาระบบนิเวศน์ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งที่ผ่านมาเป็นแบบการเจรจาต่อรอง และรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมาคือ หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้บริหารจัดการโดยรูปแบบนวัตกรรมจัดการความขัดแย้งในอนาคต คือ การสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และการวางแผนงานอย่างชัดเจน

692023129

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา มุ่งสู่การอธิบายการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมประมงพื้นบ้านกวางพะเยา ซึ่งกรอบแนวคิดการวิจัยดังกล่าว จะเริ่มพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการจัดการของเครือข่ายชมรมประมงพื้นบ้านกวางพะเยา และภูมิปัญญาประมงพื้นบ้านของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา ดังนี้

ภาพที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีวัตถุประสงค์มุ่งวิจัยในประเด็น 1. เพื่อศึกษาธรรมเนียมปฏิบัติของชาวบ้านกว๊านพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา 2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เพื่อให้งานวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาวิจัยกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) อันเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือคุณลักษณะ โดยผู้วิจัยค้นหาข้อมูลจากการดำเนินปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แล้ววิเคราะห์ ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดรวมกับข้อมูลเชิงเอกสาร จากนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าดำเนินการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) โดยนำผลงานวิจัยอื่นมาบูรณาการหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ศึกษาค้นคว้า เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการนำเสนอผลงานวิจัยและ ข้อเสนอแนะแนวทางทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยนี้กำหนดพื้นที่หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ตำบล ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา และเทศบาลตำบลบ้านต๋อม ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ โดยใช้คุณสมบัติของความเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของผู้กำหนดนโยบาย ผู้ตรวจสอบนโยบาย ผู้นำนโยบาย ไปสู่การปฏิบัติ ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการ และผู้ได้รับผลจากการดำเนินนโยบายเป็นเกณฑ์ใน

692023129

UP :Thesisis 60213518 thesisis / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

การเลือกและกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญในการตอบโจทย์การวิจัย มีจำนวน รวมทั้งสิ้น 25 คน จำแนกออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1) เครือข่ายประมงพื้นบ้าน 5 ตำบล จำนวน 10 คน ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา เทศบาลตำบลบ้านต๋อม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง

2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา และเทศบาลตำบลบ้านต๋อม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง

3) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่ที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพะเยา สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา โครงการชลประทานพะเยา และสำนักงานธนารักษ์พื้นที่พะเยา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง

4) กลุ่มภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน ได้แก่ สถาบันปวงพญาพายว และสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วยแนวทางการวิเคราะห์เชิงเอกสารโดยวิธีการสำรวจเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารด้านธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาต๋านประมงกว๊านพะเยา ซึ่งหลังจากที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยจะคัดเลือกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับธรรมเนียมกว๊านพะเยา ของแต่ละหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกว๊านพะเยา โดยมีขั้นตอนการจัดเรียงข้อมูล และการบูรณาการข้อมูล โดยประยุกต์จากเทคนิควิธีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ วิรพล ทองมา (2552) กล่าวไว้ ดังนี้

(1.1) ศึกษาธรรมเนียมกว๊านพะเยา นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกว๊านพะเยา

(1.2) ศึกษาธรรมเนียมกว๊านพะเยา ด้านการประมงกว๊านพะเยา แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับการพัฒนาดังกล่าว

(1.3) เลือกและนำข้อมูลที่สอดคล้องมาสรุปเป็นหมวดหมู่

(1.4) วิเคราะห์ข้อมูล และกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยการผสมผสาน ส่วนประกอบ/ข้อมูลที่เลือกรวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ตามความเหมาะสม และความจำเป็น

(1.5) ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ปรับปรุงแก้ไข สรุปผลกรรมภูมิกว่านพะเยา ด้านการพัฒนาประมงกว่านพะเยา เพื่อให้ทราบถึงนโยบายต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประมงกว่านพะเยา

2.) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มที่ 1.เครือข่ายประมงพื้นบ้าน 5 ตำบล จำนวน 10 คน ได้แก่ เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา เทศบาลตำบลบ้านต๋อม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง กลุ่มที่ 2.ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน เทศบาลเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน เทศบาลตำบลบ้านสา และเทศบาลตำบลบ้านต๋อม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง กลุ่มที่ 3.เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว่านพะเยา จำนวน 7 คน ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพะเยา สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา โครงการชลประทานพะเยา และสำนักงานธนารักษ์พื้นที่พะเยา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง และกลุ่มที่ 4.กลุ่มภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน ได้แก่ สถาบันปวงผญาพายาว และสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (semi-Structured Interview) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ จากอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญ เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ดังต่อไปนี้

- 1.) รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ รัชชกุล
- 2.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัททยา วิเศษ

3.) พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถตอบ คำถามของการวิจัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยกำหนดข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาไว้ 2 ประเภท จำแนกตามแหล่งที่มาของข้อมูล คือ

1.) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจเอกสาร

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลด้านธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตำบลประมงบ้านพะเยา ซึ่งหลังจากที่ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้คัดเลือกองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับข้อบัญญัติธรรมนูญบ้านพะเยา ของแต่ละหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านพะเยา โดยมีขั้นตอนการจัดเรียงข้อมูล และการบูรณาการข้อมูล โดยประยุกต์จากเทคนิควิธีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่ วีรพล ทองมา (2552) กล่าวไว้ ดังนี้

1.1) ศึกษาธรรมนูญบ้านพะเยา นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบ้านพะเยา

1.2) ศึกษาธรรมนูญบ้านพะเยา ด้านการประมงบ้านพะเยา แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับการพัฒนาดังกล่าวฯ

1.3) คัดและนำข้อมูลที่สอดคล้องมาสรุปเป็นหมวดหมู่

1.4) วิเคราะห์ข้อมูล และกรอบแนวคิดที่กำหนด โดยการผสมผสานส่วนประกอบ/ข้อมูลที่เลือก รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ตามความเหมาะสม และความจำเป็น

1.5) ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม ปรับปรุงแก้ไข สรุปผลธรรมนูญบ้านพะเยาด้านการพัฒนาประมงบ้านพะเยา เพื่อให้ทราบถึงนโยบายต่าง ๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประมงบ้านพะเยา

2.) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง มีขั้นตอนดังนี้

(1) นัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่มเป้าหมาย

(2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เพื่อรับฟังนโยบายแต่ละหน่วยงานบริหารจัดการบ้านพะเยา รวมถึงเพื่อรับฟังแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านพะเยา

(3) บันทึกการสัมภาษณ์ และนำเสียงที่บันทึกนั้นมาถอดเทป โดยพิมพ์ข้อมูลที่ได้ออกจากการสัมภาษณ์

(4) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ โดยมีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- (4.1) การจัดทำข้อมูล (Data processing) หรือการจัดระเบียบข้อมูล
- (4.2) การตรวจสอบข้อมูล
- (4.3) วิเคราะห์ข้อมูล
- (4.4) สรุปผลการศึกษา

การสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-Structured Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มาจากตัวแทนเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่ที่กว๊านพะเยา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม มาประมวล และสังเคราะห์ แล้วสรุปผลตามประเด็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ได้แก่ 1) ข้อมูลด้านการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่กว๊านพะเยา 2) ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่กว๊านพะเยา 3) ข้อมูลด้านภูมิปัญญาพื้นบ้านของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่กว๊านพะเยา 4) แนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่กว๊านพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ภายใต้วิธีการที่สำคัญ ดังนี้

1. การจำแนก และจัดระบบข้อมูล (Typology and Taxonomy) เป็นการนำข้อมูลที่ได้อาจมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ให้เป็นระบบ เช่น ข้อมูลหมวดงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลหมวดการสัมภาษณ์ เป็นต้น

2. การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้อาจจากการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้อาจมาวิเคราะห์ถึงเนื้อหาสาระในประเด็นหรือเรื่องนั้น ๆ เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ซึ่งเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นการใช้อัตวิสัย (Subjectivity) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูล และสิ่งที่ค้นพบ แบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเป็นแนวทางยืนยันความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อถือได้ (Reliability) ของข้อมูลและสิ่งที่ค้นพบ โดยแบ่งออกเป็น

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ ว่ามีความเหมือนหรือสอดคล้องกันหรือไม่
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านแนวคิด (Conceptual Triangulation) เป็นการใช้มุมมองของแนวคิดต่าง ๆ มาพิจารณาข้อมูลชุดเดียวกัน
3. การตรวจสอบสามเส้าด้านสหวิทยาการ (Interdisciplinary Triangulation) เป็นการใช้สหวิทยาการมารวมอธิบายข้อค้นพบต่าง ๆ
4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (Methodological Triangulation) เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บข้อมูลหลายวิธีการ
5. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้ทบทวน (Reviews Triangulation) เป็นการให้บุคคลต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ผู้วิจัยทำการทบทวนข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย การสังเคราะห์งานวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Synthesis) โดยนำผลงานวิจัยอื่นมาบูรณาการหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่วิจัย ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากผลงานวิจัยเดิม การสังเคราะห์งานวิจัยมีขอบเขต การดำเนินงานครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ 1. การสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎี และ 2. การสังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลงานศึกษาค้นคว้า การสังเคราะห์งานศึกษาค้นคว้ามี่ลักษณะสำคัญอย่างน้อย 5 ประการ ได้แก่ **ประการแรก** การนำแนวคิดที่หลากหลายในหัวข้อเรื่องเดียวกัน มาทำการสรุป ให้เห็นเป็นแนวคิด ตัวแบบใหม่ขึ้นมา **ประการที่สอง** การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นการสังเคราะห์มาจากผลงานวิจัยอื่นในหัวข้อเรื่องเดียวกัน **ประการที่สาม** การสังเคราะห์งานวิจัยมีจุดประสงค์เพื่อหาข้อสรุปรวมจาก ผลงานวิจัยอื่นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการตกผลึกความคิดที่ได้จากผลงานวิจัยหลายชิ้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปรวมในหัวข้อเรื่องที่วิจัย **ประการที่สี่** เป็นการมุ่งหาข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะทั่วไป (Generalization) ในหัวข้อที่วิจัย โดยใช้เหตุผลเชิงอุปมาน (Induction Reasoning) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่นำข้อค้นพบที่ได้มาเป็นข้อสรุปทั่วไป **ประการที่ห้า** เป็นการค้นหาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ร่วม โดยใช้ระเบียบวิธี การศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ หรือข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นต่าง ๆ มีการนำมาใช้เหตุผลเชิงอุปมาน รวมถึงอาจมีการนำข้อสรุปรวม หรือข้อสรุปทั่วไป หรือต้นแบบใหม่ไปทดลองหรือทดสอบเพื่อหาความจริงต่อไป

692023129

UP-Thesiss 60213518 thesiss / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา มีวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาธรรมนูญกว๊านพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม จำนวน 25 คน คือ กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน จำนวน 10 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 5 คน และกลุ่มภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน ซึ่งมีผลการศึกษาของแต่ละวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1

ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

1. ส่วนที่ 1 ธรรมนูญกว๊านพะเยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
2. ส่วนที่ 2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

ส่วนที่ 1 ธรรมนูญกว๊านพะเยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

ความเป็นมาของธรรมนูญกว๊านพะเยา

จากการสานเสวนาหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาของกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านกฎหมายแก่ภาคประชาชน (Legal Empowerment) ศึกษากรณีชุมชนรอบกว๊านพะเยา จ.พะเยา โดยสถาบันพระปกเกล้า และสถาบันปวงศณาพยาว (2554) มีเป้าหมายเพื่อหาทางออกร่วมกันของกลุ่ม

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการควานพะเยาทุกกลุ่ม โดยใช้วิธีการสานเสวนาทางออก ร่วมกัน (Public deliberation) ผลการศึกษาได้ค้นพบประเด็นปัญหาพร้อม และข้อเสนอที่เป็น ทางออกในการแก้ไขปัญหา 3 ด้านคือ 1) ระบบนิเวศควานพะเยา 2) ระบบบริหารจัดการ ควานพะเยา และ 3) การสร้างจิตสำนึกและการใช้ประโยชน์ควานพะเยาร่วมกัน

สำหรับประเด็นที่ 2 เรื่องระบบการบริหารจัดการควานพะเยานั้น มีข้อเสนอคือ ให้มี กฎหมายเฉพาะพื้นที่หรือกฎหมายท้องถิ่น ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบธรรมนูญควานพะเยา มี สภาพบังคับตามกฎหมาย มีกลไกคือ สภาพพัฒนามควานพะเยาหรือคณะกรรมการท้องถิ่น เป็น องค์กรที่รับผิดชอบด้านการจัดการควานพะเยา โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้ที่มี ส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ ทั้งนี้ภาคประชาชนในจังหวัดพะเยาได้นำข้อเสนอดังกล่าว เข้าสู่ โครงการพัฒนามควานพะเยาอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระรัตนราชสุตาฯ และได้รับการบรรจุอยู่ในแผนการพัฒนาด้านการบริหารจัดการควานพะเยา (แผนปี 2557)

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการออกแบบการบริหารจัดการควานพะเยา ใน รูปแบบธรรมนูญควานพะเยา จึงเห็นควรที่จะต้องศึกษาแนวทางล่วงหน้า เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ กำหนดเจตญ์ร่วมในการออกแบบธรรมนูญควานพะเยา โดยศึกษาเป็นไปได้จากกฎหมาย รูปแบบต่าง ๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศ การศึกษาข้อดีข้อด้อยของแต่ละรูปแบบ และการ หาฉันทามติร่วม (consensus) เพื่อนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ ควานพะเยา จึงได้เกิดโครงการวิจัยการสานเสวนาเพื่อออกแบบธรรมนูญควานพะเยาที่พึง ประารถนา โดยศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใน 2 ระดับ คือ ระดับ ตัวแทนการเมืองและกลุ่มราชการ หน่วยงานท้องถิ่นที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง และระดับ ประชาชนในพื้นที่ในรูปแบบการสานเสวนา โดยการร่วมกันออกแบบภาพอนาคตของธรรมนูญ ควานพะเยา ที่เป็นที่ยอมรับของทุกภาคฝ่าย

กระบวนการในการร่างธรรมนูญควานพะเยา

หลักการในการร่างธรรมนูญควานพะเยา ประกอบด้วย 1) หลักกฎหมาย ที่แบ่ง ออก เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน มีกลไกดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการที่มาจากทุกภาคส่วน มีการ ทำแผนงาน การทำกิจกรรมในด้านการจัดการ การพัฒนา การใช้ประโยชน์ การกำหนด บทลงโทษที่มาจากความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน 2) หลักกติกาทางสังคมของ ชุมชน ที่ยึดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่น องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับการจัดการแบบสมัยใหม่ และสิทธิชุมชน รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ 3) หลักธรรมาภิบาล ที่ยึด

692023129

UP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

หลักคุณธรรม ศีลธรรม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จริยธรรม ความถูกต้องชอบธรรม และการยกย่องเชิดชูผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคม เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในสังคม รวมไปถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งฉันทามติ การมีสำนึกรับผิดชอบ ความโปร่งใส การตอบสนอง ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ความเท่าเทียมกันและการคำนึงถึงคนทุกกลุ่มหรือพหุภาคีและการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม (สหทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา, 2556)

แนวทางในการจัดทำร่างธรรมนูญบ้านพะเยา ให้ความสำคัญกับ 1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และองค์กรทุกภาคส่วนที่เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการบ้านพะเยา 2) การจัดการพื้นที่ลุ่มน้ำกว๊านพะเยา ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ 3) การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากบ้านพะเยาอย่างยั่งยืน 4) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ของประชาชนในจังหวัดพะเยา และนักท่องเที่ยวให้มีจิตสำนึกและความตระหนักในการดูแล รักษา กว๊านพะเยา 5) การพัฒนาและกลไกการมีส่วนร่วมในการจัดการบ้านพะเยาในรูปแบบ ของคณะกรรมการท้องถิ่น 6) การกำหนดกฎกติกาภายใต้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานกับการจัดการแบบสมัยใหม่ และ 7) ธรรมนูญบ้านพะเยาถือเป็น ระเบียบกติกาของชุมชน ดังนั้นจึงไม่มีการกำหนดบทลงโทษ และใช้มาตรการทางสังคมในชุมชนเป็นตัวกำหนดโทษแก่ผู้ฝ่าฝืนหรือผู้กระทำผิด ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาธรรมนูญบ้านพะเยาที่พึงปรารถนา ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบธรรมนูญบ้านพะเยา เป็นกระบวนการในการศึกษา ข้อมูล กฎหมาย และมาตรการทางสังคมจากกรณีศึกษา ได้แก่ กฎหมาย ข้อบัญญัติท้องถิ่น กติกา ทางสังคมของชุมชน การจัดการทะเลสาบสงขลา และการจัดการน้ำในต่างประเทศ โดยนำองค์ความรู้ และบทเรียนมาปรับใช้ในการออกแบบร่างธรรมนูญบ้านพะเยา วิเคราะห์หลักในการจัดทำร่างธรรมนูญบ้านพะเยา ได้แก่ หลักกฎหมายที่มีการแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน หลักกติกาทางสังคมของชุมชนที่ยึดหลักความสอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และหลักธรรมาภิบาล ที่ยึดหลักคุณธรรม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการยกย่องเชิดชูผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคม เพื่อให้เป็นแบบอย่าง โดยผสมผสานทั้ง 3 รูปแบบเป็นแนวทางในการร่างธรรมนูญบ้านพะเยา และ 3) ยกร่างธรรมนูญบ้านพะเยา จากข้อสรุปรูปแบบและหลักการในการร่างธรรมนูญบ้านพะเยา ผู้วิจัยนำมาออกแบบร่างธรรมนูญบ้าน พะเยาที่พึงปรารถนา โดยแบ่งออกเป็น 5 หมวด ดังต่อไปนี้ หมวดที่ 1 ปรัชญาแนวคิดของธรรมนูญบ้านพะเยา หมวดที่ 2 การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา หมวดที่ 3 ขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้ หมวดที่ 4 กลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ หมวดที่ 5 บทประมาณและกองทุน

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

ขั้นตอนที่ 2 การสานเสวนาพิจารณาร่างธรรมนูญกวางนพะเยา เริ่มจากการจัดเวที สานเสวนาใน 4 กลุ่มได้แก่ ท้องถิ่นและท้องที่ ภาควิชาการและภาคประชาสังคม โดยจัดแยก รายกลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อร่างธรรมนูญกวางนพะเยาของแต่ละกลุ่ม มี 4 ประเด็น คือ 1) การพัฒนาธรรมนูญกวางนพะเยา 2) การบังคับใช้ประกาศ ผังเมืองรวมเมืองพะเยา พ.ศ.2548 ที่หมดอายุในปี พ.ศ.2555 จนกว่าจะมีประกาศผังเมือง รวมพะเยาฉบับใหม่ 3) การดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินบริเวณกวางนพะเยา และ 4) การจัดทำแผนพัฒนากวางนพะเยาอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 3 การสานเสวนาหาฉันทามติ ต่อธรรมนูญกวางนพะเยาที่พึงปรารถนา ประกอบด้วย การสานเสวนาหาฉันทามติต่อ ธรรมนูญกวางนพะเยาที่พึงปรารถนา กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมพิจารณาฉันทามติธรรมนูญกวางนพะเยาในเวทีสมัชชาสุขภาพพะเยา พ.ศ. 2557 ได้มีการแก้ไขถ้อยคำ และลงฉันทามติ ดังนี้

(1) การพัฒนาธรรมนูญกวางนพะเยา ที่มีลักษณะเป็นกติกาของชุมชน ไม่ใช่กฎหมาย ที่มีบทลงโทษ รวมทั้งการตั้งคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาพพัฒนากวางนพะเยาที่มาจาก ตัวแทนของทุกภาคส่วน ให้จังหวัดพะเยารับการขับเคลื่อนในการจัดทำธรรมนูญกวางนพะเยาเป็นข้อพิจารณาในการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการกวางนพะเยาอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

(2) ผังเมืองรวมเมืองพะเยา พ.ศ. 2548 ที่หมดอายุในปี พ.ศ. 2555 ให้จังหวัดพะเยา นำกฎกระทรวงผังเมืองรวมที่ใช้อยู่ปัจจุบัน มาบังคับใช้จนกว่าจะมีการประกาศใช้ผังเมืองรวม เมืองพะเยาฉบับใหม่ และให้กรมโยธาธิการและผังเมือง พิจารณาหาแนวทางในการควบคุม ความสูงและความห่างของสิ่งก่อสร้างริมกวางนพะเยา

(3) การดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินบริเวณกวางนพะเยา ให้คณะกรรมการ แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (กบร.) จังหวัดพะเยา โดยให้มีองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินรอบกวางนพะเยาให้สัมฤทธิ์ผล และ รายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนรับทราบ

(4) การจัดทำแผนพัฒนากวางนพะเยาอย่างยั่งยืน ให้จังหวัดพะเยา มหาวิทยาลัยพะเยา และองค์กรทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมผลักดัน และสานต่อการพัฒนาแผนงานพัฒนากวางนพะเยาอย่างยั่งยืนใน 5 แผนงานที่มูลนิธิชัยพัฒนาได้เข้ามาหนุนเสริม และนำไปใช้เป็นแผนงานหลักของการบริหารจัดการกวางนพะเยา (สหวิทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา, 2556)

ธรรมนูญกวางนพะเยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางนพะเยา (สหวิทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา, 2556)

ผู้วิจัยแสดงผลการเชื่อมโยงเนื้อหาธรรมนุญกวางงาพะเยา 5 หมวด กับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางงาพะเยา โดยใช้แนวคิดการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1) หมวดที่ 1 ปรัชญาแนวคิดของธรรมนุญกวางงาพะเยา

หมวดที่ 1 มีธรรมนุญกวางงาพะเยา 2 ข้อ สามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางงาพะเยา ได้ดังนี้

ข้อที่ 1 ธรรมนุญกวางงาพะเยา หมายถึง กติกาหรือข้อตกลงของชุมชนที่ใช้ร่วมกันในพื้นที่กวางงาพะเยา เป็นเครื่องมือในการวางกรอบระเบียบกติกาของชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นมาตรการในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกวางงาพะเยาและลุ่มน้ำสาขา

จากเนื้อหาข้อที่ 1 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางงาพะเยาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางงาพะเยา จะขับเคลื่อนเครือข่ายควรมีกติกาหรือข้อตกลง เป็นเครื่องมือในการใช้ร่วมกันของเครือข่าย และร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องในพื้นที่กวางงาพะเยา และเป็นมาตรการในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มเครือข่ายและหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง จะเป็นการพัฒนาการจัดการที่ลงตัวเป็นอย่างยิ่ง

ธรรมนุญกวางงาพะเยา ซึ่งก็คือ กฎกติกาพื้นฐานสำหรับการหาทางออกของกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางงาพะเยา ที่ขับเคลื่อนเครือข่ายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การขับเคลื่อนจะเกิดประสิทธิผล และเป็นธรรมต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง กระบวนการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้สามารถเข้าถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ต่าง ๆ นั้นนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากระเบียบต่าง ๆ

ข้อที่ 2 ธรรมนุญกวางงาพะเยา จัดทำขึ้นเพื่อ

(1) เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกวางงาพะเยา ภายใต้วิถีสันติวิธีปฏิบัติ ประเพณีวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นพะเยา และมีความสอดคล้องกับสภาพของกวางงาพะเยา

(2) เป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วม ความตระหนัก และจิตสำนึกในการจัดการกวางงาพะเยาร่วมกันในอนาคต

(3) เป็นสื่อกลางในการบูรณาการกฎหมายทุกระดับของทุกหน่วยงาน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการกว๊านพะเยาร่วมกันในอนาคต

จากเนื้อหาข้อที่ 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จะขับเคลื่อนเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพได้นั้น ควรมีเครื่องมือในการบริหารจัดการกว๊านพะเยา ภายใต้วิถีสถิติปัญญา เพื่อการมีส่วนร่วม ความตระหนัก และจิตสำนึก รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการบูรณาการกฎหมายทุกระดับของทุกหน่วยงาน ให้เครือข่ายมีการจัดการร่วมกัน เป็นแนวทางในการจัดการกว๊านพะเยาร่วมกันในอนาคตของเครือข่ายต่อไป

การจัดทำธรรมนูญนั้น เพื่อเป็นสัญญาใจที่เราถือปฏิบัติร่วมกัน เพื่อเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากระเบียบต่าง ๆ เพื่อรักษาวิถีดั้งเดิมของกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ให้อยู่คู่กว๊านพะเยาตลอดไป

2) หมวดที่ 2 การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา

หมวดที่ 2 มีธรรมนูญกว๊านพะเยา 4 ข้อ สามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ได้ดังนี้

ข้อที่ 3 ด้านการอนุรักษ์

(1) สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนดูแลฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา

(2) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีอาสาสมัครชุมชนแต่ละลุ่มน้ำอยู่ภายใต้องค์กร ทำหน้าที่ดูแลฐานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละลุ่มน้ำย่อย โดยมีการจัดสวัสดิการให้กับอาสาสมัคร

(3) สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น นกน้ำ บัวสาย ผักตบชวาเพื่อประกอบอาชีพหัตถกรรม เป็นต้น เพื่อความมั่นคงด้านอาหาร และรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา

(4) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมปลูกพืช-ต้นไม้ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าตลอดลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงกว๊านพะเยาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมินิเวศ

(5) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระบุแนวเขตพื้นที่ซับน้ำ ทางน้ำ เพื่อไม่ให้มีการทำลายพื้นที่ซับน้ำ หรือขุดดิน ถมดินที่ขวางทางน้ำ รวมถึงการขุดลอกโดยใช้เครื่องจักรที่ไม่ทำลายระบบนิเวศริมน้ำ

(6) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ริมน้ำตามกฏหมายที่สาธารณะ

(7) ให้ชุมชนท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษาในระบบและนอกระบบมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(8) ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยลดการใช้สารเคมีในการเกษตรในพื้นที่ป่าต้นน้ำ และพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา

(9) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการปล่อยปลา และกำจัดปลาชะโดในกว๊านพะเยา (ปลาชะโดเป็นปลาผู้ล่ามีฟันแหลมคมกินปลาขนาดเล็กเป็นอาหาร)

จากเนื้อหาข้อที่ 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยานั้น เนื่องจาก ในด้านการอนุรักษ์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนดูแลฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา และให้มีอาสาสมัครชุมชนแต่ละลุ่มน้ำอยู่ภายใต้องค์กรทำหน้าที่ดูแลฐานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละลุ่มน้ำย่อย โดยมีการจัดสวัสดิการให้กับอาสาสมัคร สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น นกน้ำ บัวสาย ผักตบชวาเพื่อประกอบอาชีพหัตถกรรม เพื่อความมั่นคงด้านอาหาร และรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งการส่งเสริมปลูกพืช-ต้นไม้ขึ้น เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าตลอดลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงกว๊านพะเยาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมิโนเขต ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควรระบุแนวเขตพื้นที่ซับน้ำ ทางน้ำ เพื่อไม่ให้มีการทำลายพื้นที่ซับน้ำ หรือขุดดิน ถมดินที่ขวางทางน้ำ รวมถึงการขุดลอกโดยใช้เครื่องจักรที่ไม่ทำลายระบบนิเวศริมน้ำนั้น ควรจัดให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ริมน้ำตามกฏหมายที่สาธารณะ ให้ชุมชนท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษาในระบบและนอกระบบมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยลดการใช้สารเคมีในการเกษตรในพื้นที่ป่าต้นน้ำ และพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการปล่อยปลา และ

กำจัดปลาชะโดในกว๊านพะเยา (ปลาชะโดเป็นปลาผู้ล่ามีพันแหลมคมกินปลาขนาดเล็กเป็นอาหาร) ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างสันติสุข

การอนุรักษ์นั้นคือ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตาม ในสภาพปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยาที่มีความเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยา จึงมีความหมายรวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมรอบกว๊านพะเยาด้วย

ข้อที่ 4 ด้านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(1) ให้ชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคทุกส่วน มีส่วนร่วมกับภาครัฐกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน และมีการจัดทำแผนที่แสดงเขตอนุรักษ์ พื้นฟู การใช้ประโยชน์ และพัฒนาในกว๊านพะเยาอย่างชัดเจน โดยใช้สี (ใช้เป็นสัญลักษณ์) เป็นตัวกำหนดประเภทในแต่ละเขต

(2) ให้มีการบริหารจัดการน้ำที่ดีอย่างเป็นธรรม ทั่วถึง และยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

(3) ให้มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีชีวภาพ ด้านพลังงานทดแทน การผลิต การเลี้ยงสัตว์ และสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน

(4) ให้ชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ และภาคธุรกิจ จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวในกว๊านพะเยา และพื้นที่โดยรอบ โดยต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศในกว๊านพะเยา รวมทั้งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา

(5) ให้ชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมไปถึงการเพาะพันธุ์ไม้ มีส่วนร่วมและมีการติดตามประเมินผลในโครงการอนุรักษ์ของหน่วยงานต่าง ๆ

(6) ให้ชุมชนและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะจากพื้นที่ว่างเปล่าในแต่ละชุมชน โดยให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องออกเอกสารสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย

(7) การจำหน่ายที่ดินรอบกว๊านพะเยาซึ่งเป็นที่ดินสาธารณะ หรือที่ดินของเอกชน จะต้องติดประกาศในที่สาธารณะ หรือจะต้องผ่านคณะกรรมการกว๊านพะเยา เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพิจารณา

(8) การใช้ประโยชน์ในที่ดินต้องห่างจากกว๊านพะเยา 200 เมตร การลดละเลิกการใช้วัตถุที่สร้างมลพิษให้แก่กว๊านพะเยา เช่น ปิมน้ำมัน การชะล้างน้ำมันเครื่อง การล้างรถริมกว๊านพะเยา

จากเนื้อหาข้อที่ 4 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก ด้านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน เครือข่ายมีความตระหนักดีถึงการใช้ทรัพยากรกว๊านพะเยา ให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคทุกส่วน มีส่วนร่วมกับภาครัฐกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน และมีการจัดทำแผนที่แสดงเขตอนุรักษ์ พื้นฟู การใช้ประโยชน์ และพัฒนาในกว๊านพะเยาอย่างชัดเจน โดยใช้สี (ใช้เป็นสัญลักษณ์) เป็นตัวกำหนดประเภทในแต่ละเขต ให้มีการบริหารจัดการน้ำที่ดียิ่งขึ้นอย่างเป็นธรรม ทัวถึง และยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีชีวภาพ ด้านพลังงานทดแทน การผลิต การเลี้ยงสัตว์ และสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน และยังคงจัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวในกว๊านพะเยา และพื้นที่โดยรอบ ซึ่งต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศในกว๊านพะเยา รวมทั้งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมไปถึงการเพาะพันธุ์ไม้ มีส่วนร่วมและมีการติดตามประเมินผลในโครงการอนุรักษ์ของหน่วยงานต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะจากพื้นที่ว่างเปล่าในแต่ละชุมชน โดยให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องออกเอกสารสิทธิให้ถูกต้องตามกฎหมาย การจำหน่ายที่ดินรอบกว๊านพะเยาซึ่งเป็นที่ดินสาธารณะ หรือที่ดินของเอกชน จะต้องติดประกาศในที่สาธารณะ หรือจะต้องผ่านคณะกรรมการกว๊านพะเยา เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพิจารณา การใช้ประโยชน์ในที่ดินต้องห่างจากกว๊านพะเยา 200 เมตร การลดละเลิกการใช้วัตถุที่สร้างมลพิษให้แก่กว๊านพะเยา เช่น ปิมน้ำมัน การชะล้างน้ำมันเครื่อง การล้างรถริมกว๊านพะเยา ไม่สร้างวัตถุที่สร้างมลพิษให้แก่กว๊านพะเยาทุกกรณี เป็นการพัฒนาการจัดการที่ลงตัวเป็นอย่างยิ่ง

การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนนั้น ควรใช้อย่างถนอม และมีการปรับปรุงและการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของกว๊านพะเยาทั้งปริมาณและคุณภาพ ให้มีอยู่นานที่สุด โดยพยายามใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากกว๊านพะเยา ให้มี

692023129

UP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

ประสิทธิภาพ เช่น การเลือกจับปลาที่มีขนาดโตมาใช้ในการบริโภค ไม่จับปลาที่มีขนาดเล็กเกินไป เพื่อให้ปลาเหล่านั้นได้มีโอกาสโตขึ้นมาแทนปลาที่ถูกจับไปบริโภคนั่นเอง

ข้อที่ 5 ด้านการฟื้นฟู

(1) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ สนับสนุน และส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือถูกทำลายตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

(2) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ ส่งเสริมพื้นที่การทำเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์แทนเกษตรเคมี

(3) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ ฟื้นฟูลุ่มน้ำอิง และลุ่มน้ำสาขาในพื้นที่ต้นน้ำกว๊านพะเยาเป็นที่ลาดชัน ให้มีการทำฝายชะลอน้ำ โดยใช้หินจากลำห้วย เพื่อเป็นพื้นที่ซับน้ำให้มีน้ำไหลลงกว๊านพะเยา โดยใช้แรงงานชาวบ้าน ในส่วนพื้นที่ท้ายน้ำ ทำฝายดักขยะ โดยการใส่ไม้ไผ่สานดักขยะปลายน้ำ

(4) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาการใช้น้ำที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจากการอุปโภค บริโภคและการเกษตรในอนาคต

(5) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ กำหนดให้มีเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในกว๊านพะเยา บริเวณโดยรอบและลำห้วยสาขา โดยห้ามจับสัตว์น้ำตลอดทั้งปี ถ้าฝ่าฝืนเข้าไปหาปลาในเขตอนุรักษ์ ให้สภาพพัฒนากว๊านพะเยากำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน

จากเนื้อหาข้อที่ 5 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก ด้านการฟื้นฟู เป็นเป็นสำคัญของเครือข่ายฯ เช่นกัน ซึ่งชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ สนับสนุน และส่งเสริมให้ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือถูกทำลายตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ ส่งเสริมพื้นที่การทำเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์แทนเกษตรเคมี ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ ฟื้นฟูลุ่มน้ำอิง และลุ่มน้ำสาขาในพื้นที่ต้นน้ำกว๊านพะเยาเป็นที่ลาดชัน ให้มีการทำฝายชะลอน้ำ โดยใช้หินจากลำห้วย เพื่อเป็นพื้นที่ซับน้ำให้มีน้ำไหลลงกว๊านพะเยา โดยใช้แรงงานชาวบ้าน ในส่วนพื้นที่ท้ายน้ำ ทำฝายดักขยะ โดยการใส่ไม้ไผ่สานดักขยะปลายน้ำ ให้ชุมชน และ

692023129

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาการใช้น้ำที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจากการอุปโภค บริโภคและการเกษตรในอนาคต ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ กำหนดให้มีในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในกว๊านพะเยา บริเวณโดยรอบและลำห้วยสาขา โดยห้ามจับสัตว์น้ำตลอดทั้งปี ถ้าฝ่าฝืนเข้าไปหาปลาในเขตอนุรักษ์ ให้สภาพพัฒนากว๊านพะเยากำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน เป็นการพัฒนากิจการที่ลงตัวเป็นอย่างยิ่ง

การฟื้นฟูนั้น คือ การดำเนินการกับทรัพยากรที่ลดลงหรือเสื่อมโทรม ให้สามารถฟื้นคืนกลับสู่สภาพเดิมได้ โดยการปิดกั้นไม่ให้เกิดการรบกวนระบบสิ่งแวดล้อมของกว๊านพะเยา เพื่อให้ระบบสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยา มีเวลาในการฟื้นตัวกลับสู่สภาพเดิมสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ดังนั้นหากกล่าวโดยรวมแล้ว การฟื้นฟูจะเป็นขั้นตอนดำเนินการภายหลังจากที่เกิดการเสื่อมหรือเสียหายของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยา เพื่อเป็นการแก้ไขปรับปรุง ตลอดจนการบำบัดฟื้นฟูสภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยา ให้กลับมาอยู่ในสภาพที่ดีขึ้นและเหมาะสมสำหรับการใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อที่ 6 ด้านการพัฒนา

(1) ให้ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิกถอนที่ดินเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ จัดทำโฉนดชุมชนนำมาส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้

(2) ในประเด็นปัญหาที่มีความขัดแย้งระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานโดยรัฐร่วมกับตัวแทนองค์กรภาคประชาชนดำเนินการแก้ไขปัญหา และมีกระบวนการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดแนวทางและรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

(3) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ และร่วมกับเอกชน ชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการจัดการมลพิษที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมก่อนปล่อยน้ำเสียสู่แหล่งน้ำ หรือให้มีระบบบำบัดน้ำเสียครัวเรือน

(4) ให้สถานศึกษามีการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันของเยาวชน ชุมชน ท้องถิ่นท้องถิ่นและผู้ประกอบการ ในการดูแลลำคลองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

(5) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมกันจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตั้งแต่ต้นทางแหล่งกำเนิดในเขตหมู่บ้าน ชุมชน (บ้านจัดสรร) แบบครบวงจร โดยกำหนดเป็นเทศบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) ให้ชุมชนร่วมกับท้องถิ่นส่งเสริมให้มีพื้นที่ และสถานที่ต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมครบวงจร โดยเฉพาะให้มีการลด-ละ-เลิกใช้ถุงพลาสติก และโฟม รวมทั้งวัสดุที่สร้างมลพิษในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา โดยส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติ โดยใช้มาตรการการสร้างแรงจูงใจ

(7) ไม่สนับสนุนโครงการของรัฐหรือเอกชนต่างชาติ ที่ทำลายชุมชน ระบบนิเวศ ประเพณีวัฒนธรรม และความมั่นคงทางด้านอาหารและด้านอาชีพ

(8) สร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว การเชื่อมโยงพื้นที่ท่องเที่ยวรอบกว๊านพะเยา เช่น ดอยหนอก สวนบัวที่มีอยู่ตลอดปี การวิ่งมาราธอน ขี่จักรยานรอบกว๊านพะเยา โดยทำให้เป็นงานประจำปีของจังหวัด เป็นต้น

(9) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคธุรกิจ จัดให้มีการทำหลักสูตรกว๊านพะเยาศึกษา เพื่อให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับในสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ในจังหวัดพะเยา

(10) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ และภาคธุรกิจ ในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำปีเช่น บวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ ลอยกระทง เป็นต้น

จากเนื้อหาข้อที่ 6 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจาก ในด้านการพัฒนาให้ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิกถอนที่ดินเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ จัดทำโฉนดชุมชนนำมาส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้ ในประเด็นปัญหาที่มีความขัดแย้งระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงาน โดยรัฐร่วมกับตัวแทนองค์กรภาคประชาชนดำเนินการแก้ไขปัญหา และมีกระบวนการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดแนวทางและรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ และร่วมกับเอกชน ชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการจัดการมลพิษที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมก่อนปล่อยน้ำเสียสู่แหล่งน้ำ หรือให้มีระบบบำบัดน้ำเสียครัวเรือน ให้สถานศึกษามีการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันของเยาวชน ชุมชน ท้องถิ่นท้องที่และผู้ประกอบการ ในการดูแลลำคลองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และให้มีส่วนร่วมกันจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตั้งแต่ต้นทางแหล่งกำเนิดในเขตหมู่บ้าน ชุมชน (บ้านจัดสรร) แบบ

ครบวงจร โดยกำหนดเป็นเทศบาลัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงส่งเสริมให้มีพื้นที่ และสถานที่ต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมครบวงจร โดยเฉพาะให้มีการลด-ละ-เลิกใช้ วัสดุพลาสติก และโฟม รวมทั้งวัตถุที่สร้างมลพิษในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา โดยส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติ โดยใช้มาตรการการสร้างแรงจูงใจ ไม่สนับสนุนโครงการของ รัฐหรือเอกชนต่างชาติ ที่ทำลายชุมชน ระบบนิเวศ ประเพณีวัฒนธรรม และความมั่นคง ทางด้านอาหารและด้านอาชีพ สร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การกีฬาเพื่อการ ท่องเที่ยว การเชื่อมโยงพื้นที่ท่องเที่ยวรอบกว๊านพะเยา เช่น ดอยหนอก สวนบัวที่มีอยู่ตลอดปี การวิ่งมาราธอน ซึ่งจัดรายรอบกว๊านพะเยา โดยทำให้เป็นงานประจำปีของจังหวัด และยังจัด ให้มีการทำหลักสูตรกว๊านพะเยาศึกษา เพื่อให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ทุกกระดับในสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในจังหวัดพะเยา ให้ชุมชนและองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับภาครัฐ และภาคธุรกิจ ในการจัดงานประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่นประจำปีเช่น บวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ ลอยกระทง เพื่อสืบสานวัฒนธรรมของปู่ ย่า ตา ยาย นั้น เป็นการพัฒนาการจัดการที่ลงตัวเป็นอย่างยิ่ง

การพัฒนานั้น คือ การอนุรักษ์สัตว์และวงจรการหมุนเวียนของทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นความสามารถในการฟื้นตัวของธรรมชาติ จำกัดการปล่อย ของเสียลงสู่กว๊านพะเยา เพื่อรักษาความสามารถของธรรมชาติในการจัดการกับของเสีย รักษา ความหลากหลายของระบบนิเวศแบบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กันกว๊านพะเยา เพื่อควบคุม ความสามารถในการสร้างผลผลิตของธรรมชาติไว้ หรือถ้าจำเป็นจะต้องเกิดความเสียหาย ก็จะต้องทำในขอบเขตที่เสียหายน้อยที่สุด การพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติทางด้านทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยานี้ จึงเป็นรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่มีการบำรุงรักษา และมีอัตราการใช้ ที่อยู่ในขอบเขตการอำนวยให้หรือศักยภาพที่ทรัพยากรนี้จะคืนสู่สภาพปกติได้

3) หมวดที่ 3 ขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้

หมวดที่ 3 มีธรรมนูญกว๊านพะเยา 4 ข้อ สามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ได้ดังนี้

ข้อที่ 7 พื้นที่ที่กว๊านพะเยา

พื้นที่ที่กว๊านพะเยา ซึ่งเป็นที่ดินราชพัสดุ แปลงหมายเลขทะเบียนที่ พย.7 ต่อมากรมธนารักษ์ได้ปรับปรุงทะเบียนที่ราชพัสดุ เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ พย. 0149 ตามกฎหมายที่ดินที่กว๊านพะเยา มีเนื้อที่ 12,831 -1- 26 - 60 ไร่

จากเนื้อหาข้อที่ 7 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยานั้น เนื่องจาก พื้นที่ที่กว๊านพะเยา กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ทราบถึงพื้นที่ที่กว๊านพะเยา ที่ชัดเจนตามกฎหมายที่ดินที่กว๊านพะเยา กลุ่มเครือข่ายสามารถเป็นหูเป็นตาให้กับหน่วยงาน เพื่อระวังผู้ที่จะมาบุกรุกพื้นที่ที่กว๊านพะเยา ใช้ประโยชน์ไปในทางที่ไม่เหมาะสมไม่ควร และกลุ่มเครือข่ายฯสามารถอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมริมฝั่งกว๊านได้อย่างเหมาะสม

พื้นที่ที่กว๊านพะเยาเกิดจากน้ำที่ไหลมาจากห้วยต่าง ๆ 18 สาย มีปริมาณน้ำเฉลี่ยปีละ 29.40 ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ปลาน้ำจืดถึง 45 ชนิด ใน 17 วงศ์ มีเนื้อที่ 12,831 ไร่ หรือ (20.529 ตารางกิโลเมตร) เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาต่าง ๆ ที่ศึนยภาพโดยรอบกว๊านพะเยา สวยงามประทับใจผู้พบเห็น จนอาจจะกล่าวได้ว่าหัวใจของเมืองพะเยาอยู่ที่กว๊านพะเยานี้เอง และด้วยความสมบูรณ์ของพันธุ์ปลาที่กว๊านพะเยา ทำให้พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแห่งนี้ มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งนักและมีผู้คนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นชุมชนมานานนับตั้งแต่โบราณ

ข้อที่ 8 พื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา

พื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยามีชุมชนชาวประมงทั้งหมด 17 หมู่บ้าน ตั้งเรียงรายอยู่ทั้ง 2 ฝั่งตามลักษณะของพื้นที่ คือ

(1) พื้นที่ด้านทิศตะวันออกของกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพะเยา ครอบคลุมตำบลเวียง และตำบลแม่ต๋ำ พื้นที่ด้านทิศตะวันออกของกว๊านพะเยา โดยเฉพาะตำบลเวียงเป็นที่ตั้งของย่านธุรกิจ ตลอดจนเป็นสถานที่ตั้งของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจหลายแห่ง เช่น สำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยา ศาลากลางจังหวัด โรงพยาบาล ฯลฯ โดยมีชุมชนที่ประกอบอาชีพประมง ได้แก่ 1) ชุมชนแม่ต๋ำเมืองชุม 2) ชุมชนประตูประสาท 3) ชุมชนวัดบุญยืน (สันแกลบต๋ำ) เทศบาลเมือง 4) บ้านแท่นดอกไม้ 5) บ้านร่องห้า ตำบลบ้านต๋อม 6) บ้านท่าเรือ ตำบลบ้านต๋ำ

(2) พื้นที่ด้านทิศตะวันตกของกว๊านพะเยา เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านและพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านต๋ำ ตำบลบ้านต๋อม ตำบลสันป่าม่วง ตำบลบ้าน

สาบ ตำบลบ้านตู่ และตำบลแม่ใส อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านคือ เกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่) ทำประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก และอาชีพเสริมเช่น จักสานผักตบชวา จักสานเครื่องมือประมง ทำครกหิน แกะสลักพระพุทธรูปหินทราย ตีมีด ทำปลาต้ม เป็นต้น โดยมีชุมชนที่ประกอบอาชีพประมงได้แก่ 1) บ้านร่องไฮ 2) บ้านสันช้างหิน ตำบลแม่ใส 3) บ้านสันกว๊าน 4) บ้านทุ่งกิว ตำบลบ้านตู่ 5) บ้านสันเวียงใหม่ 6) บ้านสันป่าค่าง ตำบลบ้านสาบ 7) บ้านสันป่าม่วง ตำบลสันป่าม่วง 8) บ้านสันหนองเหนียว 9) บ้านสันตันผึ้ง 10) บ้านสันป่าจิว 11) บ้านร่องไผ่ ตำบลบ้านตอม 12) บ้านด้าดอนมูล ตำบลบ้านด้า

จากเนื้อหาข้อที่ 8 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก ในการระบุพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ทราบถึงชุมชนชาวประมงทั้งหมด 17 หมู่บ้าน ตั้งเรียงรายอยู่ทั้ง 2 ฝั่งตามลักษณะของพื้นที่ ซึ่งทั้ง 17 ชุมชน คือกลุ่มเครือข่ายฯ ที่เรามีอุดมการณ์เดียวกันที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างเหมาะสม

ข้อที่ 9 พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงกว๊านพะเยา

พื้นที่ลุ่มน้ำในบริเวณป่าต้นน้ำทางด้านทิศตะวันตกซึ่งเป็นบริเวณเทือกเขาผีปันน้ำหรือดอยหลวง ในเขตอำเภอแม่ใจและอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา รวมทั้ง 11 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำห้วยแม่ปืม ลุ่มน้ำห้วยแม่ใจ ลุ่มน้ำห้วยแม่เหยียน ลุ่มน้ำห้วยแม่สุก ลุ่มน้ำห้วยแม่ต๋อม ลุ่มน้ำห้วยแม่ต้า ลุ่มน้ำห้วยแม่ตอม ลุ่มน้ำห้วยแม่ตู่-ขุนสาบ ลุ่มน้ำห้วยแม่เนาเรือ ลุ่มน้ำห้วยแม่ต้า ลุ่มน้ำห้วยแม่ใส

จากเนื้อหาข้อที่ 9 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงกว๊านพะเยา เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำในบริเวณชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน ที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำดังกล่าวร่วมกันอย่างเหมาะสม เนื่องจากลุ่มน้ำดังกล่าว ไหลลงสู่กว๊านพะเยาทั้งหมด

ข้อที่ 10 พื้นที่ท้ายน้ำของกว๊านพะเยา

พื้นที่ท้ายน้ำของกว๊านพะเยา เริ่มจากประตูระบายน้ำกว๊านพะเยาที่มีระบบชลประทานราษฎร์ ในแม่น้ำอิงจำนวน 14 ประตูระบายน้ำ (ปตร.) ประกอบด้วย 1) ปตร.บ้านศาลา 2) ปตร.บ้านดอกบัว ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง 3) ปตร.ท่าร่อง 4) ปตร.ลูกส้มป่อย 5)

ปตร.ท่าแม่มูล 6) ปตร.หัวบ้านสันป่าพาด 7) ปตร.ต้นตุ่ม 8) ปตร.อิงน้ำลัด ตำบลแม่อิง อำเภอ
ภูพานยาว 9) ปตร.ฝายใหม่ ตำบลป่าซาง อำเภอดอกคำใต้ 10) ปตร.หนองถุ 11) ปตร.ฝายปู่ดี
(ฝายหล่อ) ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ 12) ปตร.หาดแพน 13) ปตร.ฝายน้อย 14) ปตร.
ท่ามื่น ตำบลห้วยแก้ว อำเภอดอกคำใต้

จากเนื้อหาข้อที่ 10 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการ
เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน มีการจัดการพื้นที่
ทำนน้ำของกว๊านพะเยา ในอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และใช้ประโยชน์จาก
แหล่งน้ำพื้นที่ทำนน้ำของกว๊านพะเยาร่วมกันอย่างเหมาะสม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่กว๊านพะเยา
ทั้งหมด

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย
คำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียต่สิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด
รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง อย่างไม่ไร้ก็ตาม ในสภาพปัจจุบัน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้นการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงมีความหมายรวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ด้วย

4) หมวดที่ 4 กลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ

หมวดที่ 4 มีธรรมนูญกว๊านพะเยา 10 ข้อ สามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกับการ
พัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ได้ดังนี้

ข้อที่ 11 จัดให้มีคณะกรรมการท้องถิ่น และสภากว๊านพะเยา ประกอบด้วยสมาชิก
ที่มาจากทุกภาคส่วนในสัดส่วนที่เท่ากัน จากภาคประชาชน ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา สภา
องค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากเนื้อหาข้อที่ 11 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่าย
ประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก การมีคณะกรรมการท้องถิ่น และสภากว๊านพะเยา จัดให้
มีคณะกรรมการท้องถิ่น และสภากว๊านพะเยา ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากทุกภาคส่วนใน
สัดส่วนที่เท่ากัน จากภาคประชาชน ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา สภาองค์กรชุมชน เครือข่าย
ชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากทุกภาคส่วนในสัดส่วนที่เท่ากัน จะเป็น
กลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในการขับ
เคลื่อนที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

การบริหาร หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น เป็นกระบวนการจัดองค์การและการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และยังเป็นกระบวนการทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยชุดกิจกรรม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมักจะเกี่ยวข้องกับการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ข้อที่ 12 การสรรหาคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทวิชนพะเยา โดยให้หน่วยงานหรือองค์กรส่งรายชื่อผู้แทนหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อคัดเลือกเป็นคณะกรรมการสรรหากรรมการท้องถิ่น และสภาทวิชนพะเยา จำนวน 15 คนที่มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับทวิชนพะเยา ประกอบด้วย

- (1) ตัวแทนจากภาครัฐ ประกอบด้วย
- (2) ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยเทศบาลเมืองพะเยา เทศบาลตำบลบ้านต๋อม เทศบาลตำบลสันป่าม่วง เทศบาลตำบลบ้านสา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส
- (3) ตัวแทนจากกลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้า ประกอบด้วยตัวแทนจากพื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่กลางน้ำ และพื้นที่ปลายน้ำ
- (4) ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน
- (5) ตัวแทนจากสภาหอการค้าหรือสภาอุตสาหกรรมจังหวัด
- (6) ตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา
- (7) ตัวแทนจากสื่อมวลชน
- (8) ตัวแทนจากองค์กรศาสนา
- (9) ตัวแทนจากชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน
- (10) ตัวแทนจากกลุ่มอนุรักษ์ทวิชนพะเยา
- (11) ตัวแทนจากกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทวิชนพะเยา
- (12) ตัวแทนจากกลุ่มเยาวชน
- (13) ตัวแทนจากองค์กรเกษตรกร
- (14) ตัวแทนจากองค์กรสตรี
- (15) ตัวแทนจากสหภาพทวิชน

จากเนื้อหาข้อที่ 12 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านทวิชนพะเยา เนื่องจาก การสรรหาคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทวิชนพะเยา

โดยมีเงื่อนไขที่ชัดเจน เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ

การสรรหาบุคคลเพื่อแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการโดยคณะกรรมการสรรหา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนส่วนราชการในจังหวัด ผู้แทนองค์กรภาคเอกชน รวมถึงองค์กรสื่อมวลชนในจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการสรรหา คณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะดำเนินการพิจารณาสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์สุจริต และความเหมาะสมอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเลือกตั้ง โดยคำนึงถึงความเป็นกลางและความหลากหลายของอาชีพ เพื่อเสนอชื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาแต่งตั้งเป็นกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อที่ 13 ให้คณะกรรมการสรรหา ทำหน้าที่ในการสรรหากรรมการท้องถิ่น จำนวน 5 คน และสภา กว๊านพะเยา จำนวน 15 คน จากผู้สมัครโดยการลงคะแนนแบบลับ

จากเนื้อหาข้อที่ 13 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา เนื่องจาก การมีคณะกรรมการสรรหา และเงื่อนไขที่ชัดเจน เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ และโปร่งใสตรวจสอบได้

ข้อที่ 14 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภา กว๊านพะเยา ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- (2) มีแนวคิดและจิตสำนึกในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วม และยั่งยืน
- (3) มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับ กว๊านพะเยา หรืองานที่เกี่ยวข้อง ไม่น้อยกว่า 2 ปี

จากเนื้อหาข้อที่ 14 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา เนื่องจาก การมีคุณสมบัติคณะกรรมการท้องถิ่น และสภา กว๊านพะเยา เช่น ระบุอายุอายุ แนวคิดและจิตสำนึก ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับ กว๊านพะเยา เป็นต้น เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ

ข้อที่ 15 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาควานพะเยา ต้องจัดให้มีการประชุมปีละ 2 ครั้ง และให้คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี นับแต่วันที่มีประกาศแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียง 1 วาระ

จากเนื้อหาข้อที่ 15 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านควานพะเยา เนื่องจาก การระบุหน้าที่หลัก ๆ ของคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาควานพะเยา เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านควานพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อที่ 16 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาควานพะเยา พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ครบวาระตามการดำรงตำแหน่ง
- (4) คณะกรรมการท้องถิ่น ขาดการทำงานเกินสามครั้งติดต่อกัน ส่วนสภาควานพะเยาขาดการทำงานเกินสองครั้งติดต่อกัน โดยไม่ได้แจ้งต่อฝ่ายเลขานุการ
- (5) คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาควานพะเยา มีมติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดให้พ้นจากตำแหน่ง เพราะทุจริต หรือกระทำผิดต่อระเบียบของธรรมนูญควานพะเยาอย่างร้ายแรง

จากเนื้อหาข้อที่ 16 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านควานพะเยา เนื่องจาก การระบุเงื่อนไขในกรณีคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาควานพะเยา พ้นจากตำแหน่งอย่างชัดเจน เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านควานพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ

ข้อที่ 17 คณะกรรมการท้องถิ่น เป็นฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) บริหารเขตอนุรักษ์ทรัพยากรในควานพะเยาให้เป็นไปตามข้อบัญญัตินี้
- (2) จัดทำแผนงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในควานพะเยาระยะ 3 ปี เสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากสภาควานพะเยา

(3) จัดตั้งสภาลุ่มน้ำสาขาของกว๊านพะเยาที่มาจากตัวแทนของแต่ละลุ่มน้ำสาขาของกว๊านพะเยา

(4) จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนและยุวตำรวจกว๊านพะเยา ทำหน้าที่ตรวจตรา ฝ้าระวังการกระทำที่ฝ่าฝืนธรรมนูญกว๊านพะเยา โดยมีค่าตอบแทนและสวัสดิการให้แก่อาสาสมัครเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน

(5) ประสานจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้แก่ ประชาชนโดยรอบพื้นที่ที่กว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกว๊านพะเยา

(6) สนับสนุนงานของเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดการกว๊านพะเยาระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด โดยรอบพื้นที่ที่กว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกว๊านพะเยา

(7) ประสานความร่วมมือกับบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้ามาสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระดับหมู่บ้านและระดับตำบล โดยรอบพื้นที่ที่กว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกว๊านพะเยา

(8) จัดทำรายงานการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรอบพื้นที่ที่กว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกว๊านพะเยา อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เสนอต่อที่ประชุมสภากว๊านพะเยา และประชาชนโดยรอบพื้นที่ที่กว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกว๊านพะเยา

(9) ให้มีคณะทำงานศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจและการพัฒนากว๊านพะเยาที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ที่กว๊านพะเยา และชุมชนโดยรอบ

(10) ให้มีอำนาจระงับการดำเนินโครงการใด ๆ ที่มีผลกระทบหรืออาจส่งผลกระทบต่อกว๊านพะเยา และพื้นที่โดยรอบ รวมทั้งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมของชุมชน จนกว่าจะได้มีกระบวนการศึกษาผลกระทบแล้วเสร็จ

จากเนื้อหาข้อที่ 17 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากการระบุอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการท้องถิ่น ให้บริหารเขตอนุรักษ์ทรัพยากรในกว๊านพะเยา จัดทำแผนงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากร จัดตั้งสภาลุ่มน้ำสาขา จัดให้มีอาสาสมัครชุมชน ประสานจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สนับสนุนงานของเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประสานความร่วมมือกับบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้อง จัดทำรายงานการดำเนินงาน จัดคณะทำงานศึกษาและรวบรวมข้อมูล และมีอำนาจระงับการดำเนินโครงการใด ๆ ที่มีผลกระทบหรืออาจส่งผลกระทบต่อกว๊านพะเยา และพื้นที่โดยรอบนั้น เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ข้อที่ 18 สภากรวนพะเยา เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณางบประมาณในการสนับสนุนงานของเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดการกรวนพะเยาระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด โดยรอบพื้นที่กรวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกรวนพะเยา

(2) ติดตามการดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรอบพื้นที่กรวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกรวนพะเยา

(3) พิจารณาให้ความเห็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่ชุมชนโดยรอบพื้นที่กรวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกรวนพะเยา

จากเนื้อหาข้อที่ 18 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกรวนพะเยา เนื่องจาก การระบุอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานของสภากรวนพะเยา ควรพิจารณางบประมาณในการสนับสนุนงานของเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดการกรวนพะเยาระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด โดยรอบพื้นที่กรวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกรวนพะเยา ติดตามการดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรอบพื้นที่กรวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกรวนพะเยา พิจารณาให้ความเห็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่ชุมชนโดยรอบพื้นที่กรวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกรวนพะเยา เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ให้พิจารณางบประมาณในการสนับสนุนงาน ติดตามการดำเนินงานบริหารจัดการ พิจารณาให้ความเห็นการดำเนินงาน ให้แก่ชุมชนโดยรอบพื้นที่กรวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกรวนพะเยา นั้น เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกรวนพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพที่แท้จริง

ข้อที่ 19 คณะกรรมการท้องถิ่น

คณะกรรมการท้องถิ่น ผู้ดำรงไว้ซึ่งธรรมเนียมปฏิบัติกรวนพะเยา สามารถแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมเช่น ด้านกฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

จากเนื้อหาข้อที่ 19 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่าย ประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก การระบุงการแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการท้องถิ่น ผู้ดำรงไว้ซึ่งธรรมเนียมกว๊านพะเยา นั้น เป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ

ข้อที่ 20 สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วม

(1) กรณีมีโครงการหรือกิจกรรมขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ระบบนิเวศ ประเพณีวัฒนธรรมของคนในลุ่มน้ำ จะต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านสุขภาพ ผลกระทบทางด้านสังคม และขอมติความเห็นชอบของคณะกรรมการท้องถิ่น หรือสภาพัฒนาคว๊านพะเยา

(2) กรณีที่กฎหมายผังเมืองรวมเมืองพะเยาหมดอายุ ให้ใช้ธรรมเนียมกว๊านพะเยา ควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากที่ดินริมคว๊านพะเยาและบริเวณลุ่มน้ำสาขา เพื่อป้องกันการอาศัยช่องว่างกฎหมายผังเมือง

(3) จัดให้มีกลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายฯ พื้นที่โดยรอบคว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา โดยมีเป้าหมายเดียวกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบคว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา ร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน

(4) จัดให้มีเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่โดยรอบคว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา มีหน้าที่ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีในพื้นที่พื้นที่โดยรอบคว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา

(5) จัดให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของสภาพัฒนาคว๊านพะเยา เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และให้ข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสภาพัฒนาคว๊านพะเยา

(6) สร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมพะเยา และการทำความเข้าใจถึงเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนในการใช้ธรรมเนียมกว๊านพะเยา เพราะมีหลายกลุ่มที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนั้นต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

จากเนื้อหาข้อที่ 20 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่าย ประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก การมีสิทธิของชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกรณีมีโครงการหรือกิจกรรมขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ระบบนิเวศ ประเพณี วัฒนธรรมของคนในลุ่มน้ำ กรณีที่กฎหมายผังเมืองรวมเมืองพะเยาหมดอายุ กรณีจัดให้มีกลุ่ม/

องค์กร/เครือข่ายฯ พื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา กรณีจัดให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ หรือสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมพะเยา หรือกรณีใดที่อยู่ในบริเวณ กว๊านพะเยา จะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและรับทราบ ถือเป็นกลไกหรือ องค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มี ประสิทธิภาพจากการจัดการชุมชนที่แท้จริง

5) หมวดที่ 5 บประมาณและกองทุน

หมวดที่ 5 มีธรรมนูญกว๊านพะเยา 1 ข้อ สามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกับการ พัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ได้ดังนี้

ข้อ 21 การจัดการงบประมาณบนฐานการมีส่วนร่วม

(1) ให้มีการจัดตั้งกองทุน เป็นกองทุนกลางเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา พื้นฟูพื้นที่ โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา รวมไปถึงการขับเคลื่อนธรรมนูญกว๊านพะเยา

(2) การระดมทุนด้วยการพึ่งตนเอง เช่น จัดคอนเสิร์ต ทำบุญทอดผ้าป่า จำหน่ายเสื้อ ของที่ระลึก หรือธุรกิจเพื่อสังคม โดยกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. แต่ละหมู่บ้านมีส่วนร่วม ในการระดมทุน

(3) ระดมทุนรับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน/องค์กรสาธารณะในพื้นที่ และนอก พื้นที่ โดยมีเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ที่เห็นพ้องกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ

(4) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนงบประมาณในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา ป่าต้นน้ำกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา โดยให้คณะกรรมการท้องถิ่นทำหน้าที่สื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณเป็น รายปี

(5) ติดตาม รายงาน และประเมินผลการใช้จ่ายเงินกองทุน อย่างน้อยปีละสองครั้ง เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาพัฒนากว๊านพะเยา

จากเนื้อหาข้อที่ 21 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่าย ประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจาก การจัดการงบประมาณบนฐานการมีส่วนร่วม โดยให้มี การจัดตั้งกองทุน การระดมทุนด้วยการพึ่งตนเอง ระดมทุนรับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน/ องค์กรสาธารณะในพื้นที่ และนอกพื้นที่ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ ให้สนับสนุนงบประมานั้น ถือเป็นกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายประมง พื้นบ้านกว๊านพะเยา ในการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

บทเฉพาะกาล

บทเฉพาะกาลธรรมนูญกวางนพะเยา สามารถอธิบายความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางนพะเยา ได้ดังนี้

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในธรรมนูญกวางนพะเยา ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมาย ภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปี พ.ศ.2550 ในมาตรา 66 และ 67 ว่าด้วยสิทธิชุมชน รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวข้องกับกรณีดังกล่าว ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังวันประกาศใช้ธรรมนูญกวางนพะเยา ให้ถือว่าการกระทำนั้นชอบด้วยธรรมนูญฉบับนี้

เนื้อหาในธรรมนูญกวางนพะเยาฉบับนี้ สามารถขอแก้ไขเพิ่มเติมได้ โดยได้รับความเห็นชอบจากสภาพัฒนากวางนพะเยาไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 แต่ต้องไม่ขัดกับข้อบัญญัติที่มีอยู่เดิม และกำหนดให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ หลังจากวันที่ประกาศใช้ไปแล้วไม่น้อยกว่า 180 วัน

เหตุผลในการจัดทำธรรมนูญกวางนพะเยาเพื่อเป็นเครื่องมือในการวางกรอบระเบียบกติกาศงชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นมาตรการในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกวางนพะเยา และลุ่มน้ำสาขาคอนาคตให้มีการพัฒนาร่าง พระราชบัญญัติกวางนพะเยา โดยให้มีประชาชนรักษาการในพระราชบัญญัตินี้ต่อไป

จากเนื้อหาบทเฉพาะกาลธรรมนูญกวางนพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางนพะเยา เนื่องจากข้อบัญญัติธรรมนูญกวางนพะเยา อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปี พ.ศ.2550 ในมาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และในมาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและควมหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม ซึ่งข้อบัญญัติธรรมนูญกวางนพะเยา ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 หมวด 21 ข้อ ซึ่ง หมวดที่ 1 ว่าด้วยเรื่องปรัชญาแนวคิดของธรรมนูญกวางนพะเยา หมวดที่ 2 ว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา หมวดที่ 3 ว่าด้วยเรื่องขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้ หมวดที่ 4 ว่าด้วยเรื่องกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ และ

หมวดที่ 5 ว่าด้วยเรื่องงบประมาณและกองทุน ซึ่งจะเห็นได้ว่าข้อบัญญัติธรรมนูญกวางนพะเยา ทั้ง 5 หมวด เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางนพะเยา โดยมีการบริหารจัดการร่วมกันหลายหน่วยงาน

สรุปได้จากเนื้อหาธรรมนูญกวางนพะเยา ที่มี 5 หมวด 21 ข้อ ซึ่ง หมวดที่ 1 ว่าด้วยเรื่องปรัชญาแนวคิดของธรรมนูญกวางนพะเยา หมวดที่ 2 ว่าด้วยเรื่องการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา หมวดที่ 3 ว่าด้วยเรื่องขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้ หมวดที่ 4 ว่าด้วยเรื่องกลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ และหมวดที่ 5 ว่าด้วยเรื่องงบประมาณและกองทุน ซึ่งจะเห็นได้ว่าธรรมนูญกวางนพะเยาทั้ง 5 หมวด ผู้วิจัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางนพะเยาโดยตรงอย่างแท้จริง เนื่องจากเนื้อหาโดยรวม คือ การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมพะเยา และการทำความเข้าใจถึงเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนในการใช้ธรรมนูญกวางนพะเยา เพราะมีการบริหารจัดการร่วมกันหลายหน่วยงาน หลายกลุ่มที่เข้ามาใช้ประโยชน์ มีเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่โดยรอบกวางนพะเยาและลุ่มน้ำสาขามีเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีในพื้นที่พื้นที่โดยรอบกวางนพะเยา มีระบุในธรรมนูญอย่างชัดเจน

ร่างธรรมนูญกวางนพะเยา	การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
หมวดที่ 1 ปรัชญาแนวคิดของธรรมนูญกวางนพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หมวดที่ 2 การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา	การพึ่งพาอาศัยกัน/การมีส่วนร่วม/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน
หมวดที่ 3 ขอบเขตพื้นที่ การบังคับใช้	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน

ร่างธรรมนูญกวางพะเยา	การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
หมวดที่ 4 กลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ	การมีวิสัยทัศน์/การพึ่งพาอาศัยกัน/การมีส่วนร่วม/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หมวดที่ 5 งบประมาณและกองทุน	การมีวิสัยทัศน์/การพึ่งพาอาศัยกัน/การมีส่วนร่วม/ ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน

ภาพที่ 5 แสดงความเชื่อมโยงธรรมนูญกวางพะเยามีความเกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา

ส่วนที่ 2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาโดยนำข้อมูลสำคัญเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา จากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กวางพะเยา จำนวน 7 หน่วยงาน มีเนื้อหาสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา มีนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพะเยา ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561–2564 ภายใต้วิสัยทัศน์ “การพัฒนาเมืองพะเยาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์” โดยมีประเด็นด้านการพัฒนา 5 ด้าน ดังนี้

- (1.1) การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้า และการบริการ
- (1.2) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก
- (1.3) การพัฒนามาตรฐานและบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
- (1.4) การพัฒนาด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

(1.5) การพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน โดยมีเป้าหมายในเรื่องเศรษฐกิจและการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งในระดับพื้นที่จะแบ่งออกเป็น 4 คลัสเตอร์ย่อย ได้แก่ ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของกว๊านพะเยา จะเน้นในเรื่องของการสร้างกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวที่กว๊านพะเยามากขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางน้ำ ซึ่งทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา มีนโยบายที่จะสร้างท่าเรือเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแห่ง บริเวณชุมชนประมงพื้นบ้านสันแกลบด้า ชุมชนวัดบุญยืน เพื่อสร้างเส้นทาง การท่องเที่ยวแห่งใหม่เพิ่มขึ้น เช่น การพายเรือชมวิถีประมงพื้นบ้านเชื่อมโยงน้ำบ่อทิพย์ วัดพระธาตุหนองแก้ว และสะตือกว๊านพะเยา โดยมีการเชื่อมโยงกับชุมชนหัตถกรรมต่าง ๆ รอบกว๊านพะเยา ด้านทิศตะวันตก ได้แก่ ชุมชนตีมีด ชุมชนการทำปลาต้ม ชุมชนจักสาน ชุมชนครกหิน และชุมชนแกะสลักพระพุทธรูปหินทราย เป็นต้น ซึ่งเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจะได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและสร้างรายได้ในอาชีพหัตถกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

จากเนื้อหา นโยบายของสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นอย่างดี เนื่องจากตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561-2564 ภายใต้วิสัยทัศน์ “การพัฒนาเมืองพะเยาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์” ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้าน เน้นเรื่องเศรษฐกิจและการสร้างรายได้ ซึ่งในระดับพื้นที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวของกว๊านพะเยา จะเน้นในเรื่องของการสร้างกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวที่กว๊านพะเยามากขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางน้ำ ซึ่งทางสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา มีนโยบายที่จะสร้างท่าเรือเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแห่ง บริเวณชุมชนประมงพื้นบ้านสันแกลบด้า ชุมชนวัดบุญยืน เพื่อสร้างเส้นทาง การท่องเที่ยวแห่งใหม่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นพื้นที่ของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาโดยตรงที่จะได้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2) สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของสำนักงานประมงจังหวัดพะเยา มีนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การ

692023129

UP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

อนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรสัตว์น้ำ ภายในที่จับสัตว์น้ำในเขตประมงน้ำจืด ให้กรมประมงดำเนินการให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในเรื่องดังต่อไปนี้

(2.1) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดทำนโยบายการพัฒนาการประมง

(2.2) สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่ม และการจัดให้มีการขึ้นทะเบียนองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่น

(2.3) เผยแพร่ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ

นิติบุคคล คณะบุคคล หรือองค์กรอื่นใดที่มีวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประมงในท้องถิ่นใด มีสิทธิขอขึ้นทะเบียนเป็นองค์กรชุมชนประมงท้องถิ่นในพื้นที่ที่องค์กรนั้นตั้งอยู่ต่อกรมประมง ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นผลดีกับเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยาในการรวมกลุ่มและจัดตั้งเครือข่าย เพื่อการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในกว๊านพะเยา

จากเนื้อหานโยบายของสำนักงานประมงจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากนโยบายสำนักงานประมงจังหวัดพะเยา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรสัตว์น้ำ ภายในที่จับสัตว์น้ำในเขตประมงน้ำจืด ให้กรมประมงดำเนินการให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุนในเรื่องเผยแพร่ความรู้หรือข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นสำนักงานที่มีภาระหน้าที่ของงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามากที่สุด

3) สำนักงานจังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของสำนักงานจังหวัดพะเยา โดยผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยามีนโยบายพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา ตามแผนพัฒนาจังหวัดพะเยา 4 ปี (พ.ศ. 2561-2564) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งกระบวนการดำเนินการ เน้นการบูรณาการทุกภาคส่วนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(3.1) ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ส่งเสริมการตลาด และ

การประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสู่การให้บริการอย่างมีคุณภาพ และมาตรฐานในระดับสากล

(3.2) พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจังหวัดพะเยา รวมทั้งผลักดันและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

ในการขับเคลื่อนนโยบาย จะเน้นในเรื่องพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดพะเยา โดยมีการเชื่อมโยงกับชุมชนต่าง ๆ รอบกว๊านพะเยา ด้านทิศตะวันตก ได้แก่ ชุมชนตีมีด ชุมชนการทำปลาส้ม ชุมชนจ๊กสาน ชุมชนครกหิน และชุมชนแกะสลักพระพุทธรูปหินทราย เป็นต้น ชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นนี้ล้วนเป็นเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาทั้งสิ้น ซึ่งเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจะได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสร้างรายได้ในอาชีพที่แตกต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

จากเนื้อหา นโยบายของสำนักงานจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เช่น การส่งเสริมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน แบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใน เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีการจัดการในเครือข่ายทุกชุมชนรอบกว๊านพะเยา อาทิ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับในพื้นที่ทำเรือของชุมชน การอนุบาลปลาก่อนปล่อยลงสู่กว๊านพะเยา เป็นต้น การจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ส่งเสริมการตลาดในเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีแผนการจัดการในเครือข่าย อาทิ ทุ่งดอกป่านในกว๊านพะเยา ตลาดน้ำของชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เป็นต้น และการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวสู่การให้บริการอย่างมีคุณภาพ และมาตรฐานในระดับสากลนั้น เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีการจัดการในเครือข่าย อาทิ เชิญนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยพะเยา และคุณงาม สุธิพงษ์ สุริยะ องค์กรที่ให้บริการด้านการสร้างภาพลักษณ์ รวมทั้งงานออกแบบ การประชาสัมพันธ์ มาบรรยาย และให้คำปรึกษา คำแนะนำในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และบริการให้มีคุณภาพ และมาตรฐานระดับสากล การสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจังหวัดพะเยา เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีการจัดการในเครือข่ายทุกชุมชนรอบกว๊านพะเยา อาทิ ใช้วัสดุกระบอกไม้ไผ่ในการใส่น้ำหวาน ใช้เยื่อไผ่เป็นที่หิ้ว ติดป้ายเตือนการทิ้งขยะ เป็นต้นรวมทั้งผลักดันและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยนั้น

เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีการจัดการ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแต่ละชุมชน รอบกว๊านพะเยาในพื้นที่ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพ ได้แก่ ชุมชนการทำปลาส้ม เน้นเรื่องการปล่อยน้ำทิ้งจากน้ำเสีย การบำบัดน้ำเสีย ชุมชนจักสาน เน้นเรื่องการใช้วัสดุจากธรรมชาติ 100 % เป็น นโยบายของสำนักงานจังหวัดพะเยา จึงเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาอย่างชัดเจน

4) สำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่จังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่จังหวัดพะเยา มีนโยบายปกครอง ดูแล บำรุงรักษาที่ราชพัสดุ พัฒนาที่ราชพัสดุ ประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ จำหน่ายเหรียญกษาปณ์ ในเขตจังหวัดพะเยา เพื่อเพิ่มมูลค่าและหรือรายได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(4.1) ปกครอง ดูแล บำรุงรักษาที่ราชพัสดุ ในเขตจังหวัดพะเยาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม พร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์

(4.2) พัฒนาที่ราชพัสดุในเขตจังหวัดพะเยา เพื่อเพิ่มมูลค่าและหรือรายได้

(4.3) ประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ ให้ครอบคลุมพื้นที่เขตจังหวัดพะเยาและได้

มาตรฐานสากล

นโยบายของสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่จังหวัดพะเยา เน้นการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาที่ราชพัสดุครอบคลุมพื้นที่เขตจังหวัดพะเยา ซึ่งเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านการดูแล บำรุงรักษาที่ราชพัสดุ กว๊านพะเยา กับนโยบายของสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่จังหวัดพะเยา

จากเนื้อหา นโยบายของสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ด้านดูแล บำรุงรักษาพื้นที่ราชพัสดุ รอบกว๊านพะเยา เนื่องจากนโยบายสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่จังหวัดพะเยา จะเน้นด้านการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาที่ราชพัสดุครอบคลุมพื้นที่เขตจังหวัดพะเยา ซึ่งนโยบายดังกล่าวครอบคลุมพื้นที่ เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา นโยบายของสำนักงานธรรมาภิบาลพื้นที่จังหวัดพะเยา จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

5) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา มีนโยบายจัดทำแผนจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัด และแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เผ่าระวัง ตรวจสอบ กำกับดูแล ส่งเสริม เผยแพร่ และบำรุงรักษาระบบเตือนภัยเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในระดับจังหวัดรวมทั้งประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ดำเนินการตามกฎหมาย จึงมีนโยบายการส่งเสริม ดังนี้

(5.1) จัดทำแผนจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัด และแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด รวมทั้งติดตาม ประเมินผล และตรวจสอบสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของจังหวัด

(5.2) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ กฎหมายว่าด้วยป่าสงวนแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยสวนป่า กฎหมายว่าด้วยเชื้อเพลิงฟอสซิล กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย

(5.3) เผ่าระวัง ตรวจสอบ กำกับดูแล ส่งเสริม เผยแพร่ และบำรุงรักษาระบบเตือนภัยเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในระดับจังหวัดรวมทั้งประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(5.4) กำกับดูแลการประกอบกิจการน้ำบาดาล ตามกฎหมายว่าด้วยน้ำบาดาล และกิจการประปา

(5.5) ส่งเสริม เผยแพร่และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการสงวนอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด

(5.6) ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย

นโยบายของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา เน้นจัดทำแผนจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัด และแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ในส่วนของส่งเสริม เผยแพร่ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด ซึ่งกว๊านพะเยาก็เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัดจัดเป็นลำดับต้นๆที่สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยาที่ต้องอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจึงมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ เพื่อความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไป

จากเนื้อหานโยบายของสำนักงานสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน

กว๊านพะเยา เนื่องจากนโยบายของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา เน้นจัดทำแผนจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัด และแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ในส่วนของส่งเสริม เผยแพร่ อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกว๊านพะเยาโดยตรง ซึ่งเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจึงมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการในด้านอนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา เช่น การปลูกป่าต้นน้ำและปลายน้ำกว๊านพะเยา เป็นต้น นโยบายสำนักงานสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาโดยตรงอย่างชัดเจน

6.) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา มีนโยบายสนับสนุน กำหนด กำกับ และพัฒนาปรับปรุงให้งานผังเมืองและโยธาธิการสนองต่อความต้องการทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงมีนโยบายการส่งเสริม ดังนี้

(6.1) สนับสนุน กำหนด กำกับ และพัฒนาปรับปรุงให้งานผังเมืองและโยธาธิการ มีมาตรฐานวิชาการที่สามารถสนองต่อความต้องการทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

(6.2) สร้างการมีส่วนร่วมกับภาครัฐและประชาชน ในการวางแผนการดำเนินการพัฒนาเมือง ท้องถิ่น และชุมชน

(6.3) พัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริมธรรมาภิบาลและประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมาย การใช้ประโยชน์ที่ดินการผังเมืองและโยธาธิการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

นโยบายของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา เน้นสนับสนุน กำหนด กำกับ วางแผนการดำเนินการพัฒนาเมือง ท้องถิ่น และชุมชน เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจึงมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการ เพื่อความยั่งยืนด้านพัฒนา ท้องถิ่น และชุมชน

จากเนื้อหา นโยบายของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากนโยบายของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา เน้นสนับสนุน กำหนด กำกับ วางแผนการดำเนินการพัฒนาเมือง ท้องถิ่น และชุมชน เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจึงมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการด้านพัฒนา ท้องถิ่น และชุมชน ในพื้นที่รอบกว๊านพะเยา เช่น การวางผังเส้นทางจักรยานรอบกว๊านพะเยา การจัดพื้นที่พักผ่อนรอบกว๊านพะเยา

เป็นต้น นโยบายของสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาอย่างมีนัยสำคัญ

7.) โครงการชลประทานพะเยา

ผลการวิจัย พบว่า นโยบายของโครงการชลประทานพะเยา มีนโยบายพัฒนาแหล่งน้ำ บริหารจัดการน้ำ ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำ จึงมีนโยบายการส่งเสริม ดังนี้

- (7.1) พัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล
- (7.2) บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม
- (7.3) ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม
- (7.4) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ

นโยบายของโครงการชลประทานพะเยา เน้นกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ตามภารกิจอย่างเหมาะสม เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจึงมีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำ เพื่อความยั่งยืนด้านแหล่งน้ำท้องถิ่นและชุมชน

จากเนื้อหา นโยบายของสำนักงานโครงการชลประทานพะเยา ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากนโยบายของโครงการชลประทานพะเยา เน้นกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอ ท่วถึง และเป็นธรรม ตามภารกิจอย่างเหมาะสม เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จึงมีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำเพื่อความยั่งยืนด้านแหล่งน้ำท้องถิ่นและชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาโดยตรง

สรุปผลการศึกษาด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา พบว่า ด้านนโยบายหลายหน่วยงานของภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น

(1) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการพัฒนาภายใต้วิสัยทัศน์ “การพัฒนาเมืองพะเยาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์”

(2) สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา มีนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จากทรัพยากรสัตว์น้ำ

(3) สำนักงานจังหวัดพะเยา โดยผู้ว่าราชการจังหวัด มีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดการกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

(4) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุน วางแผนการดำเนินการพัฒนาเมือง ท้องถิ่น และชุมชน การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณี

(5) โครงการชลประทานพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุน กระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอ ทัวถึงเพื่อความยั่งยืนด้านแหล่งน้ำท้องถิ่นและชุมชน

(6) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

(7) สำนักงานอนุรักษ์พื้นที่จังหวัดพะเยา มีนโยบายในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษาที่ราชพัสดุ พัฒนาที่ราชพัสดุ ประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ ในเขตจังหวัดพะเยา เพื่อเพิ่มมูลค่าและหรือรายได้

ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีการขับเคลื่อนนโยบายและการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล เพื่อสนองต่อนโยบาย ความสามารถ การบริหารจัดการ การพัฒนาและการปฏิบัติกรร่วมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จึงจะเห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะเน้นการสร้าง ความเข้าใจร่วมกันทุกฝ่าย ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนมากในการพัฒนาหรือการจัดการรอบ กว๊านพะเยา ตามมติของคนส่วนมากของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จะเน้นการสร้างความพร้อมเพื่อ รองรับการพัฒนา และปรับปรุงพื้นที่กว๊านพะเยา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนา พื้นที่ที่จะเกิดขึ้น เน้นการสร้าง ความสมดุล มั่นคงและความยั่งยืน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ถึง

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

ผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมที่จะทำให้ มีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนของพื้นที่กวนพะเยา เน้นความพอดีและเหมาะสม ในการพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่นั้น ๆ สร้างเครือข่ายกลุ่มและขยายขอบข่ายกิจกรรมให้หลากหลาย เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ และพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเกิดประสิทธิผล และเป็นธรรมต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

นโยบายภาครัฐ 7 หน่วยงาน	การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
หน่วยงานที่ 1 สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/การพึ่งพาอาศัยกัน/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หน่วยงานที่ 2 สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/การพึ่งพาอาศัยกัน/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หน่วยงานที่ 3 สำนักงานจังหวัดพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/การพึ่งพาอาศัยกัน/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หน่วยงานที่ 4 สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/การพึ่งพาอาศัยกัน/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หน่วยงานที่ 5 โครงการชลประทานพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/การพึ่งพาอาศัยกัน/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกัน

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

นโยบายภาครัฐ 7 หน่วยงาน	การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน
	และกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หน่วยงานที่ 6 สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/การพึ่งพาอาศัยกัน/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน
หน่วยงานที่ 7 สำนักงานนารักษ์พื้นที่จังหวัดพะเยา	การมีวิสัยทัศน์/การมีส่วนร่วม/การพึ่งพาอาศัยกัน/ความสมดุล/ความสามัคคี/การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน/การรับรู้มุมมองร่วมกัน/การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน/การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน/การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน

ภาพที่ 6 แสดงความเชื่อมโยงนโยบาย 7 หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวานพะเยา

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ผู้วิจัยแสดงผลการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยกลุ่มเป้าหมายมี 3 กลุ่ม คือ เครือข่ายประมงพื้นบ้าน จำนวน 10 คน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น จำนวน 5 คน และกลุ่มภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน โดยมีรายชื่อแนบอยู่ในภาคผนวก ซึ่งมีผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

1) เครือข่ายประมงพื้นบ้าน

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่มีต่อการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา พบว่า เครือข่ายประมงพื้นบ้านต้องการที่จะกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊าน ซึ่งบทสัมภาษณ์สามารถแยกเป็นรายบุคคล ดังนี้

(1.1) **คุณสมศักดิ์ เทพตุน** ประธานวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวรักษ์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นเรื่องที่กำลังหาแนวทางร่วมกันภายในเครือข่ายและอยากมีการจัดการภายในเครือข่ายที่ดี เพื่อรองรับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่กว๊านพะเยา และนำไปสู่พัฒนาพื้นที่รอบกว๊านพะเยา ได้แก่ การขุดลอก ทำฝาย ขยายพื้นที่อยู่อาศัยของปลา สร้างบ้านปลา กำจัดผักตบชวา การได้มาซึ่งงบประมาณ เป็นต้น ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาอย่างกว้างขวาง การมีส่วนร่วมนับเป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายในเครือข่าย ย่อมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง”

(1.2) **คุณสมบุรณ์ บัวเทศ** รองประธานวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวรักษ์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้น ต้องการให้มีระบบการจัดการที่ดี ที่เหมาะสมกับพื้นที่รอบกว๊านพะเยา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของ

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

กรรมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการรับรู้มุมมองร่วมกัน มีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหาและมีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน มีประสบการณ์ในปัญหาาร่วมกัน เป็นต้น”

(1.3) **คุณนิรุติ เตปันทน์** รองประธานวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน เพื่อการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้นต้องการให้เกิดขึ้น เพราะการมีระบบการจัดการที่เหมาะสมกับการพัฒนานั้น ส่งผลดีต่อผู้ใช้ประโยชน์กว๊านพะเยาร่วมกันอย่างทั่วถึง ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกรรมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีวิสัยทัศน์ร่วม การมีวิสัยทัศน์เป็นการมองเห็นภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกัน จะช่วยทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลังเกิดเอกภาพและช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่างกันไปได้”

(1.4) **คุณอดิเรก วงศ์ภูริวัฒน์** เลขานุการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้น ควรผลักดันให้เกิดระบบการจัดการที่ดีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาพื้นที่กว๊านพะเยาต่อไป ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกรรมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน หากสมาชิกในเครือข่ายต่างคนต่างอยู่ ก็ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จของเป้าหมายของเครือข่ายในการพัฒนาพื้นที่กว๊านพะเยาครอบคลุมทั้งผลประโยชน์การมีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่กว๊านพะเยา อาทิ พื้นที่ทำกิน ความสุข ความพึงพอใจ เป็นต้น”

(1.5) **คุณณรงค์ กันทะวัง** ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวยุทธศาสตร์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้นเป็นประเด็นที่ควรมีในเครือข่าย เพื่อการพัฒนาที่เป็นระบบ และเหมาะสมต่อการจัดการในพื้นที่ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกรรมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย หากการรวมตัวสมาชิกเครือข่ายทุกคน เชื่อได้ว่าจะเกิดการพัฒนาพื้นที่กว๊านพะเยาได้อย่างก้าวกระโดด เพราะการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญต้องกระทำหากต้องการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง”

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

(1.6) **คุณมานิต เมืองงาม** กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีรักษ์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้นหากมีระบบการจัดการที่เป็นระบบ และเหมาะสมจะทำให้เครือข่ายขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมสร้างซึ่งกันและกันโดยที่จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายมากกว่า”

(1.7) **คุณสมชาย แผ่นทอง** กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีรักษ์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้น หากเครือข่ายประมงพื้นบ้านมีการจัดการที่เป็นสัดส่วนและเหมาะสมจะทำให้การพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันและขับเคลื่อนไปได้อย่างรวดเร็วขึ้น ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการพึ่งพาอาศัยร่วมกัน ข้อจำกัดของสมาชิกในเครือข่ายทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายจึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเอง การจะทำให้เป้าหมายรวมสำเร็จได้นั้น สมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย”

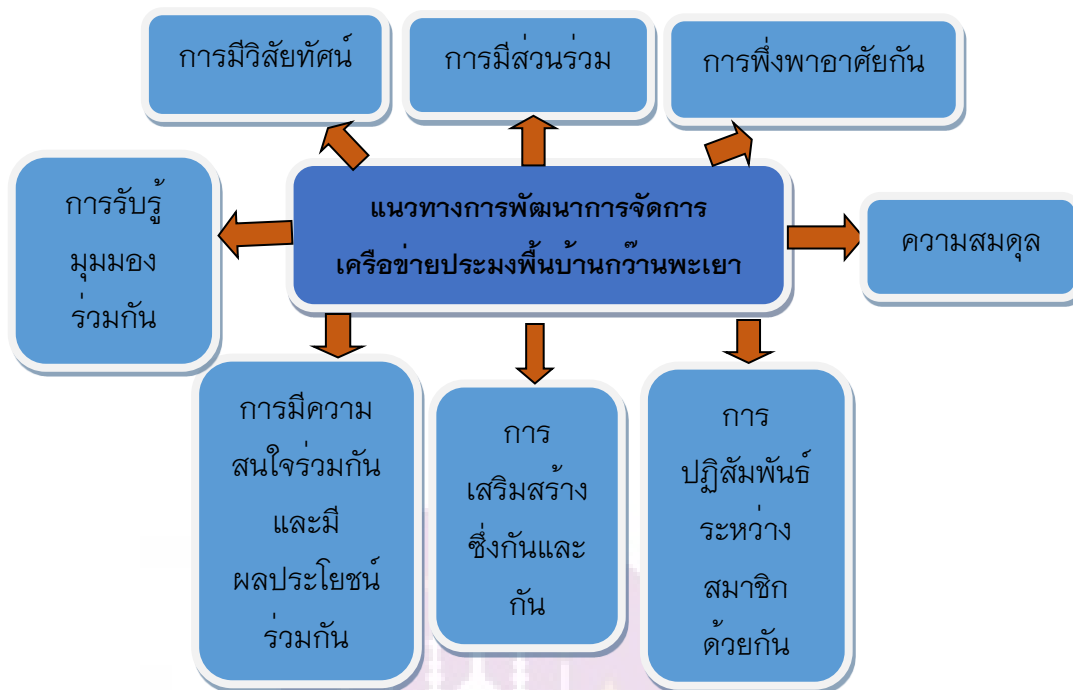
(1.8) **คุณศรีศักดิ์ พลเมืองดี** กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีรักษ์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้นจะทำให้เครือข่ายมีจุดยืนที่เป็นของตนเอง มีการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และมีจุดเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านการพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาาร่วมกัน เป็นต้น ยิ่งสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใด ก็จะทำให้เกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น”

(1.9) **คุณณรงค์ หาญจริง** กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีรักษ์กว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านนั้นจะทำให้เครือข่ายมีระบบการพัฒนาที่ดี มีการพัฒนาที่

เหมาะสมต่อไป ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีความสมดุลในการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เช่น การพัฒนากิจกรรม หรือโครงการตามนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ หรือองค์กรส่วนท้องถิ่นนั้น เครือข่ายควรตระหนักเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และการสร้างรายได้ในพื้นที่ไปพร้อมกัน ให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาการจัดการภายในเครือข่าย ให้มั่นคง และยั่งยืน”

(1.10) **คุณสมาน โลหะกิจ** กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวริวกว๊านพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยานั้นจะทำให้เครือข่ายมีการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และพัฒนากว๊านพะเยาไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการรับรู้ร่วมกัน ซึ่งการรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่าย สมาชิกของเครือข่ายสามารถจะมีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพราะมุมมองที่แตกต่าง ย่อมมีประโยชน์ช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนี้ต้องอยู่ภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายที่สมาชิกยอมรับกัน”

การให้สัมภาษณ์เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากมีความสำคัญและน่าสนใจ ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง หากกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาได้ จะสามารถพัฒนาเครือข่าย โดยสามารถบูรณาการร่วมกันของวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐ เพื่อการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาอย่างยั่งยืน ซึ่งสมาชิกเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ได้แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา สามารถอธิบายได้ดังแสดงในภาพที่ 7

ภาพที่ 7 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
จากการสัมภาษณ์เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

2) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่ที่กว๊านพะเยา

ในการศึกษาการกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาที่มีต่อการพัฒนาประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา พบว่า เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่ที่กว๊านพะเยาส่วนใหญ่เห็นว่า การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จะต้องมีการบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ และภาคประชาชน ให้เข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจ หรือกำหนดทิศทางในการพัฒนาประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาร่วมกัน จากการพัฒนากว๊านพะเยาในอดีต จะเห็นว่า มีเฉพาะหน่วยงานภาครัฐเท่านั้นที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา โดยชุมชนมีหน้าที่แค่สนองต่อนโยบายของแต่ละหน่วยงานเท่านั้น จึงส่งผลให้การพัฒนาไม่ไปในทิศทางเดียวกัน และไม่เกิดความยั่งยืน แต่ในปัจจุบันการพัฒนากว๊านพะเยา จะต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้ง การพัฒนาควรเกิดความยั่งยืน และได้ประโยชน์ร่วมกันทุกภาคส่วน ซึ่งจากบทสัมภาษณ์สามารถแยกเป็นรายบุคคลตามหน่วยงานได้ดังนี้

(2.1) **คุณณรงค์ศักดิ์ โอสถากร** ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาถือว่า

มีความสำคัญที่จะสามารถพัฒนาบ้านพะเยา ซึ่งต้องเป็นไปตามข้อบัญญัติธรรมนุญตามพระราชบัญญัติการประมง พระราชบัญญัติการผังเมือง และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนพะเยาควรมีการมีส่วนร่วม เพราะการมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงนั่นเอง”

(2.2) **คุณชายชาติ มีเกิดมูล** ผู้อำนวยการ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า กฎหมายถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาบ้านก๊วนพะเยา เนื่องจากการพัฒนาบ้านก๊วนพะเยาที่ผ่านมา ที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องมาจากการไม่ทราบข้อกำหนดที่ชัดเจนของแต่ละหน่วยงาน ต่างฝ่ายต่างพัฒนาไปคนละทิศละทาง ทำให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกัน บางโครงการขัดต่อข้อกำหนดจึงทำให้ต้องล้มเลิกไปในที่สุด ซึ่งการมีแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนนั้น ถือเป็นประเด็นที่ดีในการพัฒนาบ้านก๊วนพะเยาร่วมกันกับหลายๆหน่วยงานให้บ้านก๊วนพะเยามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านก๊วนพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนพะเยาควรมีการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ยิ่งสมาชิกมีการแลกเปลี่ยนระหว่างกันมากเท่าใด ก็ยิ่งเกิดความผูกพันภายในระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้นอันจะช่วยให้อุปกรณ์เข้มแข็งยิ่งขึ้น ที่จะมีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายด้วย”

(2.3) **คุณสุนทร คำยวง** ธนารักษ์พื้นที่พะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนพะเยาถือว่ามี ความสำคัญที่จะสามารถพัฒนาบ้านก๊วนพะเยา ซึ่งต้องเป็นไปตามข้อบัญญัติธรรมนุญตามพระราชบัญญัติการประมง พระราชบัญญัติการผังเมือง และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น หากมีการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนนั้นจะทำให้การพัฒนาบ้านก๊วนหลายๆโครงการหลายๆกิจกรรมบรรลุวัตถุประสงค์และได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงจากคนในพื้นที่ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านก๊วนพะเยาควรมีการมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะทำให้คนในเครือข่ายได้ทำกิจกรรมร่วมกันร่วมแสดงความคิดเห็น และยังทำให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกันภายในเครือข่าย เป็นพลังชุมชนในการทำกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้นำด้วย ว่ามีการเข้าถึงสมาชิกใน

เครือข่ายมากน้อยเพียงใด และสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้หรือไม่ หากทุกคนไม่มีความร่วมมือกัน และไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในเครือข่าย ก็จะทำให้เครือข่ายไม่พัฒนาและไม่เข้มแข็ง ไม่ยั่งยืน และอาจทำให้มีปัญหาอื่น ๆ ตามมาด้วย”

(2.4) **คุณประพันธ์ กาใจทราย** ผู้อำนวยการ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า หากเครือข่ายประมงพื้นบ้านมีระบบการจัดการภายในเครือข่ายที่เหมาะสม ด้วยศักยภาพของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ที่มีทั้งภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เก่าแก่ เชื่อว่าเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจะสามารถพัฒนาและดูแลกว๊านพะเยารวมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ และยั่งยืนได้ และด้วยทัศนียภาพของกว๊านพะเยาที่สวยงามมีฉากด้านหลังเป็นภูเขาสูง หากภาครัฐพัฒนาความเป็นอยู่ให้กับชาวบ้านรอบกว๊านพะเยาที่ยั่งยืน การพัฒนาวิถีประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีเครือข่ายประมงพื้นบ้านเป็นผู้ดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง จะสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านรอบกว๊านได้อย่างยั่งยืน และสามารถดึงดูดใจผู้มาเยือนให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดพะเยาได้อย่างต่อเนื่องซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้เครือข่าย เกิดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และยังทำให้เกิดความสามัคคีต่อเครือข่ายให้ประสบผลสำเร็จ”

(2.5) **คุณสนั่น ปานบ้านแพ้ว** ประมงจังหวัดพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาถือว่ามี ความสำคัญที่จะสามารถพัฒนากว๊านพะเยา ซึ่งต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ข้อบัญญัติธรรมนุญตามพระราชบัญญัติการประมง และพระราชบัญญัติการผังเมือง เป็นต้น และหากเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีระบบการจัดการที่เหมาะสมแล้ว เชื่อว่าเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจะสามารถพัฒนาและดูแล กว๊านพะเยารวมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ และยั่งยืนได้ ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการรับรู้ร่วมกันภายในเครือข่าย มีผลทำให้การ ประสานงานและการขอความร่วมมือในการดำเนินการเป็นไปอย่างราบรื่น และการรับรู้ทำให้ เข้าใจถึงทิศทางการทำงานเดียวกัน และการมีเป้าหมายที่จะไปด้วยกันจะช่วยทำให้ขบวนการ ขับเคลื่อนมีพลัง และเครือข่ายเข้มแข็ง”

692023129

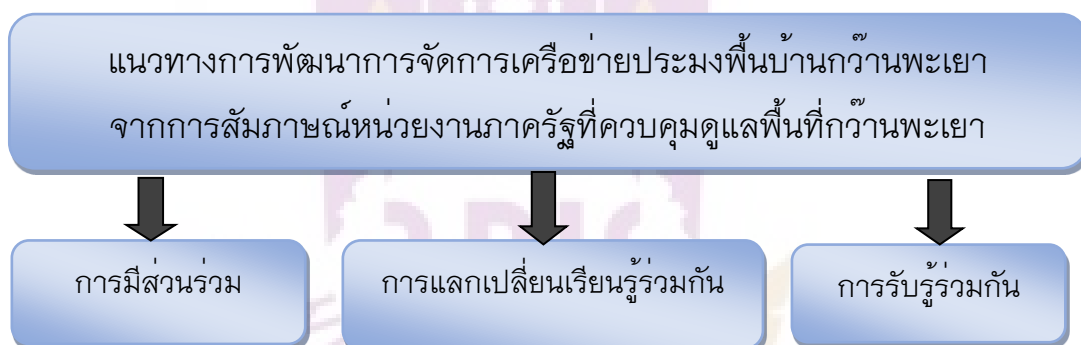
UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

(2.6) **คุณพดล ใจธรรม** ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การมีระบบการจัดการที่ดีที่เหมาะสมจะเป็นเครื่องมือที่ขับเคลื่อนเครือข่ายไปในทิศทางที่ดี ซึ่งด้วยศักยภาพของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ที่มีทั้งภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เก่าแก่ เชื่อว่าเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจะสามารถพัฒนาและดูแลกว๊านพะเยารวมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้สมบูรณ์ และยั่งยืนได้ หากภาครัฐพัฒนาความเป็นอยู่ให้กับชาวบ้านรอบกว๊านพะเยาที่ยั่งยืน การพัฒนาวิถีประมงพื้นบ้าน ซึ่งมีเครือข่ายประมงพื้นบ้านเป็นผู้ดูแลโครงการอย่างต่อเนื่อง จะสามารถสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านรอบกว๊านได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การที่เครือข่ายที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน มารวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมสร้างความเข้าใจหรือพัฒนาแนวปฏิบัติในเรื่องนั้น ๆ การที่จะทำการแลกเปลี่ยนเรียนรู้นั้นประสบความสำเร็จ และใช้ประโยชน์ได้จริง ก็ควรคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญๆของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล”

(2.7) **คุณถกนธ์ ข่ายสุวรรณ** โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยานั้นถือเป็นประเด็นที่ดีในการพัฒนากว๊านพะเยารวมกันกับหลายๆหน่วยงานให้กว๊านพะเยามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนากว๊านพะเยา คือ กฎหมาย เนื่องจากการพัฒนากว๊านพะเยาที่ผ่านมา ที่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องมาจากการไม่ทราบข้อกฎหมายที่ชัดเจนของแต่ละหน่วยงาน ต่างฝ่ายต่างพัฒนาไปคนละทิศละทาง ทำให้การพัฒนาไม่สอดคล้องกัน บางโครงการขัดต่อข้อกฎหมายจึงทำให้ต้องล้มเลิกไปในที่สุด ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการรับรู้ที่ตีร่วมกัน เพราะหากสมาชิกไม่มีความเข้าใจเป็นเครือข่าย เหมือนใส่แวนตากันคนละสี ย่อมมองความต้องการที่เกิดขึ้นไปคนละทิศทาง ฉะนั้นสมาชิกเครือข่ายทุกคนควรมีการรับรู้ที่ตีร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของเครือข่าย”

การให้สัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยาข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ถึงการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา ให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเห็นด้วยกับการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เพื่อพัฒนากว๊านพะเยาจากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกว๊านพะเยาให้เป็น

รูปธรรมและมีการดูแลอย่างต่อเนื่องจากเครือข่ายประมงพื้นบ้าน เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และยังสามารถทำโครงการต่าง ๆ ร่วมกันกับภาครัฐได้อย่างสะดวกและมีจุดยืนของตนเองอีกด้วย และอยากให้มีการบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ และภาคประชาชน ให้เข้ามามีอำนาจในการตัดสินใจหรือกำหนดทิศทางในการพัฒนากว๊านพะเยาร่วมกัน ซึ่งกฎหมายถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งต้องเป็นไปตามข้อบัญญัติธรรมนูญตามพระราชบัญญัติการประมง พระราชบัญญัติการผังเมือง และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา ยังเสนอแนวทางการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ให้มีทิศทางที่ชัดเจน จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
จากการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา

3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา พบว่า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยาส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากการวางแผนและกำหนดทิศทางในการพัฒนาร่วมกัน และให้ชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นผู้ขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนา นั้นจะสามารถพัฒนาโครงการได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งโครงการหรือกิจกรรมพัฒนากว๊านพะเยานั้นจะเกิดความยั่งยืน และเป็นอาชีพและกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน ต้องร่วมมือกัน มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนา

ร่วมกันทั้งภาครัฐและเครือข่ายประมงพื้นบ้าน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในกว๊านพะเยา ซึ่งปัจจุบันหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาจะเห็นว่า ชุมชนรอบกว๊านพะเยาเริ่มมีความตื่นตัวในการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการร่วมกัน อาทิ เช่น กิจกรรมวิถีชีวิตชุมชนรอบกว๊านพะเยา กิจกรรมการแข่งขันเรือพายเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งจากบทสัมภาษณ์สามารถแยกเป็นรายบุคคลตามหน่วยงานได้ดังนี้

(3.1) **คุณจุฬาสินี โรจนคุณกำจร** นายกเทศมนตรีเมืองพะเยา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เห็นด้วยกับการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากการวางแผนและกำหนดทิศทางในการพัฒนาร่วมกัน และให้ชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเป็นผู้ขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของดิฉันที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการมีส่วนร่วมภายในเครือข่าย เพราะการมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน การพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหาและป้องกันปัญหา โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผนนั่นเอง”

(3.2) **คุณประสงค์ เหล็กกล้า** นายกเทศมนตรีตำบลบ้านสา (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา สามารถพัฒนาโครงการได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งโครงการหรือกิจกรรมพัฒนากว๊านพะเยานั้นจะเกิดความยั่งยืน และเป็นอาชีพและกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน ต้องร่วมมือกัน มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกันทั้งภาครัฐและเครือข่ายประมงพื้นบ้าน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในกว๊านพะเยา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาควรมีการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ร่วมมือกัน ความร่วมมือในการสนับสนุนด้านกำลังคน การจะทำให้เป้าหมายรวมสำเร็จได้นั้น สมาชิกต่างจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายด้วยกันแต่ละพื้นที่”

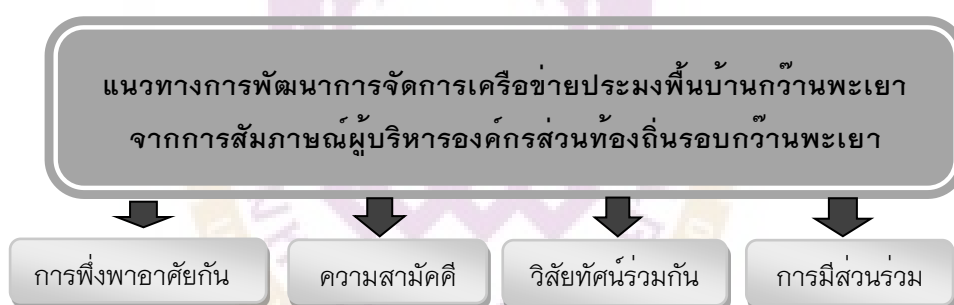
(3.3) **คุณบุญทิพย์ เมืองซื่อ** นายกเทศมนตรีตำบลบ้านต๋อม (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยานั้นเป็นประเด็นที่ควรส่งเสริมให้มีการจัดการที่เหมาะสม ปัจจุบันหลายหน่วยงานได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการพัฒนาจะเห็นว่า ชุมชนรอบกว๊านพะเยาเริ่มมีความตื่นตัวในการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้เกิดการร่วมกัน อาทิเช่น กิจกรรมวิถีชีวิตชุมชนรอบกว๊านพะเยา กิจกรรมการแข่งขันเรือพายเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่จะ

สามารถส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีบทบาทในการดูแลบ้านพะเยาทั้งสิ้น หากมีการพัฒนาโดยการบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของ กระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยาควรมีความสามัคคีในเครือข่าย เพราะความสามัคคีนำไปสู่ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์”

(3.4) **คุณสันติ สารเร็ว** นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่ใส (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยาเป็นเรื่องที่ควรผลักดันให้เกิดขึ้นโดยด่วน ซึ่งหลายชุมชนเริ่มมีการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมภายในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่มองว่า การพัฒนาบ้านกว๊านพะเยาจะต้องมีการบริหารจัดการร่วมกันระหว่างชุมชน และภาครัฐ โดยเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยามีแนวทางการจัดการที่ชัดเจนจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาสูงสุด โดยภาครัฐสามารถสนับสนุนในด้านงบประมาณในการดำเนินงานในชุมชน และเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยาเป็นผู้ดูแลต่อไป ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของ กระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยาควรมีความสามัคคี ความกลมเกลียว ซึ่งความสามัคคีนั้นนำไปสู่พลังและแรงขับเคลื่อนให้เครือข่ายก้าวเดินต่อไปข้างหน้า แม้ว่าจะมีอุปสรรคมากน้อยเพียงใด ถ้าเครือข่ายมีความเป็นหนึ่งเดียวกันแล้ว แม้อุปสรรคจะมากมายสักเพียงใด เครือข่ายก็จะมีแรงขับเคลื่อนให้ผ่านพ้นอุปสรรคนั้น ๆ ไปได้เช่นเดียวกัน”

(3.5) **คุณรัฐวุฒิชัย ใจกล้า** นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านดู่ (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2562) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยาเป็นระบบที่เหมาะสม หากเครือข่ายนำมาใช้จะส่งผลต่อการพัฒนาที่ดี จะสามารถต่อยอดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและมีผู้ดูแล ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า อาทิเช่นการสร้างท่าเรือของแต่ละชุมชน ทั้งหมด 17 ชุมชน ให้เป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา อนุบาลพันธุ์ปลาก่อนที่จะปล่อยลงสู่กว๊านพะเยา รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้มาเยือนบ้านกว๊านพะเยา และเครือข่ายประมงพื้นบ้านต้องการพัฒนาภาคบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนของตนเอง เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของกระผมที่อยากแนะนำ คือ “เครือข่ายประมงพื้นบ้านบ้านกว๊านพะเยาควรมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ซึ่งวิสัยทัศน์ที่ดีนั้น นำไปสู่การมองภาพอนาคตของผู้นำและสมาชิกในเครือข่าย ช่วยกำหนดทิศทางที่จะดำเนินเครือข่าย โดยมีจุดหมายปลายทางที่ชัดเจน”

ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น ให้สัมภาษณ์ไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเห็นด้วยกับการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เพื่อพัฒนากว๊านพะเยา จากโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกว๊านพะเยาให้เป็นรูปธรรมและมีการดูแลอย่างต่อเนื่อง จากเครือข่ายประมงพื้นบ้าน ซึ่งจะสามารถพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่องและมีผู้ดูแล ใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า อาทิเช่นการสร้างท่าเรือของแต่ละชุมชนทั้งหมด 17 ชุมชน เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาและเป็นศูนย์การเรียนรู้สำหรับผู้มาเยือนกว๊านพะเยา และเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีชีวิตของชุมชนประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และยัง สามารถทำโครงการต่าง ๆ และสามารถบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ซึ่งได้แก่ ภาครัฐ และภาคประชาชน กำหนดทิศทางในการพัฒนากว๊านพะเยาร่วมกัน หากแนวทางการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านมีทิศทางที่ชัดเจน จะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ทุกภาคส่วนควรมีการส่งเสริมและพัฒนาร่วมกันกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาต่อไป ซึ่งแนวทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ในรูปแบบของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แนะนำ ดังแสดงในภาพที่ 9

ภาพที่ 9 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น

4) กลุ่มภาคประชาสังคม

จากการสัมภาษณ์กลุ่มภาคประชาสังคมที่มีต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา พบว่า กลุ่มภาคประชาสังคมส่วนใหญ่ เห็นด้วยกับการมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากเครือข่ายประมงพื้นบ้านเป็นการรวมตัวของชาวบ้านที่มีอาชีพหาปลาในกว๊านพะเยาซึ่งใช้วิธีแบบภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมในการหาปลา ชาวประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ ที่ใช้กฎหมายเป็นตัวนำ เกิดการกระทบกระทั่งกันจนนำไปสู่การจับกุมชาวบ้าน จนที่สุดชาวบ้านจึง

รวมตัวกันเพื่อต่อรองกับเจ้าหน้าที่รัฐ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หลังจากนั้นชาวบ้านจึงมีการถดถอย บทเรียน สร้างการเรียนรู้ นำมาพัฒนาต่อยอดเป็นงานวิชาการผ่านกระบวนการวิจัย และเข้ามา มีบทบาทร่วมกับราชการในการกำหนดทิศทางการพัฒนากว๊านพะเยา ซึ่งจากบทสัมภาษณ์ สามารถแยกเป็นรายบุคคลตามหน่วยงานได้ดังนี้

(4.1) **นายบรรจง วงษ์ราษฎร์** ผู้อำนวยการสถาบันปวงพญาพยาว (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2563) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากเครือข่ายประมงพื้นบ้านเป็นการรวมตัวของชาวบ้านที่มีอาชีพปลาในกว๊านพะเยา ซึ่งได้รับผลกระทบจากนโยบายของรัฐ ที่ใช้กฎหมายเป็นตัวนำ เกิดการกระทบกระทั่งกันจนนำไปสู่การจับกุมชาวบ้าน จนที่สุดชาวบ้านจึงรวมตัวกันเพื่อต่อรองกับเจ้าหน้าที่รัฐ แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า หลังจากนั้นชาวบ้านจึงมีการถดถอย บทเรียน สร้างการเรียนรู้ นำมาพัฒนาต่อยอดเป็นงานวิชาการผ่านกระบวนการวิจัย และเข้ามา มีบทบาทร่วมกับราชการในการกำหนดทิศทางการพัฒนากว๊านพะเยา ปัจจุบันได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับปานกลาง แต่ทว่าเครือข่ายประมงพื้นบ้านอยากมีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาที่สมบูรณ์เครือข่ายประมงพื้นบ้านควรมีการสร้างควมเข้าใจ ความร่วมมือ หาโอกาสไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาครัฐ เพื่อเสริมสร้างศักยภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และเครือข่ายประมงพื้นบ้านควรเปิดโอกาสให้ภาครัฐเข้าไปมีส่วนร่วมของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

(4.2) **นายชัยวัฒน์ จันธิมา** สถาบันปวงพญาพยาว (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2563) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ควรพัฒนาผู้นำ มีการสร้างแกนนำ การอบรมให้ความรู้ การศึกษาดูงาน การพัฒนาตนเองไปเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำประเด็นด้านสุขภาพ ด้านทรัพยากร การเป็นวิทยากร การพัฒนาเครือข่าย เช่น การประชุมกลุ่ม/เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา โดยก่อนหน้านี้พัฒนามาจากชมรมฯ และได้ไปเชื่อมโยงกับเครือข่ายลุ่มน้ำอิง ในนามสภาประชาชนกว๊านพะเยา และการพัฒนาด้านนโยบาย เช่น ออกกฎระเบียบ ออกร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา ให้มีธรรมนูญกว๊านพะเยา เป็นกติกากลาง ในการพัฒนาร่วมกับลุ่มน้ำอิงทั้งระบบให้มีกรมการพัฒนากว๊าน ประกอบด้วยภาคส่วนต่าง ๆ เช่น ภาครัฐ ท้องถิ่น ชุมชน วิชาการ และให้มีเครือข่ายลุ่มน้ำสาขาและผู้ใช้ประโยชน์จากกว๊านพะเยาด้านต่าง ๆ

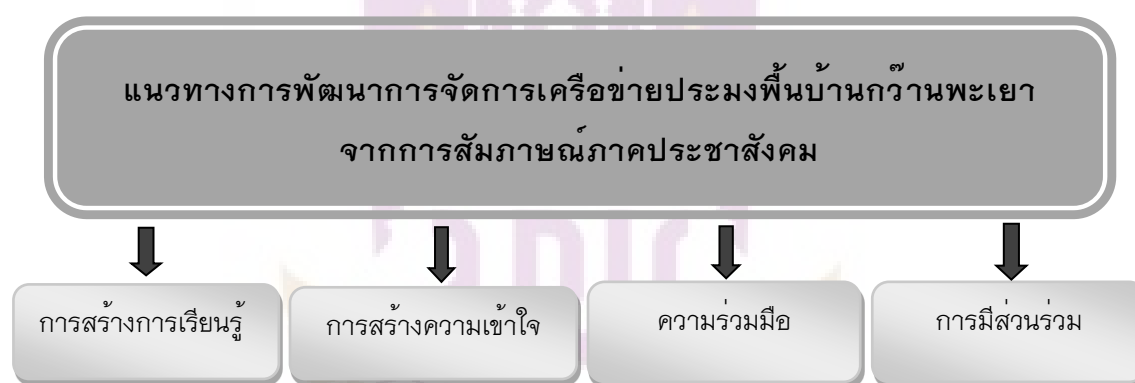
(4.3) **นายเตชะภักดิ์ มะโนวงศ์** เลขาธิการสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง (ผู้ให้สัมภาษณ์, 2563) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากมีการต่อยอดการพัฒนาทั้งเรื่องของการสร้างพื้นที่รูปธรรมคือ การทำเขตอนุรักษ์

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

พันธุ์ปลาในกว๊านพะเยา 17 แห่ง การพัฒนาผู้นำ การสร้างเครือข่ายทั้งในและนอกพื้นที่ มี ขยายเครือข่ายสร้างการเรียนรู้และพัฒนาผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง การผลักดันทางด้าน นโยบาย เครือข่ายประมงพื้นบ้านมีการนำเสนอทิศทางการพัฒนากว๊านพะเยาผ่านร่าง ธรรมนูญกว๊านพะเยา เครือข่ายสภาองค์กรชุมชน เครือข่ายสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง เพื่อให้ ภาครัฐได้นำแนวทางสู่การพัฒนาคว๊านพะเยาอย่างยั่งยืน ที่ผ่านมาเครือข่ายประมงพื้นบ้านมี การปรับตัว เพื่อที่จะสอดคล้องกับความคิดหรือนำเสนอทิศทางการพัฒนาผ่านองค์กรต่าง ๆ เช่น การเสนอ(ร่าง)ธรรมนูญกว๊านพะเยา สภาองค์กรชุมชน เป็นต้น มีการเชื่อมประสานกับองค์กร ภาครัฐอื่น ๆ มากขึ้น โดยมีการหมุนเวียนผู้นำในการเรียนรู้และที่สำคัญควรมีการระดมทุนเพื่อ เป็นกองทุนสำหรับเครือข่ายต่อไป และยกระดับการสร้างการเรียนรู้ องค์ความรู้ของชุมชนสู่ ภายนอกอย่างเป็นรูปธรรม เช่น โสภะเฮียนกว๊านพะเยา เป็นต้น

ภาพที่ 10 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา
จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น

ประมวลสรุปแผนภาพที่ 7 แผนภาพที่ 8 แผนภาพที่ 9 และแผนภาพที่ 10 จาก การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม ได้แก่ เครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา หน่วยงาน ภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กว๊านพะเยา ผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ถึง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา กลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่ม นั้น มีแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาไปในทิศทางเดียวกัน มีข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ดัง แสดงในภาพที่ 11 ดังนี้

ภาพที่ 11 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา
จากการสรุปแผนภาพที่ 7 แผนภาพที่ 8 แผนภาพที่ 9 และแผนภาพที่ 10

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยาที่กล่าวมา ซึ่งได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่ม ได้แก่เครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา หน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่กวางพะเยา ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคประชาสังคม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวางพะเยา ดังแสดงในภาพที่ 12 ดังนี้

ภาพที่ 12 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจากผู้วิจัย

จากภาพที่ 12 แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจากผู้วิจัย สามารถอธิบายแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาได้ดังนี้

ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้ยั่งยืนได้นั้น ต้องสร้างการรับรู้ที่ดีให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจและทั่วถึง ซึ่งอาจต้องปรับช่องทางการสื่อสารให้มีหลากหลายช่องทางในการติดต่อแต่ละหน่วยงาน หรือหน่วยงานติดต่อเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และที่สำคัญความตระหนักถึงความสมดุลของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งการสร้างสมดุลในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ควรที่จะพัฒนาไปพร้อมกันในแต่ละด้าน ผู้วิจัยจึงขอเสนอการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ออกมาเป็นโครงการหรือกิจกรรม ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ

- (1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น ทุ่งดอกป่านกว๊านพะเยา เป็นต้น
- (2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สวนผักเกษตรอินทรีย์หลายกว๊านพะเยา เป็นต้น
- (3) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น นั่งเรือแอ่ววัดหลวงพ้อศิลา เป็นต้น
- (4) การกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว เช่น แข่งเรือ
- (5) การจัดตลาดน้ำหลายกว๊านพะเยา

2) ด้านสังคม

- (1) ส่งเสริมโรงเรียนกว๊านพะเยา เพื่อพัฒนาหลักสูตร ข้อมูล และกิจกรรม ในโรงเรียนกว๊านพะเยา
- (2) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการประกอบอาชีพ
- (3) จัดตั้งคณะกรรมการแต่ละฝ่าย ระบุอำนาจหน้าที่ เพื่อดูแลแต่ละโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ
- (4) สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน ให้เข้าใจเงื่อนไขการใช้ประโยชน์กว๊านพะเยาที่เห็นพ้องกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ
- (5) จัดตั้งคณะติดตามการทำงานแต่ละโครงการ เพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

3) ด้านสิ่งแวดล้อม

- (1) ส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ลด-ละ-เลิก วัตถุประสงค์ที่สร้างมลพิษ หันมาใช้วัสดุธรรมชาติ
- (2) ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เป็นต้น
- (3) ส่งเสริมการอนุบาลปลาในแต่ละชุมชนประมงพื้นบ้าน
- (4) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัชพืชให้เกิดรายได้ เช่น การนำผักตบมาทำกระเป๋ารองเท้า เป็นต้น
- (5) ส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ลำน้ำ

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาธรรมนูญกว๊านพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และ 2) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 คน คือ กลุ่มเครือข่ายประมงพื้นบ้าน จำนวน 10 คน กลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่ควบคุมดูแลพื้นที่ที่กว๊านพะเยา จำนวน 7 คน กลุ่มผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยาจำนวน 5 คน และกลุ่มภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน จากผลการวิจัยสามารถสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ธรรมนูญกว๊านพะเยา และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ธรรมนูญกว๊านพะเยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

ส่วนที่ 2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา

ส่วนที่ 1 ธรรมนูญกว๊านพะเยาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาจากร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา สามารถสรุปได้ว่า จากธรรมนูญกว๊านพะเยาทั้ง 5 หมวด 21 ข้อ มีความเป็นมาจากการสานเสวนาหาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาของกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ภายใต้โครงการวิจัยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านกฎหมายแก่ภาคประชาชน (Legal Empowerment) ศึกษากรณีชุมชนรอบกว๊านพะเยา จ.พะเยา โดยสถาบันพระปกเกล้า และสถาบันปวงปญญาพยา (2554))

มีเป้าหมายเพื่อหาทางออกร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการกว๊านพะเยาทุกกลุ่ม โดยใช้วิธีการสานเสวนาทางออกร่วมกัน (Public deliberation) ผลการศึกษาได้ค้นพบประเด็นปัญหาพร้อม และข้อเสนอที่เป็นทางออกในการแก้ไขปัญหา 3 ด้านคือ 1) ระบบนิเวศกว๊านพะเยา 2) ระบบบริหารจัดการกว๊านพะเยา และ 3) การสร้างจิตสำนึกและการใช้ประโยชน์กว๊านพะเยาร่วมกัน และเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการออกแบบการบริหารจัดการกว๊านพะเยา ในรูปแบบธรรมนูญกว๊านพะเยา จึงได้เกิดโครงการวิจัยการสานเสวนาเพื่อออกแบบธรรมนูญกว๊านพะเยาที่พึงปรารถนา โดยศึกษาเพื่อให้เกิดกระบวนการเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใน 2 ระดับ คือ ระดับตัวแทนการเมืองและกลุ่มราชการ หน่วยงานท้องถิ่นที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง และ ระดับประชาชนในพื้นที่ในรูปแบบการสานเสวนา โดยการร่วมกันออกแบบภาพอนาคตของธรรมนูญกว๊านพะเยาที่เป็นที่ยอมรับของทุกภาคฝ่าย

โดยมีกระบวนการในการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา ประกอบด้วย **ขั้นตอนที่ 1** การออกแบบธรรมนูญกว๊านพะเยา เป็นกระบวนการในการศึกษาข้อมูล กฎหมาย และมาตรการทางสังคม และบทเรียนมาปรับใช้ในการออกแบบร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา วิเคราะห์หลักในการจัดทำร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา และการยกย่อง เชิดชูผู้ทำคุณประโยชน์แก่สังคม เพื่อให้เป็นแบบอย่าง จากรูปแบบและหลักการในการร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา จึงแบ่งออกเป็น 5 หมวด ดังต่อไปนี้ **หมวดที่ 1** ปรัชญาแนวคิดของธรรมนูญกว๊านพะเยา **หมวดที่ 2** การอนุรักษ์การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา **หมวดที่ 3** ขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้ **หมวดที่ 4** กลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ **หมวดที่ 5** งบประมาณและกองทุน **ขั้นตอนที่ 2** การสานเสวนาพิจารณาร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา 4 กลุ่มได้แก่ ท้องถิ่นและท้องที่ ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อร่างธรรมนูญกว๊านพะเยา **ขั้นตอนที่ 3** การสานเสวนาหาฉันทามติต่อธรรมนูญกว๊านพะเยา จากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้รวมพิจารณามติธรรมนูญกว๊านพะเยาในเวทีสมัชชาสุขภาพพะเยา พ.ศ. 2557

จะเห็นได้ว่าธรรมนูญกว๊านพะเยาทั้ง 5 หมวด เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาโดยตรงอย่างแท้จริง เนื่องจากเนื้อหาโดยรวม คือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมพะเยา และการทำความเข้าใจถึงเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนในการใช้ธรรมนูญกว๊านพะเยา เพราะมีการบริหารจัดการร่วมกันหลายหน่วยงาน หลายกลุ่มที่เข้ามาใช้ประโยชน์ มีเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา มีเจ้าหน้าที่ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีในพื้นที่พื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา มีระบุในธรรมนูญตัวอย่างชัดเจน

ส่วนที่ 2 นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา สรุปลงผลการศึกษาด้านนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา พบว่า ด้านนโยบายหลายหน่วยงานของภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น

(1) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการพัฒนาภายใต้วิสัยทัศน์ “การพัฒนาเมืองพะเยาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์”

(2) สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา มีนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จากทรัพยากรสัตว์น้ำ

(3) สำนักงานจังหวัดพะเยา โดยผู้ว่าราชการจังหวัด มีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

(4) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุน วางแผนการดำเนินการพัฒนาเมือง ท้องถิ่น และชุมชน การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ส่งเสริมและสนับสนุนวัฒนธรรมประเพณี

(5) โครงการชลประทานพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุน กระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ และการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอ ทัวถึงเพื่อความยั่งยืนด้านแหล่งน้ำท้องถิ่นและชุมชน

(6) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

(7) สำนักงานธนารักษ์พื้นที่จังหวัดพะเยา มีนโยบายในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ที่ราชพัสดุ พัฒนาที่ราชพัสดุ ประเมินราคาอสังหาริมทรัพย์ ในเขตจังหวัดพะเยา เพื่อเพิ่มมูลค่าและหรือรายได้

แต่ละหน่วยงานมีการขับเคลื่อนนโยบายและการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล เพื่อสนองต่อนโยบาย ความสามารถ การบริหารจัดการ การพัฒนาและการปฏิบัติกร่วมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จึงจะเห็นได้ว่าแต่ละหน่วยงานมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะเน้นการสร้างความรู้เข้าใจร่วมกันทุกฝ่าย ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนมากในการพัฒนาหรือการจัดการรอบกว๊าน

พะเยา ตามมติของคนส่วนมากของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จะเน้นการสร้างความร่วมมือเพื่อรองรับการพัฒนา และปรับปรุงพื้นที่ที่กว๊านพะเยา เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาพื้นที่ที่จะเกิดขึ้น เน้นการสร้าง ความสมดุล มั่นคงและความยั่งยืน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มุ่งถึงประโยชน์ส่วนรวมที่จะทำให้ มีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนของพื้นที่ที่กว๊านพะเยา เน้นความพอดีและเหมาะสมในการพัฒนาหรือปรับปรุงพื้นที่นั้น ๆ สร้างเครือข่ายกลุ่มและขยายขอบข่ายกิจกรรมให้หลากหลาย เพื่อเป็นการสร้างความร่วมมือในทุกภาคส่วนเพื่อเพิ่มผลประโยชน์ และพัฒนาบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเกิดประสิทธิผล และเป็นธรรมต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สรุปผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 กำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ดังนี้

การกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เนื่องจากมีความสำคัญและน่าสนใจ ซึ่งจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง หากกำหนดแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาได้ จะสามารถพัฒนาเครือข่าย โดยสามารถบูรณาการร่วมกัน ของวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา องค์รกรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาครัฐ เพื่อการพัฒนากว๊านพะเยาอย่างยั่งยืน ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มได้แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ถึงแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาไปในทิศทางเดียวกัน ได้แก่ ควรตระหนักเรื่องความสามัคคี ความสมดุล การพึ่งพาอาศัยกัน การมีวิสัยทัศน์ การมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การรับรู้ มุมมองร่วมกัน การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน

การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาให้ยั่งยืนได้นั้น ต้องสร้างการรับรู้ที่ดีให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจและทั่วถึง ซึ่งอาจต้องปรับช่องทาง การสื่อสารให้มีหลากหลายช่องทางในการติดต่อและหน่วยงาน หรือหน่วยงานติดต่อเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา และที่สำคัญความตระหนักถึงความสมดุลของการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งการสร้างสมดุลในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ควรที่จะพัฒนาไปพร้อมกันในแต่ละด้าน ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ออกมาเป็นโครงการหรือกิจกรรม ได้แก่ 1) การท่องเที่ยว

เชิงนิเวศ เช่นทุ่งดอกป่านกว๊านพะเยา เป็นต้น 2) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น สวนผักเกษตร อินทรีห้อยกล้วยพะเยา เป็นต้น 3) การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น นั่งเรือแอ่ววัดหลวงพ้อศิลา เป็นต้น 4) การกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว เช่น 5) การจัดตลาดน้ำกล้วยพะเยา 6) ส่งเสริมโรงเรียนกว๊านพะเยา เพื่อพัฒนาหลักสูตร ข้อมูล และกิจกรรม ในโรงเรียนกว๊านพะเยา 7) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการประกอบอาชีพ 8) จัดตั้งคณะกรรมการแต่ละฝ่าย ระบุอำนาจหน้าที่ เพื่อดูแลแต่ละโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ 9) สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน ให้เข้าใจเงื่อนไขการใช้ประโยชน์กว๊านพะเยาที่เห็นพ้องกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ 10) จัดตั้งคณะติดตามการทำงานแต่ละโครงการ เพื่อให้เกิดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน 11) ส่งเสริมพื้นที่ต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สด-ละ-เล็ก วัตถุที่สร้างมลพิษ หันมาใช้วัสดุธรรมชาติ 12) ส่งเสริมการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เป็นต้น 13) ส่งเสริมการอนุบาลปลาในแต่ละชุมชนประมงพื้นบ้าน 14) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัชพืชให้เกิดรายได้ เช่น การนำผักตบชวาทำกระเป่า รองเท้า เป็นต้น 15) ส่งเสริมการบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่ลำน้ำ เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิจัยมาอภิปรายกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจต่าง ๆ ดังนี้

1. อภิปรายผลกับแนวคิดการจัดการเครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

เครือข่ายมักจะมี ความเกี่ยวข้อง กับนโยบาย หรือการดำเนินงานของภาครัฐ อยู่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ก็เป็นไปตามแนวคิดเดิมที่อาศัยกลไกของรัฐผลักดันให้เกิดรูปธรรมของงานโดยเร็ว และนำไปสู่การพัฒนาเป็นเครือข่ายประมงพื้นบ้านที่แท้จริงได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มจะยังคงรักษาสถานภาพเครือข่ายไว้ได้ แต่แนวโน้ม เครือข่ายก็มักจะลดขนาดลง เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อเริ่มก่อตั้ง ซึ่งเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาเกิดจากการที่สมาชิกมีความคิดตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกัน หรือประสบกับสภาพปัญหาเดียวกันมาก่อนมารวมตัวกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ ไปจนถึงร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า ในการดำรงอยู่ ของกลุ่มสมาชิก อันเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเอง เครือข่ายเช่นนี้มักเกิดในพื้นที่ชุมชนที่มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน มารวมกันเป็นกลุ่ม เป็นเครือข่ายก่อน ต่อเมื่อมีการเพิ่มขึ้นของสมาชิก มีการขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย (วัตถุประสงค์) ของเครือข่ายมากขึ้น เครือข่าย ก็มักจะพัฒนาขึ้นมาเป็นเครือข่ายที่ใหญ่ขึ้น

เพื่อให้เกิดความครอบคลุมต่อความต้องการของสมาชิก เครือข่ายเช่นนี้มักมีเวลาการก่อร่างสร้างเครือข่ายนาน แต่เมื่อเกิดแล้ว ก็จะมีความเข้มแข็งยั่งยืน และมีแนวโน้มที่เครือข่ายจะขยายตัวเพิ่ม เมื่อเปรียบเทียบกับเมื่อเริ่มก่อตั้ง และยังขยายเป้าหมายของเครือข่ายออกไปได้อีกหลายประการ

2. อภิปรายผลกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การศึกษาของผู้วิจัยซึ่งเน้นแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ได้ช่วยให้เห็นภาพจากปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ที่การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การริเริ่ม การวางแผน การตัดสินใจ การร่วมรับผิดชอบ ตลอดจนการร่วมประเมินผล มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเรื่องของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดังนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือ ขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการคือ (1) การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่มต้นว่า มีปัญหา สาเหตุการแก้ไข ปัญหา ด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยใช้ประโยชน์จากแรงงาน ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่ (2) การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการ ด้วยการพัฒนาความรู้ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่ เพื่อแก้ไขปัญหาเดือดร้อน สนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่ (3) การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

3. อภิปรายผลกับแนวคิดเกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน

การศึกษาของผู้วิจัยซึ่งเน้นแนวคิดเกี่ยวกับประมงพื้นบ้าน ได้ช่วยให้เห็นภาพจากประมงพื้นบ้านเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่อดีตและเป็นเรื่องของการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อมคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยผ่านกระบวนการทางจารีตประเพณี วิถีชีวิต การทำมาหากินและพิธีกรรมต่าง ๆ ทุกอย่าง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความสัมพันธ์เหล่านี้ เป้าหมายก็คือเพื่อให้เกิดความสงบสุข ทั้งในส่วนที่เป็นชุมชนหมู่บ้านและในส่วนที่เป็นตัวปัจเจกชนของชาวบ้านเอง การฟื้นฟูศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนนั้นมิได้จำกัดขอบเขตไว้เฉพาะการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ หากแต่ครอบคลุมถึงมิติแห่งการพึ่งตนเองทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสติปัญญาหรือภูมิปัญญาของชุมชน การจัดกิจกรรมต้องควบคู่กันไป เพื่อให้มีศูนย์กลาง การเสริมสร้างภูมิปัญญาของ

ชุมชนให้เป็นภูมิทัศน์ทางตอนกระแสน้ำแห่งการครอบงำที่เข้ามาทำลายล้างระบบการพึ่งตนเองของชุมชนจากสังคมภายนอก

4. อภิปรายผลวิจัยกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย “แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา” มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของเทอดศักดิ์ กำลังหาญ (2552) ได้ศึกษา “ผลกระทบของกิจกรรมมนุษย์ต่อชุมชนที่มีอาชีพประมงพื้นบ้านรอบกว๊านพะเยา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา” กล่าวคือ ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ส่งผลมีรายได้ลดน้อยลง ก่อให้เกิดการชบเซาของตลาดปลา การสูญเสียรายได้จากกิจกรรมประมง ผลกระทบจากรายได้ที่น้อยลง ชาวประมงต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือในด้าน การสร้างงาน การส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ และการจัดตั้งกลุ่มองค์กรช่วยเหลือในเรื่องงบประมาณของชาวชุมชน ผลกระทบด้านสังคม ก่อให้เกิดการแก่งแย่งทรัพยากรประมงจนเกิดการ ชัดแย้งขึ้น การทำอาชีพประมงน้อยลง เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากการทำประมงเป็นอาชีพอื่น ทั้งนี้หากบังคับใช้ข้อบัญญัติธรรมนูญกว๊านพะเยาให้เกิดขึ้นจริง ก็จะสามารถส่งเสริมเครือข่ายประมงพื้นบ้านโดยตรง เนื่องจากข้อบัญญัติธรรมนูญกว๊านพะเยา เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา ซึ่งมีร่างข้อบัญญัติธรรมนูญกว๊านพะเยาอยู่ในขั้นตอนการขับเคลื่อนหาหน่วยงานเจ้าภาพ เพื่อบังคับใช้ข้อบัญญัติธรรมนูญกว๊านพะเยา ซึ่งเนื้อหาข้อบัญญัติธรรมนูญกว๊านพะเยา จะอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปี พ.ศ.2550 ในมาตรา 66 และมาตรา 67 ซึ่งเป็นข้อตกลงกันระหว่างภาครัฐและประชาชนในการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรประมงที่อยู่ในแหล่งน้ำกว๊านพะเยา

ผลการวิจัย “แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา” มีความสอดคล้องกับ วิษณุ สกกุลเจียมใจ (2554) ได้ศึกษา “แนวทางการพัฒนากว๊านพะเยาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” กล่าวคือ ในด้านการจัดการ ควรมีการจัดการของหน่วยงานต่าง ๆ มีการบริหารจัดการที่ดี และสร้างความร่วมมือให้ทุกหน่วยงานได้ตระหนักถึงคุณค่าของกว๊านพะเยา และด้านกิจกรรมและกระบวนการ ควรสร้างกิจกรรมที่หลากหลายที่ส่งเสริมในแต่ละด้าน และด้านการมีส่วนร่วม ควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานราชการ ร้านค้า เอกชน ซึ่งหลายหน่วยงานในจังหวัดพะเยามีนโยบายในการพัฒนากว๊านพะเยา อาทิเช่น 1)สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการพัฒนา “การพัฒนาเมืองพะเยาให้เป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนในแนวทางการเศรษฐกิจสร้างสรรค์” 2)สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา มีนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

และสนับสนุนชุมชนประมงท้องถิ่นในการจัดการ การบำรุงรักษา การอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน จากทรัพยากรสัตว์น้ำ 3)สำนักงานจังหวัดพะเยา โดยผู้ว่าราชการจังหวัด มีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม 4)สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุน วางแผนการดำเนินการพัฒนาเมือง ท้องถิ่น และชุมชน 5)โครงการชลประทานพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุน กระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำ 6)สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา มีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งแต่ละหน่วยงานการมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน การมีเป้าหมายเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งผลการวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับ ญรัพล พัฒนาชู (2554) กล่าวคือ การพัฒนารอบกวานพะเยาทำให้มีร้านค้าต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการหมุนเวียนเงินตราในชุมชนมากขึ้น และการพัฒนากวานพะเยามีผลต่อการกระตุ้นการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีถนนหนทางที่ดีขึ้น มีไฟฟ้าใช้อย่างทั่วถึง รวมทั้งก่อให้เกิดการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น ก่อให้เกิดค่านิยมในการออกไปหางานทำในเมืองต่างชุมชนมากขึ้น เนื่องจากการเดินทางสะดวกขึ้น รวมถึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชนบท คนในท้องถิ่นเปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์แบบคนเมือง นโยบายจึงมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวานพะเยาเป็นอย่างยิ่ง

ผลการวิจัย "แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวานพะเยา" มีความสอดคล้องกับ ณรงค์ชัย เจริญรัฐทรัพย์ (2542) ได้ศึกษา "การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมงโดยชุมชน กรณีศึกษาอ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช" โดยศึกษาเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ และ สังคม และการประกอบอาชีพประมงของชาวประมงทะเลพื้นบ้านในบริเวณอ่าวปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการจัดการประมง กล่าวคือ การรับรู้ข่าวสารด้านการประมงและการเป็นสมาชิกกลุ่มเครือข่าย เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมงในเครือข่ายชุมชน มีเป้าหมายเพื่อหาทางออกร่วมกันของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการกวานพะเยาทุกกลุ่มที่จะต้องเกิดจากการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นระบบมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ และรายกรณี เพื่อส่งเสริมศักยภาพความเข้มแข็งด้านข้อบัญญัติธรรมนุญกวานพะเยาแก่ภาคประชาชน กระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายประมงกวานพะเยาแต่ละชุมชน

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / recv : 25052563 14:43:50 / seq: 37

นับเป็นสิ่งที่จำเป็นของชาวประมงในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา และต่อ ยอดการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสมบูรณ์ และยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานจังหวัดพะเยา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา สำนักงานประมงจังหวัดพะเยา สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา โครงการชลประทานพะเยา สำนักงานจังหวัดพะเยา และสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา สามารถนำผลการศึกษาไปปรับใช้กับการกำหนดทิศทางการพัฒนาร่วมกับเครือข่ายประมงพื้นบ้านได้อย่างชัดเจน

2. ชุมชนท้องถิ่นรอบกว๊านพะเยา ทั้ง 17 ชุมชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในการพัฒนากว๊านพะเยา รวมทั้งสามารถนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลในการวางแผน และกำหนดแนวทางในการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านต่อไป

3. นักวิชาการหรือนักวิจัยสามารถนำผลการวิจัยไปเป็นองค์ความรู้ในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในแต่ละแหล่งเครือข่ายประมงที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษานี้กำหนดขอบเขตเฉพาะแนวทางการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้าน กว๊านพะเยา ดังนั้น เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงควรศึกษาความพึงพอใจการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาที่นำไปปฏิบัติด้วย

2. ควรมีการศึกษาถึงด้านทัศนคติของผู้นำ สมาชิกเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ทราบถึงความคิดเห็นของแต่ละคน

3. ควรมีการศึกษาผลกระทบต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจะทำให้ทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อคนในชุมชน และสภาพแวดล้อมของกว๊านพะเยา

4. ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาของเครือข่ายประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยาในแต่ละพื้นที่รอบกว๊านพะเยา

บรรณานุกรม

- กรมประมง. (2542). **กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง พ.ศ.2542**. กรุงเทพฯ : ฝ่ายสถิติการประมง กรมประมง.
- กรมประมง. (2549). **การประมงไทย**. กลุ่มวิจัยและวิเคราะห์สถิติการประมง ศูนย์สารสนเทศกรมประมง.
- กรรณิกา พิมลศรี. (2549). **โครงการศึกษาทัศนคติของผู้มาเยือนที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบริเวณกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา**. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- กรรณิกา พิมลศรี. (2553). **การพัฒนารูปแบบการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น**. (วิทยานิพนธ์ ปร.ด.), มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). **ภูมิปัญญาไทยในงานศิลป์**. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก www.etheses.rbru.ac.th
- กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย. (2551). **แนวทางการบริหารเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะและสังคม**. กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย.
- กังวาลย์ จันทโรชิตี. (2541). **การจัดการประมงโดยชุมชน**. (วิทยานิพนธ์ วท.บ.), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- การประปาส่วนภูมิภาค. (2559). **ข้อมูลการประปาส่วนภูมิภาคแยกตามจังหวัด**. สืบค้นเมื่อ 13 กันยายน 2560, จาก <https://www.pwa.co.th/contents/about/annualreport#16>
- ชนัญญา กาญจนรังสีนนท์. (2534). **การสร้างเครือข่าย**. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.northphc.org/doc/net.ppt>
- คณินิจ อนุโรจน์. (2548). **การสร้างความรู้ในองค์กร**. สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.researchers.in.th.biog/hrdresearch/1276>.
- จารุวรรณ ธรรมวัตติ. (2543). **ภูมิปัญญาท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง.
- จุฬารัตน์ โสตะ. (2543). **การมีส่วนร่วม**. (วิทยานิพนธ์ บธ.ม.), มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สัมภาษณ์ จุฬาลิณี โรจนคุณกำจร. นายกเทศมนตรีเมืองพะเยา. วันที่ 26 เมษายน 2562.
- ชวนพิศ ลิทธิมิ่งค์. (2555). **ทรัพยากรประมง**. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2560, จาก <http://porobor.m-society.go.th/edoc-detail-42.html>.

692023129

UP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

- ชวาลี เตือนดาว. (2551). **การจัดการกว๊านพะเยาและพื้นที่โดยรอบ**. (วิทยานิพนธ์ ropic), มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- สัมภาษณ์ ชัยวัฒน์ จันธิมา. สถาบันปวงศณาพยา. วันที่ 19 เมษายน 2563.
- สัมภาษณ์ ชายชาติ มีเกิดมูล. ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา. วันที่ 1 พฤษภาคม 2562.
- เชิตชัย อ่องสกุล. (2548). **การจัดการป่าชายเลนของชุมชนหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.**
- สัมภาษณ์ ณรงค์ กันทะวัง. ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีกว๊านพะเยา. วันที่ 23 เมษายน 2562.
- ณรงค์ ณ เชียงใหม่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. **วารสารรัฐมิถุแล, 23(22-23).**
- สัมภาษณ์ ณรงค์ หาญจริง. กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถีกว๊านพะเยา. วันที่ 23 เมษายน 2562.
- ณรงค์ชัย เจริญรุจิทรัพย์. (2542). **การมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการจัดการประมง โดยชุมชน กรณีศึกษาอ่าวปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช.** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ :กรุงเทพฯ.
- สัมภาษณ์ ณรงค์ศักดิ์ โอสถากร. ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา. วันที่ 1 พฤษภาคม 2562.
- ณัฐพล พัฒน์ชู. (2554). **ผลกระทบของนโยบายการพัฒนากว๊านพะเยา ที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนริมกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.** (วิทยานิพนธ์ ropic), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.
- สัมภาษณ์ เตชะภักดิ์ มະโนวงศ์. เลขาธิการสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง. วันที่ 22 เมษายน 2563.
- สัมภาษณ์ ถกนธ์ ช่างสุวรรณ. โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา. วันที่ 26 เมษายน 2562.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). **การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ.** กรุงเทพฯ :คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทงศักดิ์ คุ้มไชน้ำ. (2540). **ความหมายของการมีส่วนร่วม.** กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เทอดศักดิ์ กำลังหาญ. (2552). **ผลกระทบของกิจกรรมมนุษย์ต่อชุมชนที่มีอาชีพประมงพื้นบ้านรอบกว๊านพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.** (วิทยานิพนธ์ ropic), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, เชียงราย.

ธนา ประมุขกุล. (2549). **เครือข่าย**. ขอนแก่น :ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพ.

ธวัช ปุณโณทก. (2531). **ภูมิปัญญาพื้นบ้านทัศนอาจารย์ปรีชา พิณทอง ทิศทางหมู่บ้านไทย**.

กรุงเทพฯ :มูลนิธิพัฒนาชนบท.

สัมพันธ์ นพดล ใจธรรม. ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพะเยา. วันที่ 29 เมษายน 2562.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง**.

กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤมล นิราทร. (2543). **การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ**.

กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2550). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.

สัมพันธ์ นิรุตดี เตปันคำ. รองประธานวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถี
กว๊านพะเยา. วันที่ 23 เมษายน 2562.

บรรจง นะแส. (2545). **การจัดการทรัพยากรโดยชุมชน กรณีศึกษาจากชุมชนชาวประมง
พื้นบ้านภาคใต้ โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้**. กรุงเทพฯ :เฟื่องฟ้าพริน
ติ้ง.

สัมพันธ์ บรรจง วงษ์ราษฎร์. ผู้อำนวยการสถาบันปวงศวิทยาพายว. วันที่ 23 เมษายน 2563.

สัมพันธ์ บุญทิพย์ เมืองซ้อ. นายกเทศมนตรีตำบลบ้านด้อม. วันที่ 25 เมษายน 2562.

บุญเลิศ ผาสุก. (วันที่ 4-6 มิถุนายน 2530). **การประมงทะเลน่านน้ำไทย ในผลการสัมมนา
ร่วมภาครัฐและภาคเอกชน เรื่อง “อนาคตประมงไทย”**. กรุงเทพฯ :ศูนย์พัฒนา.

สัมพันธ์ ประพันธ์ กาใจทราย. ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
วันที่ 30 เมษายน 2562.

ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา. (2544). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนชุมชน
เกษตรกรรม**. (วิทยานิพนธ์ วท.บ.), มหาวิทยาลัยขอนแก่น., ขอนแก่น.

สัมพันธ์ ประสงค์ เหล็กกล้า. นายกเทศมนตรีตำบลบ้านสา. วันที่ 25 เมษายน 2562.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). **นวัตกรรมการเรียนรู้ :คน ชุมชน และการพัฒนา**.

กรุงเทพฯ :พิสิษฐ์ ไทยออฟเซต.

พรทิพย์ คำพอ และคณะ. (2544). **พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล**.

กรุงเทพฯ :วัชรินทร์สาส์น.

- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). **กลวิธีแนวแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : คักติโสภากการพิมพ์.
- มธุรดา ศรีรัตน์. (2554). **การบริหารแบบมีส่วนร่วม**. สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน. 2560, จาก
<http://gotoknow.org/blog/mathu/33443>
- มหาวิทยาลัยพะเยา. (2558). **พะเยาศึกษา**. เชียงใหม่ : สุเทพการพิมพ์ แอนด์ มีเดีย.
สัมภาษณ์ มานิต เมืองงาม. กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถึประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวรักษ์
กว๊านพะเยา. วันที่ 23 เมษายน 2562.
- สัมภาษณ์ รัฐวุฒิชัย ใจกล้า. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน. วันที่ 24 เมษายน 2562.
- วรการ จันทรเสนา. (2549). **การศึกษาทรัพยากรและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตาม
ลักษณะภูมิประเทศในพื้นที่กว๊านพะเยาและบริเวณโดยรอบ**. (วิทยานิพนธ์ วท.ม.),
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วันชัย วัฒนศักดิ์. (2549). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**.
นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
- วิชัย ต้นศิริ. (2536). **เครือข่ายการเรียนรู้กับการศึกษาตลอดชีวิต**. การศึกษาแห่งชาติ. 27(4),
5.
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์ และคณะ. (2542). **แนวความคิดการทำประมงพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ : โครงการ
วิถึทรรศน์.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. (2547). **ปลาหายไปไหน? : สาเหตุและผลกระทบจากการทำประมงเกิน
ขีดจำกัด**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสายใยแผ่นดิน.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. (2556). **การจัดการทรัพยากรในกว๊านพะเยา**. (วิทยานิพนธ์
วท.บ.), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิสาหกิจชุมชน. (2559). **แนวทางการปฏิบัติงานโครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน 2559**.
สืบค้นเมื่อ 16 ตุลาคม 2560, จาก <http://smce.doe.go.th>.
- สัมภาษณ์ ศรีศักดิ์ พลเมืองดี. กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถึประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยวรักษ์
กว๊านพะเยา. วันที่ 23 เมษายน 2562.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2542). **ภูมิปัญญาชาวบ้าน ยาชุดวิเศษในการพัฒนา**. **วารสาร
วัฒนธรรมไทย**,
36(9) : 2-4.

ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้. (2555). **ประมงพื้นบ้าน**. สมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย :ศูนย์สื่อสังคมภาคใต้.

สถาบันพระปกเกล้า และสถาบันปวงศญาพยาว. (2554). **กวางพะเยาสานเสวนาสานเสวนา** **หาทางออกเพื่อแก้ไขปัญหาของกวางพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ภายใต้** **โครงการวิจัยเพื่อเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งด้านกฎหมายแก่ภาคประชาชน** (Legal Empowerment) **ศึกษากรณีชุมชนรอบกวางพะเยา จ.พะเยา**. กรุงเทพฯ : **สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า**.

สนธยา พลศรี. (2550). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ :โอเดียนสโตร์.

สัมภาษณ์ สนั่น ปานบ้านแพ้ว. ประมงจังหวัดพะเยา. วันที่ 29 เมษายน 2562.

สัมภาษณ์ สมชาย แผ่นทอง. กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถึประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถี **กวางพะเยา**. วันที่ 23 เมษายน 2562.

สัมภาษณ์ สมบูรณ์ บัวเทศ. รองประธานวิสาหกิจชุมชนวิถึประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถี **กวางพะเยา**. วันที่ 23 เมษายน 2562.

สัมภาษณ์ สมศักดิ์ เทพดุ่น. ประธานวิสาหกิจชุมชนวิถึประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถี **กวางพะเยา**. วันที่ 23 เมษายน 2562.

สมศักดิ์ เทพดุ่น. (2548). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชาวประมงพื้นบ้านพื้นที่** **กวางพะเยา จังหวัดพะเยา**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สมศักดิ์ เทพดุ่น. (2552). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนชาวประมงพื้นบ้านพื้นที่** **กวางพะเยา จังหวัดพะเยา**. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สัมภาษณ์ สมาน โลหะกิจ. กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถึประมงพื้นบ้านเพื่อการท่องเที่ยววิถี **กวางพะเยา**. วันที่ 23 เมษายน 2562.

สมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านภาคใต้. (2550). **โครงการจัดการทรัพยากรชายฝั่งภาคใต้**. กรุงเทพฯ :เฟื่องฟ้าพรินติ้ง.

สหทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา. (2557). **การสานเสวนาเพื่อออกแบบธรรมนูญ **กวางพะเยา**ที่พึงปรารถนา**. สำนักวิจัยและพัฒนา :สถาบันพระปกเกล้า.

สหทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา. (2559). **แนวทางการกำหนดธรรมนูญการจัดการ** **ทรัพยากรธรรมชาติโดยวิถึการสานเสวนา :กรณีศึกษา **กวางพะเยา****. **วารสารสันติศึกษา** **ปริทรรศน มจร. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2559)**.

สัมภาษณ์ สันติ สารเร็ว. นายองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส. วันที่ 24 เมษายน 2562.

692023129

UP :Thesiss 60213518 thesiss / recv : 25052563 14 : 43 : 50 / seq : 37

- สันธิวัฒน์ พิทักษ์พล. (2556). **กวานพะเยา 2556 : ปัญหาและโอกาสในการพัฒนาบนฐานความรู้และความร่วมมือของชาวพะเยา**. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2560, จาก <http://www.kwan.up.ac.th/prj2558/doc/staff-doc1.pdf>
- สัมพันธ์ เตชะอธิก. (2549). **ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำชาวบ้าน สถาบันวิจัยและพัฒนา : มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). **พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2560, จาก <http://wetland.onep.go.th/wetlands/KwanPaYao.html>.
- สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา. (2557). **กิจกรรมการท่องเที่ยวกวานพะเยา**. พะเยา : สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา. (2556). **วัดติโลกอาราม - ทำเรื่อวัดติโลกอาราม**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2560, จาก <http://www.m-culture.go.th/phayao/index.php/2013-06-07-06-17-27/แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม/item/วัดติโลกอาราม-ทำเรื่อวัดติโลกอาราม>.
- สิริวรรณ เดชวิถิ. (2544). **การบริหารการตลาดยุคใหม่**. กรุงเทพฯ : บริษัท ธรรมสาร จำกัด.
- สุณีย์ บุญกาเนิด. (2541). **การจัดการทรัพยากรประมงของชุมชนประมงขนาดเล็ก : กรณีศึกษาชุมชนแหลมโพธิ์ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดสงขลา**. (วิทยานิพนธ์ วท.บ), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, จังหวัดสงขลา.
- สัมพันธ์ สุนทร คำยวง. **ชนารักษ์พื้นที่พะเยา**. วันที่ 30 เมษายน 2562.
- เสวี พงศ์พิศ. (2548). **คู่มือการทำวิสาหกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : พลังปัญญา.
- อดิน รพีพัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมและการเตรียมชุมชน**. ขอนแก่น : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข.
- องค์การความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน. (2542). **แผนพัฒนาการประมงไทย**. ภูเก็ต : องค์การความร่วมมือเพื่อการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอันดามัน.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา. (2557). **บรรยายสรุปองค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา จังหวัดพะเยา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ 2557**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.py-pao.go.th/newweb/index.php>.

- อดิศร วงศ์คงเดช. (2539). **การพัฒนาสาธารณสุขชุมชน : การมีส่วนร่วมและการเตรียมชุมชน**. ขอนแก่น : ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐาน.
- อเนก นาคะบุตร. (2536). **ข่าวสารข้อมูลกับความยั่งยืนของการพัฒนา : ในคนกับดิน น้ำ ป่า จุดเปลี่ยนแห่งความคิด**. กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อรทัย ก๊กผล. (2546). **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิปริญญาโทสาหรืบัณฑิตบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถพงษ์ ศักดิ์สงวนมณูญ. (2551). **ก๊วนพะเยา**. สืบค้นเมื่อ 20 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.kwan.up.ac.th/prj2558/doc/staff-doc1.pdf>.
- อานนท์ ฐุระ. (2553). **แนวทางการบริหารจัดการก๊วนพะเยาในพื้นที่ของเทศบาลเมืองพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา**. (วิทยานิพนธ์ ปร.ม.), มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงราย.
- Cohen, J. M. a. U., N.T., (1986). **Participations place in rural development: Seeking clarity through specificity**. New York :World Developments.
- Cohen Uphoff, a. G. (1979). **Rural development participation: Concept and measures for project design implementation and evaluation**. New York :Cornell University, Center for International Studies, Rural Development Committee.
- Davis and Newstrom. (1989). **Human Behavior at Work Organizational Behavior**. New York :McGraw-Hill. Dubrin, A.J. (1998).
- Fornaroff. (1980). **Community involvement in health system for primary health care**. Geneva :World Health Organization.
- Koontz and other. (1986). **Determining Size for Research Activities**. Education Psychological Measurement. 30(3) : 608 – A.
- Putti J.M. (1987). **Management :A Function Approach**. Singapore :McGraw-Hill.
- William W.Reeder. (1998). **Participation Management :Concept Theory and Implementation**. Atlanta G. :Georgia State University.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ-นามสกุล.....
ตำแหน่ง/หน้าที่.....
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....
เบอร์โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 รายละเอียดการสัมภาษณ์ด้านนโยบายแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

1. นโยบายด้านการบริหารจัดการกวนพะเยาของหน่วยงานเป็นอย่างไร
2. นโยบายด้านการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยาของหน่วยงานเป็นอย่างไร
3. การพัฒนากวนพะเยาในอดีต-ปัจจุบันของหน่วยงานเป็นอย่างไร
4. การพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยาอย่างไรบ้าง
5. นโยบายหรือทิศทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยาของหน่วยงานมีอะไรบ้าง
6. แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยาที่คิดว่าเหมาะสมกับกวนพะเยาควรมีลักษณะอย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะด้านนโยบายการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

.....
.....
.....

692023129

UP :Thesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างสำหรับชุมชนท้องถิ่น

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกวนพะเยา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ชื่อ-นามสกุล.....

ตำแหน่ง/หน้าที่.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

เบอร์โทรศัพท์.....

ส่วนที่ 2 รายละเอียดการสัมภาษณ์ด้านนโยบายแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

1. การพัฒนา กวนพะเยา ในอดีต-ปัจจุบันของชุมชนเป็นอย่างไร
2. การพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาของชุมชนเป็นอย่างไร
3. นโยบายหรือทิศทางในการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาของชุมชนมีอะไรบ้าง
4. แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยาที่เหมาะสมกับกวนพะเยาควรมีลักษณะอย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่ายประมงพื้นบ้านกวนพะเยา

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข รายชื่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย

รายชื่อประชากรกลุ่มเป้าหมาย (สัมภาษณ์) จำนวน 25 คน มีดังนี้

1. ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 7 คน

1.1 คุณณรงค์ศักดิ์ ไอสถากร	ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา
1.2 คุณชายชาติ มีเกิดมูล	ผู้อำนวยการ สำนักงานการท่องเที่ยว
และกีฬาจังหวัดพะเยา
1.3 คุณสุนทรคำยวง	ธนารักษ์พื้นที่พะเยา
1.4 คุณประพันธ์ กาใจทราย	ผู้อำนวยการ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา
1.5 คุณสนั่น ปานบ้านแพ้ว	ประมงจังหวัดพะเยา
1.6 คุณนพดล ใจธรรม	ผู้อำนวยการโครงการชลประทานพะเยา
1.7 คุณถนอม ช่างสุวรรณ	โยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพะเยา

2. ตัวแทนผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

2.1 คุณจุฬาสินี โรจนคุณกำจร	นายกเทศมนตรีเมืองพะเยา
2.2 คุณประสงค์ เหล็กกล้า	นายกเทศมนตรีตำบลบ้านปาง
2.3 คุณบุญทิพย์ เมืองซื่อ	นายกเทศมนตรีตำบลบ้านต๋อม
2.4 คุณสันติ สารเร็ว	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส
2.5 คุณรัฐวุฒิชัย ใจกล้า	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน

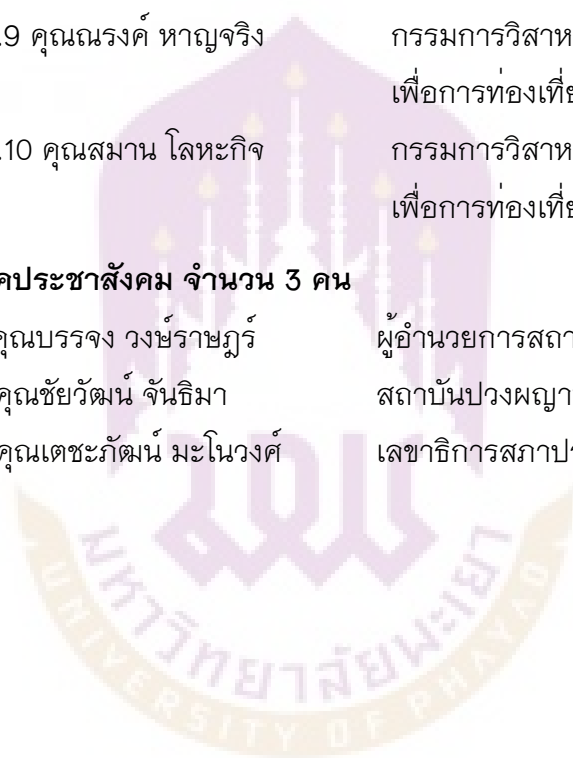
3. ตัวแทนเครือข่ายชมรมชาวประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา จำนวน 10 คน

3.1 คุณสมศักดิ์ เทพตู่	ประธานวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีกว๊านพะเยา
3.2 คุณสมบูรณ์ บัวเทศ	รองประธานวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีกว๊านพะเยา
3.3 คุณนิรุทธิ์ เตป็นคำ	รองประธานวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีกว๊านพะเยา
3.4 คุณอดิเรก วงศ์ภูริวัฒน์	เลขานุการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีกว๊านพะเยา

692023129

- 3.5 คุณณรงค์ กันทะวัง ประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีวิถีกว๊านพะเยา
- 3.6 คุณมานิต เมืองงาม กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีวิถีกว๊านพะเยา
- 3.7 คุณสมชาย แผ่นทอง กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีวิถีกว๊านพะเยา
- 3.8 คุณศรีศักดิ์ พลเมืองดี กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีวิถีกว๊านพะเยา
- 3.9 คุณณรงค์ หาญจริง กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีวิถีกว๊านพะเยา
- 3.10 คุณสมาน โลหะกิจ กรรมการวิสาหกิจชุมชนวิถีประมงพื้นบ้าน
เพื่อการท่องเที่ยววิถีวิถีกว๊านพะเยา
- 4. ภาคประชาสังคม จำนวน 3 คน**
- 4.1 คุณบรรจง วงษ์ราษฎร์ ผู้อำนวยการสถาบันปวงศญาพายาว
- 4.2 คุณชัยวัฒน์ จันธิมา สถาบันปวงศญาพายาว
- 4.3 คุณเตชะภรณ์ มะโนวงศ์ เลขานุการสภาประชาชนลุ่มน้ำอิง

692023129

ภาคผนวก ค (ร่าง) ธรรมนูญกวางนพะเยา

(ร่าง) ธรรมนูญกวางนพะเยา

ความเป็นมาของธรรมนูญกวางนพะเยา

อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปี พ.ศ.2550 ในมาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิ อนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน และในมาตรา 67 สิทธิ ของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิด อันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตาม ความเหมาะสม

ในธรรมนูญกวางนพะเยา ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1

ปรัชญาแนวคิดของธรรมนูญกวางนพะเยา

ข้อที่ 1 ธรรมนูญกวางนพะเยา หมายถึง กติกาหรือข้อตกลงของชุมชนที่ใช้ร่วมกันใน พื้นที่กวางนพะเยา เป็นเครื่องมือในการวางกรอบระเบียบกติกาสังคมของชุมชนร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นมาตรการในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกวางนพะเยาและลุ่มน้ำสาขานี้

ข้อที่ 2 ธรรมนูญกวางนพะเยา จัดทำขึ้นเพื่อ

- (1) เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการกวางนพะเยา ภายใต้วิถีสันติวิธี ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่นพะเยา และมีความสอดคล้องกับสภาพของกวางนพะเยา
- (2) เป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วม ความตระหนัก และจิตสำนึกในการจัดการ กวางนพะเยาร่วมกันในอนาคต
- (3) เป็นสื่อกลางในการบูรณาการกฎหมายทุกระดับของทุกหน่วยงาน เพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดการกวางนพะเยาร่วมกันในอนาคต

หมวดที่ 2

การอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ การฟื้นฟู และการพัฒนา

ข้อที่ 3 ด้านการอนุรักษ์

- (1) สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนดูแลฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา
- (2) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีอาสาสมัครชุมชนแต่ละลุ่มน้ำอยู่ภายใต้องค์กร ทำหน้าที่ดูแลฐานทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแต่ละลุ่มน้ำย่อย โดยมีการจัดสวัสดิการให้กับอาสาสมัคร
- (3) สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนจัดทำเขตอนุรักษ์พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ เช่น นกน้ำ บัวสาย ผักตบชวาเพื่อประกอบอาชีพหัตถกรรม เป็นต้น เพื่อความมั่นคงด้านอาหาร และรักษาฐานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา
- (4) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมปลูกพืช-ต้นไม้ เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าดลลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงกว๊านพะเยาให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และภูมิโนเวศ
- (5) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระบุแนวเขตพื้นที่ซับน้ำ ทางน้ำ เพื่อไม่ให้มีการทำลายพื้นที่ซับน้ำ หรือขุดดิน ถมดินที่ขวางทางน้ำ รวมถึงการขุดลอกโดยใช้เครื่องจักรที่ไม่ทำลายระบบนิเวศริมน้ำ
- (6) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดพื้นที่ใช้ประโยชน์ริมกว๊านพะเยาตามกฎหมายที่สาธารณะ
- (7) ให้ชุมชน ท้องถิ่นร่วมกับสถานศึกษาในระบบและนอกระบบมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อการเรียนรู้ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
- (8) ส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ โดยลดการใช้สารเคมีในการเกษตรในพื้นที่ป่าต้นน้ำ และพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา
- (9) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนการปล่อยปลา และกำจัดปลาชะโดในกว๊านพะเยา

ข้อที่ 4 ด้านการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(1) ให้ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคทุกส่วน มีส่วนร่วมกับภาครัฐ กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน และมีการจัดทำแผนที่แสดงเขตอนุรักษ์ พื้นฟู การใช้ประโยชน์ และพัฒนาในกวันพะเยาอย่างชัดเจน โดยใช้สีเป็นตัวกำหนดประเภทในแต่ละเขต

(2) ให้มีการบริหารจัดการน้ำที่ดีอย่างเป็นธรรม ทัวถึง และยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

(3) ให้มีการส่งเสริมการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีชีวภาพ ด้านพลังงานทดแทน การผลิต การเลี้ยงสัตว์ และสิ่งแวดล้อมในครัวเรือน

(4) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ และภาคธุรกิจ จัดให้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการกีฬาเพื่อการท่องเที่ยวในกวันพะเยา และพื้นที่โดยรอบ โดยต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศในกวันพะเยา รวมทั้งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่รอบกวันพะเยา

(5) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมไปถึงการเพาะพันธุ์ไม้ มีส่วนร่วมและมีการติดตามประเมินผลในโครงการอนุรักษ์ของหน่วยงานต่าง ๆ

(6) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดพื้นที่สาธารณะจากพื้นที่ว่างเปล่าในแต่ละชุมชน โดยให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องออกเอกสารสิทธิ์ให้ถูกต้องตามกฎหมาย

(7) การจำหน่ายที่ดินรอบกวันพะเยาซึ่งเป็นที่ดินสาธารณะ หรือที่ดินของเอกชน จะต้องติดประกาศในที่สาธารณะ หรือจะต้องผ่านคณะกรรมการกวันพะเยา เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพิจารณา

(8) การใช้ประโยชน์ในที่ดินต้องห่างจากกวันพะเยา 200 เมตร การลดละเลิกการใช้วัตถุที่สร้างมลพิษให้แก่กวันพะเยา เช่น ปิมน้ำมัน การชะล้างน้ำมันเครื่อง การล้างรถิมกวันพะเยา

ข้อที่ 5 ด้านการฟื้นฟู

(1) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนรวมกันอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น ในพื้นที่เสื่อมโทรมหรือถูกทำลายตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

692023129

(2) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ส่งเสริมพื้นที่การทำเกษตรเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์แทนเกษตรเคมี

(3) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กว้างน้ำ และปลายน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาการใช้น้ำที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจากการอุปโภค บริโภคและการเกษตรในอนาคต

(4) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อป้องกันปัญหาการใช้น้ำที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นจากการอุปโภค บริโภคและการเกษตรในอนาคต

(5) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ กำหนดให้มีในเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในกว๊านพะเยา บริเวณโดยรอบและลำห้วยสาขา โดยห้ามจับสัตว์น้ำตลอดทั้งปี ถ้าฝ่าฝืนเข้าไปหาปลาในเขตอนุรักษ์ ให้สภาพพัฒนากว๊านพะเยากำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืน

ข้อที่ 6 ด้านการพัฒนา

(1) ให้ภาครัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิกถอนที่ดินเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ จัดทำโฉนดชุมชนนำมาส่งเสริมอาชีพ และสร้างรายได้

(2) ในประเด็นปัญหาที่มีความขัดแย้งระหว่างรัฐ เอกชน และชุมชน ให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานโดยรัฐร่วมกับตัวแทนองค์กรภาคประชาชนดำเนินการแก้ไขปัญหา และมีกระบวนการติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดแนวทางและรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

(3) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติ และร่วมกับเอกชน ชุมชน และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการจัดการมลพิษที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการบำบัดน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมก่อนปล่อยน้ำเสียสู่แหล่งน้ำ หรือให้มีระบบบำบัดน้ำเสียครัวเรือน

(4) ให้สถานศึกษามีการส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันของเยาวชน ชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่และผู้ประกอบการ ในการดูแลลำคลองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

(5) ให้ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมกันจัดระบบจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลตั้งแต่ต้นทางแหล่งกำเนิดในเขตหมู่บ้าน ชุมชน (บ้านจัดสรร) แบบครบวงจร โดยกำหนดเป็นเทศบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(6) ให้ชุมชนร่วมกับท้องถิ่นส่งเสริมให้มีพื้นที่ และสถานที่ต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อมครบวงจร โดยเฉพาะให้มีการลด-ละ-เลิกใช้ถุงพลาสติก และโฟม รวมทั้งวัตถุที่

สร้างมลพิษในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา โดยส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติ โดย
ใช้มาตรการการสร้างแรงจูงใจ

(7) ไม่สนับสนุนโครงการของรัฐหรือเอกชนต่างชาติ ที่ทำลายชุมชน ระบบนิเวศ
ประเพณีวัฒนธรรม และความมั่นคงทางด้านอาหารและด้านอาชีพ

(8) สร้างอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พื้นที่พุทธศาสนิกชนและ
สิ่งแวดล้อมให้กับคนในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การกีฬาเพื่อการท่องเที่ยว การเชื่อมโยง
พื้นที่ท่องเที่ยวรอบกว๊านพะเยา เช่น ดอยหนอก สวนบัวที่มีอยู่ตลอดปี การวิ่งมาราธอน ชี
จักรยานรอบกว๊านพะเยา โดยทำให้เป็นงานประจำปีของจังหวัด เป็นต้น

(9) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ สถาบันการศึกษา
และภาคธุรกิจ จัดให้มีการทำหลักสูตรกว๊านพะเยาศึกษา เพื่อให้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในการ
จัดการเรียนการสอนทุกระดับในสถานศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในจังหวัดพะเยา

(10) ให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับภาครัฐ และภาคธุรกิจ ใน
การจัดงานประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นประจำปีเช่น บวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ ลอยกระทง เป็นต้น

หมวดที่ 3 ขอบเขตพื้นที่การบังคับใช้

ข้อที่ 7 พื้นที่กว๊านพะเยา

พื้นที่กว๊านพะเยา ซึ่งเป็นที่ดินราชพัสดุ แปลงหมายเลขทะเบียนที่ พย.7 ต่อมากรมธนา
รักร์ได้ปรับปรุงทะเบียนที่ราชพัสดุ เป็นหนังสือสำคัญสำหรับที่หลวงเลขที่ พย.0149 ตาม
กฎหมายที่ดินกว๊านพะเยา มีเนื้อที่ 12,831 -1- 26 - 60 ไร่

ข้อที่ 8 พื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา

พื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยามีชุมชนชาวประมงทั้งหมด 18 หมู่บ้านตั้งเรียงรายอยู่ทั้ง 2
ฝั่งตามลักษณะของพื้นที่ คือ

(1) พื้นที่ด้านทิศตะวันออกของกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนเมืองอยู่ในเขต
เทศบาลเมืองพะเยา ครอบคลุมตำบลเวียง และตำบลแม่ต๋ำ พื้นที่ด้านทิศตะวันออกของกว๊าน
พะเยา โดยเฉพาะตำบลเวียงเป็นที่ตั้งของย่านธุรกิจ ตลอดจนเป็นสถานที่ตั้งของหน่วยงาน

ราชการและรัฐวิสาหกิจหลายแห่ง เช่น สำนักงานเทศบาลเมืองพะเยา สถานีตำรวจภูธรอำเภอเมืองพะเยา ศาลากลางจังหวัด โรงพยาบาล ฯลฯ โดยมีชุมชนที่ประกอบอาชีพประมง ได้แก่

- 1) ชุมชนแม่ต้าเมืองชุม 2) ชุมชนประตูประสาธ 3) ชุมชนวัดบุญยืน (สันแกลบต้า) เทศบาลเมือง
- 4) บ้านแท่นดอกไม้ 5) บ้านร่องห้า ตำบลบ้านตอม 6) บ้านท่าเรือ ตำบลบ้านต้า

(2) พื้นที่ด้านทิศตะวันตกของกว๊านพะเยา เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านและพื้นที่เกษตรกรรมจำนวน 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านต้า ตำบลบ้านตอม ตำบลสันป่าม่วง ตำบลบ้านปาง ตำบลบ้านต๋น และตำบลแม่ใส อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านคือ เกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่) ทำประมงพื้นบ้านขนาดเล็ก และอาชีพเสริมเช่น จักสานผักตบชวา จักสานเครื่องมือประมง ทำครกหิน แกะสลักพระพุทธรูปหินทราย ตีมีด ทำปลาต้ม เป็นต้น โดยมีชุมชนที่ประกอบอาชีพประมงได้แก่ 1) บ้านร่องไฮ 2) บ้านสันช้างหิน ตำบลแม่ใส 3) บ้านสันกว๊าน 4) บ้านทุ่งกิว ตำบลบ้านต๋น 5) บ้านสันเวียงใหม่ 6) บ้านสันป่าด่าง ตำบลบ้านปาง 7) บ้านสันป่าม่วง ตำบลสันป่าม่วง 8) บ้านสันหนองเหนียว 9) บ้านสันต้นผึ้ง 10) บ้านสันป่าจิว 11) บ้านร่องไผ่ ตำบลบ้านตอม 12) บ้านต้าคอนมูล ตำบลบ้านต้า

ข้อที่ 9 พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงกว๊านพะเยา

พื้นที่ลุ่มน้ำในบริเวณป่าต้นน้ำทางด้านทิศตะวันตกซึ่งเป็นบริเวณเทือกเขาฝิปันน้ำหรือคอยหลวง ในเขตอำเภอแม่ใจและอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา รวมทั้งหมด 11 ลุ่มน้ำได้แก่ ลุ่มน้ำห้วยแม่ปืม ลุ่มน้ำห้วยแม่ใจ ลุ่มน้ำห้วยแม่เหยียน ลุ่มน้ำห้วยแม่สุก ลุ่มน้ำห้วยแม่ต๋ม ลุ่มน้ำห้วยแม่ต้า ลุ่มน้ำห้วยแม่ตอม ลุ่มน้ำห้วยแม่ต๋น-ขุนปาง ลุ่มน้ำห้วยแม่เนาเรือ ลุ่มน้ำห้วยแม่ต้า ลุ่มน้ำห้วยแม่ใส

ข้อที่ 10 พื้นที่ท้ายน้ำของกว๊านพะเยา

พื้นที่ท้ายน้ำกว๊านพะเยา เริ่มจากประตูระบายน้ำกว๊านพะเยาที่มีระบบชลประทานราษฎร์ในแม่น้ำอิงจำนวน 14 ประตูระบายน้ำ (ปตร.) ประกอบด้วย 1) ปตร.บ้านศาลา 2) ปตร.บ้านดอกบัว ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง 3) ปตร.ท่าร่อง 4) ปตร.ลูกส้มป่อย 5) ปตร.ท่าแม่มูล 6) ปตร.หัวบ้านสันป่าพาด 7) ปตร.ต้นต๋ม 8) ปตร.อิงน้ำลัด ตำบลแม่อิง อำเภอภูพานยาว 9) ปตร.ฝายใหม่ ตำบลป่าซาง อำเภอดอกคำใต้ 10) ปตร.หนองตุ 11) ปตร.ฝายปู่ดี (ฝายหล่อ) ตำบลห้วยลาน อำเภอดอกคำใต้ 12) ปตร.หาดแพน 13) ปตร.ฝายน้อย 14) ปตร.ท่ามัน ตำบลห้วยแก้ว อำเภอดอกคำใต้

หมวดที่ 4

กลไกหรือองค์กรในการบริหารจัดการ

ข้อที่ 11 จัดให้มีคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทอวันพะเยา ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากทุกภาคส่วนในสัดส่วนที่เท่ากัน จากภาคประชาชน ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา สภาองค์กรชุมชน เครือข่ายชุมชน ท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่ 12 การสรรหาคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทอวันพะเยา โดยให้หน่วยงานหรือองค์กรส่งรายชื่อผู้แทนหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อคัดเลือกเป็นคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทอวันพะเยา จำนวน 15 คนที่มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวกับทอวันพะเยา ประกอบด้วย

- (1) ตัวแทนจากภาครัฐ ประกอบด้วย
- (2) ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยเทศบาลเมืองพะเยา เทศบาลตำบลบ้านตอม เทศบาลตำบลสันป่าม่วง เทศบาลตำบลบ้านสาง องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านตุน และองค์กรบริหารส่วนตำบลแม่ใส
- (3) ตัวแทนจากกลุ่มผู้ใช้น้ำ ประกอบด้วยตัวแทนจากพื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่กลางน้ำ และพื้นที่ปลายน้ำ
- (4) ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน
- (5) ตัวแทนจากสภาหอการค้าหรือสภาอุตสาหกรรมจังหวัด
- (6) ตัวแทนจากสถาบันอุดมศึกษา
- (7) ตัวแทนจากสื่อมวลชน
- (8) ตัวแทนจากองค์กรศาสนา
- (9) ตัวแทนจากชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน
- (10) ตัวแทนจากกลุ่มอนุรักษ์ทอวันพะเยา
- (11) ตัวแทนจากกลุ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับทอวันพะเยา
- (12) ตัวแทนจากกลุ่มเยาวชน
- (13) ตัวแทนจากองค์กรเกษตรกร
- (14) ตัวแทนจากองค์กรสตรี
- (15) ตัวแทนจากสหภาพนิเวศ

ข้อที่ 13 ให้คณะกรรมการสรรหา ทำหน้าที่ในการสรรหากรรมการท้องถิ่น จำนวน 5 คน และสภาทวิชนพะเยา จำนวน 15 คน จากผู้สมัครโดยการลงคะแนนแบบลับ

ข้อที่ 14 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทวิชนพะเยา ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

- (1) มีอายุตั้งแต่สิบแปดปีบริบูรณ์ขึ้นไป
- (2) มีแนวคิดและจิตสำนึกในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติแบบมีส่วนร่วม และยั่งยืน
- (3) มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับทวิชนพะเยา หรืองานที่เกี่ยวข้องไม่น้อยกว่า 2 ปี

ข้อที่ 15 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทวิชนพะเยา ต้องจัดให้มีการประชุมปีละ 2 ครั้ง และให้คณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี นับแต่วันที่มิประกาศแต่งตั้ง และดำรงตำแหน่งได้เพียง 1วาระ

ข้อที่ 16 คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทวิชนพะเยา พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) ครบวาระตามการดำรงตำแหน่ง
- (4) คณะกรรมการท้องถิ่น ขาดการทำงานเกินสามครั้งติดต่อกัน ส่วนสภาทวิชนพะเยา ขาดการทำงานเกินสองครั้งติดต่อกัน โดยไม่ได้แจ้งต่อฝ่ายเลขานุการ
- (5) คณะกรรมการท้องถิ่น และสภาทวิชนพะเยา มีมติไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดให้พ้นจากตำแหน่ง เพราะทุจริต หรือกระทำขัดต่อระเบียบของธรรมนูญทวิชนพะเยาอย่างร้ายแรง

ข้อที่ 17 คณะกรรมการท้องถิ่น เป็นฝ่ายบริหาร มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) บริหารเขตอนุรักษ์ทรัพยากรในทวิชนพะเยาให้เป็นไปตามข้อบัญญัตินี้
- (2) จัดทำแผนงานเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในทวิชนพะเยาระยะ 3 ปี เสนอเพื่อขอความเห็นชอบจากสภาทวิชนพะเยา
- (3) จัดตั้งสภาลุ่มน้ำสาขาของทวิชนพะเยาที่มาจากตัวแทนของแต่ละลุ่มน้ำสาขาของทวิชนพะเยา

(4) จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนและยุวตำรวจกวนพะเยา ทำหน้าที่ตรวจตรา ฝ้าระวัง การกระทำที่ฝ่าฝืนธรรมนูญกวนพะเยา โดยมีค่าตอบแทนและสวัสดิการให้แก่อาสาสมัคร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน

(5) ประสานจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่ประชาชนโดยรอบพื้นที่กวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกวนพะเยา

(6) สนับสนุนงานของเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการจัดการ กวนพะเยาระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด โดยรอบพื้นที่กวนพะเยาและลุ่มน้ำ สาขาของกวนพะเยา

(7) ประสานความร่วมมือกับบุคคล หน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เข้ามา สนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งระดับหมู่บ้านและระดับตำบล โดยรอบพื้นที่กวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกวนพะเยา

(8) จัดทำรายงานการดำเนินงานด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยรอบพื้นที่ กวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกวนพะเยา อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เสนอต่อที่ประชุมสภา กวนพะเยา และประชาชนโดยรอบพื้นที่กวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกวนพะเยา

(9) ให้มีคณะทำงานศึกษาและรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจและการพัฒนา กวนพะเยาที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่กวนพะเยา และชุมชนโดยรอบ

(10) ให้มีอำนาจระงับการดำเนินโครงการใดใดที่มีผลกระทบต่อหรืออาจส่งผลกระทบต่อ กวนพะเยา และพื้นที่โดยรอบ รวมทั้งผลกระทบต่อวิถีวัฒนธรรมของชุมชน จนกว่าจะได้มี กระบวนการศึกษาผลกระทบแล้วเสร็จ

ข้อที่ 18 สภากวนพะเยา เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) พิจารณางบประมาณในการสนับสนุนงานของเครือข่ายทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในการจัดการกวนพะเยาระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับจังหวัด โดยรอบ พื้นที่กวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกวนพะเยา

(2) ติดตามการดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของ คณะกรรมการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยรอบพื้นที่กวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกวนพะเยา

(3) พิจารณาให้ความเห็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ให้แก่ชุมชนโดยรอบพื้นที่กวนพะเยาและลุ่มน้ำสาขาของกวนพะเยา

ข้อที่ 19 คณะกรรมการท้องถิ่น

คณะกรรมการท้องถิ่น ผู้ดำรงไว้ซึ่งธรรมนุญกวางพะเยา สามารถแต่งตั้งที่ปรึกษา หรือผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสมเช่น ด้านกฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ข้อที่ 20 สิทธิชุมชนและการมีส่วนร่วม

(1) กรณีมีโครงการหรือกิจกรรมขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ระบบนิเวศ ประเพณีวัฒนธรรมของคนในลุ่มน้ำ จะต้องมีส่วนร่วมในการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ผลกระทบด้านสุขภาพ ผลกระทบทางด้านสังคม และขอมติความเห็นชอบของคณะกรรมการท้องถิ่น หรือสภาพัฒนามากวางพะเยา

(2) กรณีที่กฎหมายผังเมืองรวมเมืองพะเยาหมดอายุ ให้ใช้ธรรมนุญกวางพะเยา ควบคุม กำกับดูแล และตรวจสอบการใช้ประโยชน์จากที่ดินริมกวางพะเยาและบริเวณลุ่มน้ำสาขา เพื่อป้องกันการอาศัยช่องว่างกฎหมายผังเมือง

(3) จัดให้มีกลุ่ม/องค์กร/เครือข่ายฯ พื้นที่โดยรอบกวางพะเยาและลุ่มน้ำสาขา โดยมีเป้าหมายเดียวกันในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกวางพะเยาและลุ่มน้ำสาขา ร่วมสนับสนุนการดำเนินงาน

(4) จัดให้มีเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่โดยรอบกวางพะเยาและลุ่มน้ำสาขา มีหน้าที่ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีในพื้นที่โดยรอบกวางพะเยาและลุ่มน้ำสาขา

(5) จัดให้มีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจสมัครเข้ามาเป็นสมาชิกของสภาพัฒนามากวางพะเยา เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม และให้ข้อคิดเห็นต่อการดำเนินงานของสภาพัฒนามากวางพะเยา

(6) สร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมพะเยา และการทำความเข้าใจถึงเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วนในการใช้ธรรมนุญกวางพะเยา เพราะมีหลายกลุ่มที่เข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนั้นต้องมีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

หมวดที่ 5

งบประมาณและกองทุน

ข้อ 21 การจัดการงบประมาณบนฐานการมีส่วนร่วม

- (1) ให้มีการจัดตั้งกองทุน เป็นกองทุนกลางเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนา พื้นที่พื้นที่ โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา รวมไปถึงการขับเคลื่อนธรรมนูญกว๊านพะเยา
- (2) การระดมทุนด้วยการพึ่งตนเอง เช่น จัดคอนเสิร์ต ทำบุญทอดผ้าป่า จำหน่ายเสื้อของที่ระลึก หรือธุรกิจเพื่อสังคม โดยกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกอบต. แต่ละหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการระดมทุน
- (3) ระดมทุนรับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน/องค์กรสาธารณะในพื้นที่ และนอกพื้นที่ โดยมีเงื่อนไขการใช้ประโยชน์ที่เห็นพ้องกันระหว่างผู้ให้และผู้รับ
- (4) ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนงบประมาณในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยา ป่าต้นน้ำกว๊านพะเยา และลุ่มน้ำสาขา โดยให้คณะกรรมการท้องถิ่นทำหน้าที่สื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณเป็นรายปี
- (5) ติดตาม รายงาน และประเมินผลการใช้จ่ายเงินกองทุน อย่างน้อยปีละสองครั้ง เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการท้องถิ่น และสภาพัฒนากว๊านพะเยา

บทเฉพาะกาล

บรรดาการใด ๆ ที่ได้รับรองไว้ในธรรมนูญกว๊านพะเยาพ.ศ.... ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ ปี พ.ศ.2550 ในมาตรา 66 และ 67 ว่าด้วยสิทธิชุมชน รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าว ไม่ว่าจะก่อนหรือหลังวันประกาศใช้ธรรมนูญกว๊านพะเยา ให้ถือว่าการกระทำนั้นชอบด้วยธรรมนูญฉบับนี้

เนื้อหาในธรรมนูญกว๊านพะเยาฉบับนี้ สามารถขอแก้ไขเพิ่มเติมได้ โดยได้รับความเห็นชอบจากสภาพัฒนากว๊านพะเยาไม่น้อยกว่าร้อยละ 95 แต่ต้องไม่ขัดกับข้อบัญญัติที่มีอยู่เดิม และกำหนดให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ หลังจากวันที่ประกาศใช้ไปแล้วไม่น้อยกว่า 180 วัน เหตุผลในการจัดทำธรรมนูญกว๊านพะเยาเพื่อเป็นเครื่องมือในการวางกรอบระเบียบกติกาของชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นมาตรการในการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่โดยรอบกว๊านพะเยาและลุ่มน้ำสาขา อนาคตให้มีการพัฒนาร่าง พระราชบัญญัติกว๊านพะเยา โดยให้มีประชาชนรักษาการในพระราชบัญญัตินี้ต่อไป (สหทยา วิเศษ และชัยวัฒน์ จันธิมา, 2557)

ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมลงพื้นที่

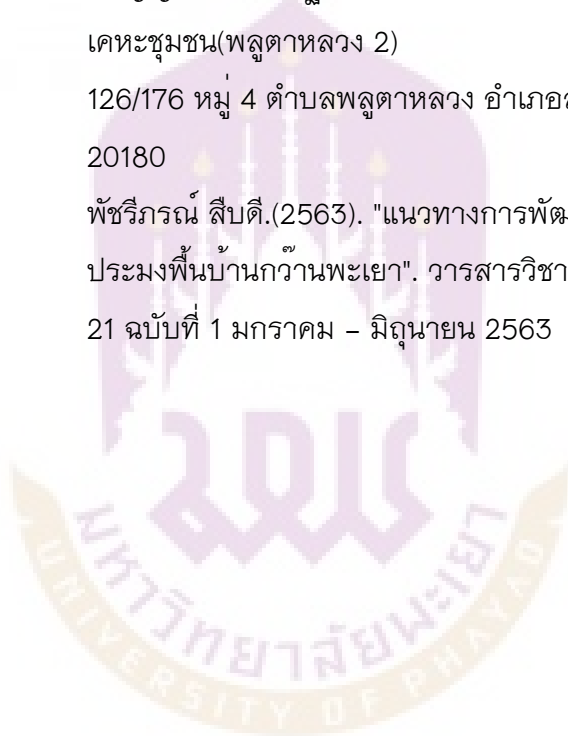
692023129

UP iThesis 60213518 thesis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	วรินทร์ลดา สืบดี
วัน เดือน ปี เกิด	25 กรกฎาคม 2533
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลเขมราฐ
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี คณะแพทยศาสตร์ สาขาสาธารณสุขศาสตร์ แขนงอนามัย ชุมชน ปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง
ที่อยู่ปัจจุบัน	เคหะชุมชน(พหลุดาหลวง 2) 126/176 หมู่ 4 ตำบลพหลุดาหลวง อำเภอสัตตหีบ จังหวัดชลบุรี 20180
ผลงานตีพิมพ์	พัชรินทร์ สืบดี.(2563). "แนวทางการพัฒนาการจัดการเครือข่าย ประมงพื้นบ้านกว๊านพะเยา". วารสารวิชาการสิริธรปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 21 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563

692023129

UP_Thesisis_60213518_thesisis / rev: 25052563 14:43:50 / seq: 37